

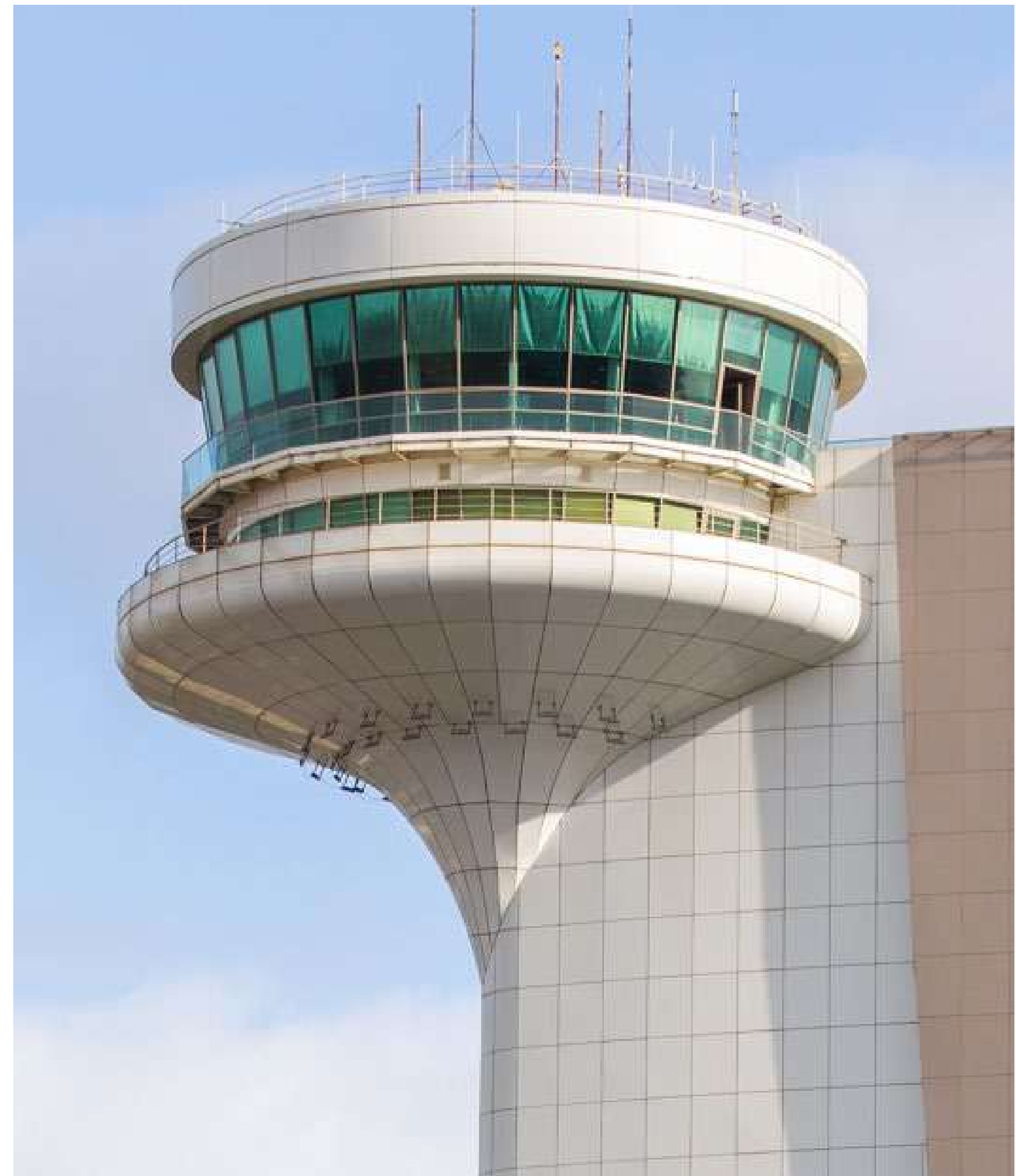
DAYANIQLILIQ HESABATI 2024

MÜNDƏRİCAT

Mündəricat	2
İxtisarlər və Akronimlər	3
Şirkət Prezidentinin müraciəti	4
Hesabatın İcmalı	5
AZANS-a baxış	8
Əsas diqqət: mühüm mövzular	10
BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri ilə uyğunlaşma	14
Əməliyyat Kompası	24
Biznesin tamlığı və nəzarət	30
AZANS-ın İdarəedilməsi	31
İdarəetmə orqanları	32
Komitələr	32
Risklərin idarə edilməsi	33
Maliyyə göstəricilərimiz	34
Informasiya idarəetməsi	36
Təchizat Zəncirinin İdarə edilməsi	38
Əməkdaşlarımızın inkişafı	39
İnkluzivlik mədəniyyəti və istedadların inkişafı	40
Əməyin mühafizəsi və təhlükəsizliyi	44
Təlim və Potensialın artırılması	47
İcmalarla əlaqələr	49
Dayanıqlı hava məkanının idarə edilməsinə aparan yol	50
İXQ Emissiyaların idarə edilməsi	53
Enerji göstəricilərinin optimallaşdırılması	56

Su ehtiyatlarının səmərəli istifadəsi	58
Tullantıların məsuliyyətli idarə olunması	59
Gələcəyə baxış	61
ESG üzrə statistika və istinadlar	63
Emissiyaların hesablama metodologiyası	64
GRI Cədvəli	65
Fəaliyyət göstəriciləri	73
Əlaqə məlumatı	80

İXTİSARLAR VƏ AKRONİMLƏR

S-B

SI

ANSP

ASEC

ATC

ATM

ATS

AWOS

AZAL

AZANS

CAAM

CAPAN

CAPEX

CANSO

CCO

CDA / CDO

MDB

QSC

CO₂

COBIT

COP

COP29

NPDLE

KSM

D-ATIS / D-VOLMET

UI

DCT

Avtomatik Müşahidə – Yayım

Süni İntellekt

Hava Naviqasiya Xidməti Təminatçıları

Hava Məkanının Səmərəliliyi, Strategiya və İnkişaf Mərkəzi

Hava Hərəkətinə Nəzarət

Hava Hərəkətinin İdarəedilməsi

Hava Hərəkəti Xidmətləri

Avtomatlaşdırılmış Hava Müşahidə Sistemi

Azərbaycan Hava Yolları

“Azəraeronaviqasiya” Hava Hərəkəti İdarəsi

Malayziyanın Mülki Aviasiya İdarəsi

Potensial Analizi

Kapital Xərclər

Mülki Hava Naviqasiya Xidmətləri Təşkilatı

Davamlı Qalxma Əməliyyatları

Davamlı enmə / Davamlı enmə əməliyyatları

Müstəqil Dövlətlər Birliyi

Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti

Karbon dioksid

İnformasiya və Əlaqədar Texnologiyalar üçün Nəzarət Obyektləri

Tərəflərin Konfransı

29-cu BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının
Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası

Nəzarətçi-Pilot Data Link Əlaqəsi

Korporativ Sosial Məsuliyyət

Rəqəmsal Avtomatik Terminal Məlumat Xidməti
/ Rəqəmsal VOLMET

Uçuş icazəsi

Birbaşa marşrutlaşdırma

DFS

EASA

ƏMİP

MEİ

ESG

EUROCONTROL

FIR

FIS

FRMS

GAIN

GDPR

İXQ

QC

GRI

SƏTƏMM / SƏTƏMM və KN

İR

İHK

IATA

ICAO

BEK

İP

IPCC

IRENA

ISACA

ISMS

ISO

LED

Deutsche Flugsicherung

Avropa Birliyinin Aviasiya Təhlükəsizliyi Agentliyi

Ətraf Mühitin İdarəetmə Planı

Müəssisəni Effektivliyinin İdarə olunması

Ekologiya, Sosial və Korportativ İdarəetmə

Avropa Hava Naviqasiya Təhlükəsizliyi Təşkilatı

Uçuş Məlumat Regionu

Uçuş Məlumat Xidməti

Yorğunluq Riskinin İdarəedilməsi Sistemi

Green Aviation Insights platforması

Ümumi Məlumatların Qorunması Qaydası

İstixana qazları

Qıqacoul

Qlobal Hesabat Təşəbbüsü

Sağlamlıq, Təhlükəsizlik, Ətraf Mühitin Mühafizəsi /
Keyfiyyətə Nəzarət

İnsan Resursları

İstilik, Havalandırma və Kondisioner

Beynəlxalq Hava Nəqliyyatı Assosiasiyası

Beynəlxalq Mülki Aviasiya Təşkilatı

Beynəlxalq Elektrotexniki Komissiya

İnternet Protokolu

İqlim Dəyişmələri üzrə Hökumətlərarası Panel

Beynəlxalq Bərpa Olunan Enerji Agentliyi

İnformasiya Sistemlərinin Audit və Nəzarət Assosiasiyası

İnformasiya Təhlükəsizliyi İdarəetmə Sistemi

Beynəlxalq Standartlaşdırma Təşkilatı

İşıq Yayan Diod

ÇFA

NAS

NATS

NDC

NGFW

NXT

ƏMT

İGİ

GƏN

PDCA

PPE

SXS

RBAC

RNAV

TNS

DİM

SMS

TRE

SITA

BMT

UNEC

VIP

VVIP

GTKAI

Çoxfaktorlu autentifikasiya

Milli Hava Məkanı Strategiyası

Böyük Britaniyanın Milli Hava Trafik Xidmətləri Provdayeri

Milli Müəyyən edilmiş töhfə

Yeni Nəsil Firewall

Naviqasiya Xidməti Təminatçısı

Əməyin Mühafizəsi və Təhlükəsizliyi

İmtiyazlı Girişin İdarə olunması

Göstəricilərə əsaslanan naviqasiya

Planlaşdır - Et - Yoxla - Tədbir gör

Fərdi Mühafizə Vasitələri

Sərnişinlərə Xidmət Sistemi

RoL əsaslı girişə nəzarət

Ərazi Naviqasiyası

Tələb olunan Naviqasiya Səviyyəsi

Dayanıqlı İnkişaf Məqsədi

Təhlükəsizlik İdarəetmə Sistemi

Təhlükəsizlik Riskinin İdarə Edilməsi

Société Internationale de Télécommunications Aéronautiques

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xüsusi Əhəmiyyətli Şəxs

Yüksək Xüsusi Əhəmiyyətli Şəxs

Genişləndirilmiş Təhlükəsizlik Kəşfiyyatı və Avtomatlaşdırma
İdarəetmə (Cortex)

ŞİRKƏT PREZİDENTİNİN MÜRACİƏTİ

Hörmətli tərəfdaşlar,

2024-cü ildə “Azəraeronaviqasiya” Hava Hərəkəti İdarəsi (AZANS) təkcə sistemlərinin dayanıqlılığını deyil, həm də global aviasiya sektorunda transformasiya, innovasiya və liderlik potensialını nümayiş etdirdi. Artmaqda olan geosiyasi gərginliklər və hava daşımalarının görünməmiş dərəcədə artımı fonunda AZANS, əməliyyat təhlükəsizliyi, ətraf mühitin mühafizəsi və texnoloji inkişaf üzrə ən yüksək standartlara riayət edərək, etibarlı və gələcəyə yönəlmiş hava naviqasiya xidməti təminatçısı kimi mövqeyini daha da möhkəmləndirdi.

2024-cü ildə 309,000-dən çox uçuşu idarə etməklə, “Azərbaycan Hava Naviqasiya Xidmətləri” (AZANS) öz tarixində mühüm bir mərhələyə imza atdı. Bu mühüm artım, Azərbaycanın Avropa və Asiya arasında həyati tranzit mərkəzi kimi strateji rolunu və AZANS-ın getdikcə daha mürəkkəb hava məkanı tələblərini yüksək dəqiqlik və çevikliklə idarə etmək bacarığını bir daha vurğuladı.

AZANS-ın etibarlı tərəfdaş kimi nüfuzu daha da möhkəmləndi – qurum dünyada

keçirilən ilk CANSO Global tədbirlərindən biri olan və MDB regionunda ilk dəfə təşkil edilən CANSO Global ATM Summitə və 28-ci İllik Ümumi Yığıncağa uğurla ev sahibliyi etdi. Bu tədbir 100-dən çox ölkədən 400-dən çox aviasiya liderini Bakıda bir araya gətirərək, Azərbaycanın global hava naviqasiyası icmasında artan nüfuzunu nümayiş etdirdi.

Biz əməliyyat mükəmməlliyinin yalnız texnoloji inkişaf deyil, ətraf mühit və sosial məsuliyyətlə paralel şəkildə irəliləməli olduğunu qəbul edirik. Buna görə də Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərini (SDG-ləri) fəaliyyətimizin əsas istiqamətlərindən biri kimi əsas götürürük.

İstər ağıllı hava nəqliyyatı axınlarının idarə edilməsi, istər inklüziv istedadların inkişafı, istərsə də beynəlxalq əməkdaşlıq vasitəsilə biz daha dayanıqlı, ədalətli və qarşılıqlı əlaqəli gələcəyə töhfə verməyə çalışırıq. Bu il həm də rəqəmsal və ekoloji transformasiyamızda mühüm mərhələ olub. Biz CANSO Green ATM və GAIN təşəbbüslərinin fəal üzvü kimi dayanıqlılığını əməliyyatlarımızın əsas hissəsinə inteqrasiya etdik. Rekord sayda uçuşların idarə edilmə-

sinə baxmayaraq, əvvəlki illə müqayisədə ümumi karbon emissiyalarını 2,6% azaltmış, həmçinin hər uçuşa emissiya intensivliyini 27% yaxşılaşdırmışdır. Eyni zamanda, uğurumuzun əsasını təşkil edən insanlara investisiya etməyə davam etmişik. Gənclərə və gender müxtəlifliyinə diqqət yetirərək işçi qüvvəmizi genişləndirmiş, 127 təlim proqramı həyata keçirmiş və təlim saatlarını illik müqayisədə demək olar ki, iki dəfə artırmışdır.

Maliyyə göstəriciləri baxımından, hava məkanının potensialının genişləndirilməsi, aktivlərin daha səmərəli idarə olunması və maliyyə intizamının gücləndirilməsi nəticəsində AZANS-ın ümumi gəlirləri 36% artıb. Bu artımın Azərbaycan və region üçün uzunmüddətli dəyər yaratmasını təmin etmək məqsədilə, əldə olunan gəlirin əhəmiyyətli hissəsi müasirləşdirmə layihələrinə və əməliyyat potensialının artırılmasına yönəldilib.

İnfrastrukturumuzu ən müasir müşahidə sistemləri, fəaliyyətə əsaslanan naviqasiya və enerjiyə qənaət edən texnologiyalar vasitəsilə müasirləşdirməyə davam edəcəyik. 2025–2030-cu illəri əhatə edən Ətraf Mühitin İdarəetmə Planı

çərçivəsində məqsədimiz uçuş səmərəliliyini artırmaq, yanacaq sərfiyyatını azaltmaq və aviasiya ilə əlaqəli ekoloji təsirləri minimuma endirməkdir.

Daha konkret desək, 2028-ci ilə qədər hər uçuş üzrə emissiyaların azaldılması, marşrutların optimallaşdırılması və gözləmə müddətlərinin qısaldılması kimi göstəricilərlə ölçülən əməliyyat səmərəliliyində 10% yaxşılaşma hədəfi müəyyən olunub. Bu nəticələr hava məkanının daha təkmil dizaynı, regional koordinasiya və göstəricilərə əsaslanan naviqasiyanın tətbiqi ilə dəstəklənəcək.

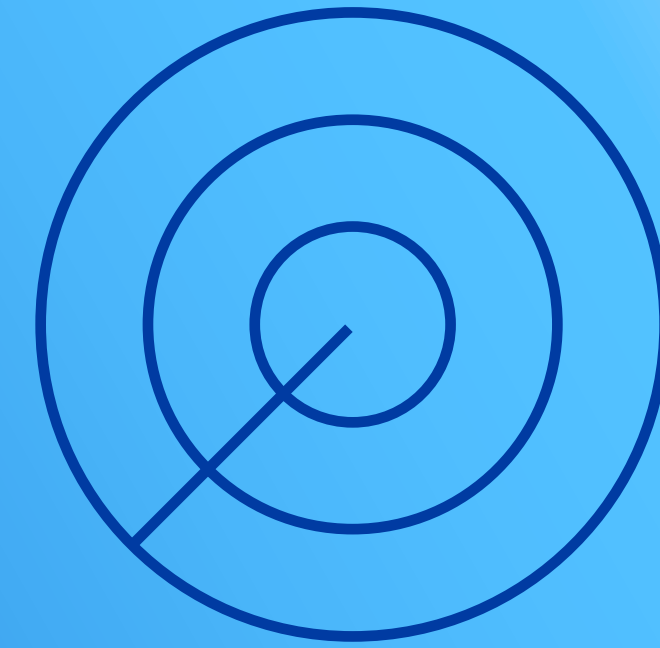
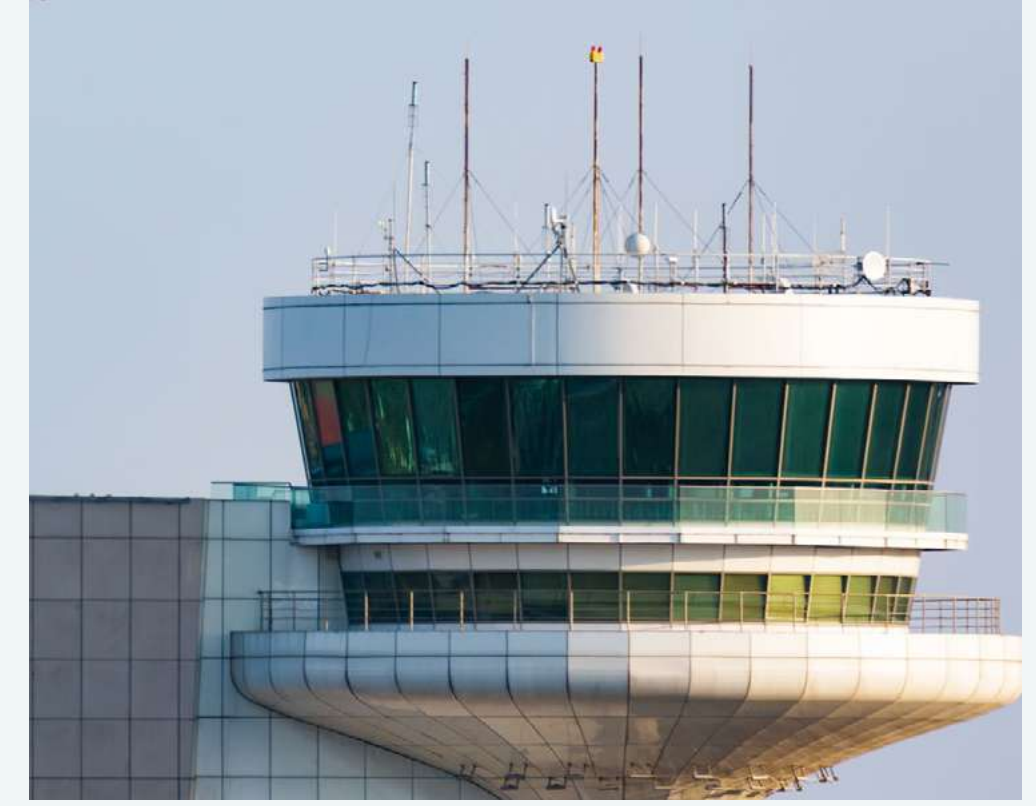
Regional Hava Naviqasiyası Təhlükəsizliyi Koordinasiya Platforması (SOCEA) ilə əməkdaşlıq çərçivəsində AZANS, Avropa və Mərkəzi Asiyada aviasiya təhlükəsizliyinə vahid yanaşmanın formalaşdırılmasına töhfə verir. Bu platforma hava nəqliyyatı axınlarının sinxronlaşdırılmasını, regional təhlükəsizlik strategiyalarının hazırlanmasını və tətbiqini, həmçinin hava naviqasiyasında əməkdaşlığın gücləndirilməsini təşviq edir və beləliklə, regionda ATM təşəbbüslərinin daha təhlükəsiz və effektiv həyata keçirilməsini təmin edir.

Əməkdaşlarımıza, tərəfdaşlarımıza və səyahətsevərlərə üz tutub, onların etibarına, əməkdaşlığına və dəstəyinə görə minnətdarlığımı ifadə edirəm. Birlikdə biz aviasiyanın inkişafına yön verərək, onun Azərbaycanda və regionda daha dayanıqlı gələcəyini qururuq.

Samir Rzayev
“Azərbaycan Hava Yolları”
QSC-nin prezidenti

HESABATIN İÇMALI

HESABATIN İCMALI

Azərbaycanda milli hava naviqasiya xidmətləri təminatçısı (bundan sonra “İdarə” olaraq adlandırılacaq) AZANS, 2024-cü il Dayanıqlılıq Hesabatını təqdim etməkdən məmnundur.

Hesabat, İdarənin məsuliyyətli hava naviqasiya xidmətlərinə və dayanıqlılıq prinsiplərinə sadıqlığını əks etdirir.

Hesabat, İdarənin məsuliyyətli hava naviqasiya xidmətlərinə və dayanıqlılıq prinsiplərinə sadıqlığını əks etdirir.

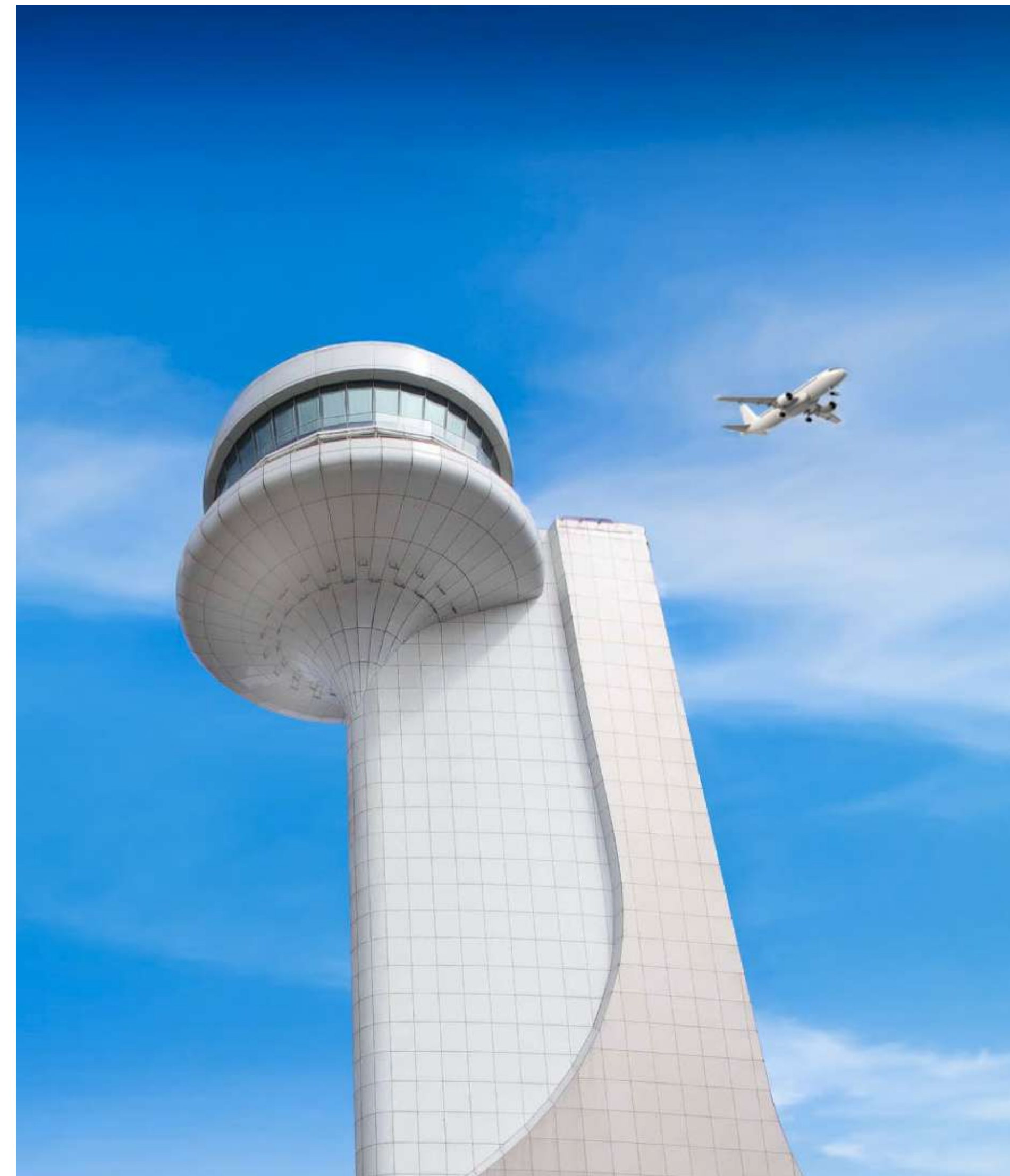
Qəbul edilmiş hesabat standartlarına uyğun və maraqlı tərəflərin rəy və töhfələri əsasında hazırlanmış Hesabat şəffaflıq təşəbbüslərini dəstəkləyir və AZANS-ın dayanıqlılıq yolununun strukturlu təsvirini təcəssüm edir. Etibarlılığı artırmaq məqsədilə Hesabat məlumatların toplanması, yoxlanılması və açıqlanması sahəsində ən yaxşı

ƏHATƏ VƏ METODOLOGİYA	
Hesabat haqqında	Dayanıqlılıq Hesabatı AZANS-ın əməliyyat və dayanıqlılıq fəaliyyətinə ümumi baxış təqdim edir və bundan sonra “Hesabat” adlandırılacaq. Hesabat İdarənin əsas funksiyalarını, o cümlədən hava hərəkətinin idarə edilməsi, naviqasiya xidmətləri və əməliyyat təhlükəsizliyi mövzularını ətrafında tərtib olunub və eyni zamanda İdarənin əsas ətraf mühit təşəbbüslərini də əks etdirir. Hesabat yalnız AZANS-ın Azərbaycan hava məkanında və hava hərəkətinə nəzarət mərkəzlərində birbaşa idarə etdiyi fəaliyyətləri əhatə edir. Təqdim olunan bütün məlumatlar AZANS-ın 2024-cü il üzrə fəaliyyətini əks etdirir.
Hesabatlılıq tezliyi	İllik
Hesabatın dövrü	1 yanvar 2024 – 31 dekabr 2024
Hesabatın əhatəsi	AZANS
Baş qərargah	Bakı, Azərbaycan
Hesabatın çərçivələri	<ul style="list-style-type: none"> Hesabat Qlobal Hesabat Təşəbbüsü (GRI) 2021 Standartlarına uyğun olaraq tərtib olunmuşdur. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri (DİM).
Hesabatın dilləri	İngilis, Azərbaycan

Cədvəl 1. Əhatə və Metodologiya

təcrübələrə əsasən hazırlanıb, habelə beynəlxalq aviasiya qaydaları, ətraf mühit siyasətləri və beynəlxalq hesabat standartlarına uyğunlaşdırılıb. Bu

yanaşma AZANS-ın dayanıqlılıq fəaliyyətini ölçüləbilən və müqayisə oluna bilən, habelə sənaye tələblərinə uyğunluğunu təmin edir.

MARAQLI TƏRƏFLƏRLƏ QARŞILIQLI ƏLAQƏ

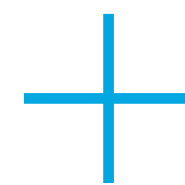
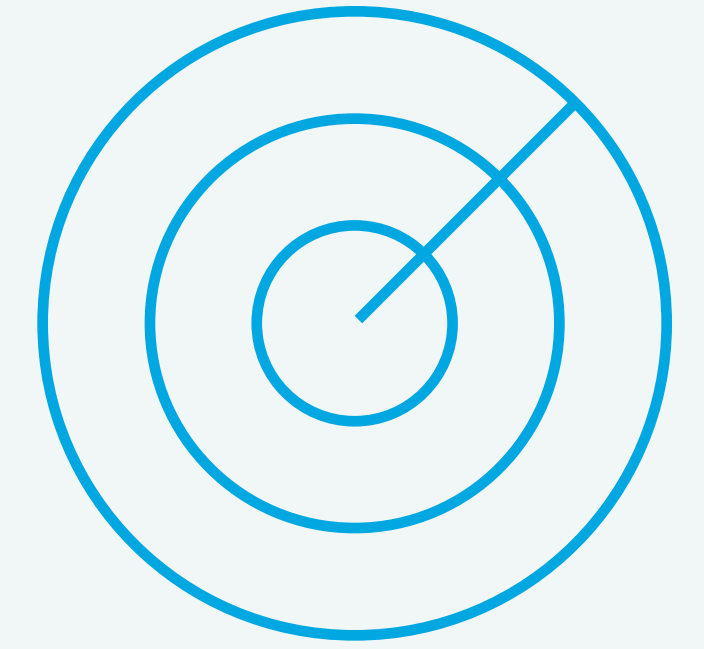
AZANS maraqlı tərəflərlə — tənzimləyici orqanlar, əməkdaşlar, hava məkanı istifadəçiləri, tərəfdaş təşkilatlar və aviasiya icması ilə — fəal əməkdaşlığı davam etdirir. Mütəmadi məsləhətləşmələr, birgə təşəbbüslər və sistemli şəkildə qurulmuş rəy mexanizmləri vasitəsilə AZANS dayanıqlılıq yanaşmasında maraqlı tərəflərin qaldırdığı əsas məsələlərin və sektorun aktual çağırışlarının nəzərə alınmasını təmin edir.

Maraqlı tərəflərin rəyləri AZANS-ın dayanıqlılıq prioritetlərinin formalaşmasında mühüm rol oynayır, həmçinin İdarənin əməliyyat səmərəliliyini, ətraf mühitə təsirini və korporativ idarəetməni gücləndirməyə yönəlmiş fəaliyyətlərinə istiqamət verir.

MARAQLI TƏRƏFLƏR Qrupu	ƏSAS MARAQ VƏ DİQQƏT SAHƏLƏRİ	QARŞILIQLI ƏLAQƏ METODU
Milli və Beynəlxalq Tənzimləyici Orqanlar	Hava naviqasiyası qaydalarına, hava məkanının idarə edilməsi siyasətlərinə, təhlükəsizlik standartlarına və ətraf mühitlə bağlı öhdəliklərə uyğunluq.	<ul style="list-style-type: none"> Daimi nəzarət auditləri və uyğunluq hesabatı Hava hərəkətinin idarə edilməsi (ATM) və emissiyaların azaldılması üzrə siyasət əməkdaşlığı ICAO, EUROCONTROL və CANSO işçi qruplarında iştirak Ünsiyyət tezliyi: Müvafiq müddətlərdə
Hava Məkanı İstifadəçiləri (Aviaşirkətlər, Pilotlar, Aviasiya Operatorları)	Uçuş təhlükəsizliyi, hava hərəkətinin idarə edilməsində səmərəlilik, naviqasiya haqları, əməliyyatın proqnozlaşdırılması və rəqəmsal transformasiya.	<ul style="list-style-type: none"> Hava məkanının optimallaşdırılması müzakirələri ATM təkmilləşdirmələri ilə bağlı rəylərin toplanması Ünsiyyət tezliyi: Gündəlik
Əməkdaşlar və İşçi Qüvvəsi	İş yerinin təhlükəsizliyi, karyera yüksəlişi, texniki təlim, ədalətli mükafatlandırma və iş reinin sabitliyi.	<ul style="list-style-type: none"> İşçilərin təlimi və bacarıqlarının artırılması proqramları Daxili kommunikasiya platformaları Məmnuniyyət sorğuları və işçi qüvvəsinin rifahına dair təşəbbüslər Ünsiyyət tezliyi: Gündəlik
Biznes və Sənaye Tərəfdaşları	Hava məkanının modernləşdirilməsi, rəqəmsal ATM həlləri və ekoloji dayanıqlılıq təşəbbüsləri üzrə əməkdaşlıq.	<ul style="list-style-type: none"> ATM texnologiya təminatçıları ilə strateji tərəfdaşlıq Birgə dayanıqlılıq və hava məkanının səmərəliliyi layihələri Beynəlxalq aviasiya konfranslarında iştirak Ünsiyyət tezliyi: İllik əsasda
Investorlar və Maliyyə Təşkilatları	Maliyyə dayanıqlılığı, texnoloji investisiyalar, ESG risklərin idarə edilməsi və hava məkanı xidmətlərinin iqtisadi təsiri.	<ul style="list-style-type: none"> Şəffaf maliyyə hesabatları və dayanıqlılıq hesabatları AZANS-ın modernizasiya layihələri ilə bağlı maraqlı tərəflər üçün brifinqlər Yaşıl maliyyələşdirmə və dayanıqlı hava hərəkəti təşəbbüslərinə investisiya Ünsiyyət tezliyi: Yarımillik əsasda
Yerli İcmalar və Ətraf Mühit Təşkilatları	Akustik səs-küy çirklənməsi, hava hərəkətindən karbon emissiyaları, icma təhlükəsizliyi və dayanıqlı aviasiya təşəbbüsləri.	<ul style="list-style-type: none"> Ətraf mühitə təsir hesabatları və ictimai məsləhətləşmələr Dayanıqlı hava məkanı layihələrində iştirak Karbon kompensasiyası təşəbbüsləri üzrə əməkdaşlıq Ünsiyyət tezliyi: Rüblik əsasda

Cədvəl 2. Maraqlı tərəflərlə əlaqə

AZANS-A BAXIŞ

AZANS-A BAXIŞ

1996-cı ildə yaradılan AZANS Azərbaycan Respublikasının hava məkanının idarə edilməsinə və nəzarətinə cavabdeh olan milli aeronaviqasiya xidməti təminatçısıdır (ANSP).

“Azərbaycan Hava Yolları” QSC-nin çetiri altında fəaliyyət göstərən AZANS, quruda 86,6 min və Xəzər dənizi üzərində 78,8 min kvadrat kilometr olmaqla ümumilikdə təxminən 165,4 min kvadrat kilometr əraziyə nəzarət vasitəsilə Azərbaycanın hava məkanında hava gəmilərinin təhlükəsiz və səmərəli hərəkətini təmin edir.

AZANS-IN 2024-CÜ İL ÜZRƏ ƏSAS GÖSTƏRİCİLƏRİ

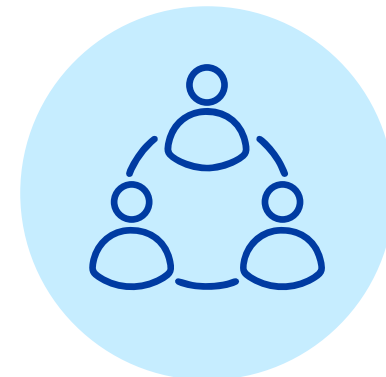
Global ATM Sammitinə ev sahibliyi

Bakıda CANSO tədbiri

AERION Locate və Safety Dashboard

Yeni müşahidə sistemi

Hava axınının idarəetmə sistemi ilə əməkdaşlıq

Hava axınının daha təkmil idarə olunması

Ətraf Mühit üzrə Öhdəliyimiz

CANSO Green ATM proqramına üzvlük

Şəkil 1. 2024-cü ilin əsas nailiyyətləri

2024-cü ilin iyun ayında AZANS, CANSO Qlobal ATM Sammiti və 28-ci İllik Ümumi Yığıncağına Bakıda ev sahibliyi ilə qlobal aviasiya səhnəsində öz rolunu möhkəmləndirib. Biz 100-dən çox ölkəni təmsil edən təxminən 400 sənaye liderini bir ayara gətirən tədbirə Müstəqil Dövlətlər Birliyi (MDB) regionundan ev sahibliyi edən ilk aeronaviqasiya xidməti təminatçısı kimi tarixə düşdük. Dünyada ilk belə tədbirlərdən biri olan CANSO Qlobalın əsas diqqəti ekoloji dayanıqlılıq və innovativ hava hərəkəti idarəetmə texnologiyalarıdır.

Sammit zamanı AZANS və Aireon şirkətləri Aireon Locate və Aireon Safety Dashboard adlı iki qabaqcıl peyk əsaslı nəzarət və təhlükəsizlik alətinin tətbiqi

haqqında müqavilələr imzaladı. Aireon Locate real vaxt rejimində uçuşların izlənməsini təmin edir və sürətli axtarış-xilasetmə əməliyyatlarına dəstək olur, Safety Dashboard (Təhlükəsizlik Paneli) isə təhlükəsizlik göstəricilərinin davamlı monitorinqinə və qlobal ən yaxşı təcrübələrlə müqayisəyə imkan açır.

602 kişi və 169 qadın olmaqla, 771 əməkdaşımız sayəsində 176,578 uçuş saati və 309,655 uçuş idarə etmişik. Bu nailiyyətlər 100% vaxtında uçuş koordinasiyası ilə təmin edilib, əməliyyat mükəmməlliyimizi, effektiv resurs idarəçiliyimizi və hava hərəkəti xidmətlərində ən yüksək standartları qorumağa sadıqlığımızı vurğulayıb (Şəkil 2).

İŞÇİLƏRİN ÜMUMİ SAYI

602

KİŞİ

169

QADIN

Əvvəlki ilə nisbətən uçuş başına düşən emissiyaların azalması

2.6%

2024-cü ildə azaldılan CO2 emissiyaların ümumi həcmi

27%

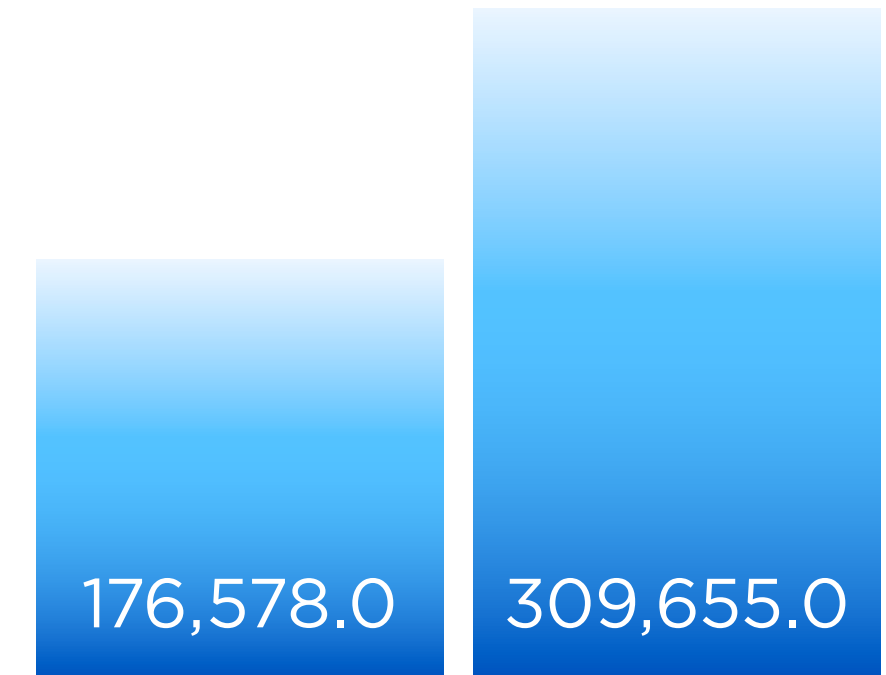
Əvvəlki ilə müqayisədə hər uçuş üzrə azaldılmış emissiya nisbəti

Şəkil 3. Emissiyaların azaldılması

100%

ƏVVƏLKİ İLƏ NİSBƏTƏN UÇUŞ BAŞINA DÜŞƏN EMISSİYALARIN AZALMASI

İdarə Olunan Uçuş Saatlının Sayı

İdarə Olunan Uçuşların Sayı

Şəkil 2. Əməliyyat və işçi heyət üzrə əsas göstəricilər

Əməliyyat səmərəliliyi və ətraf mühitin mühafizəsi üzrə öhdəliklərimizə sadıqlığımızın göstəricisi olaraq, AZANS 2024-cü ildə ümumi karbon emissiyalarını 2,7% azaldıb. Bununla yanaşı, daha dayanıqlı hava naviqasiya xidmətlərinə və yanacaq baxımından qənaətcil əməliyyatlara doğru irəliləşimin sübutu kimi, hər uçuş üzrə emissiya intensivliyi 27% yaxşılaşdırılıb. Bu təkmilləşdirmələr hava hərəkətinin daha optimal idarə olunması, texnoloji investisiyalar və aviasiya ekosistemi daxilində gücləndirilmiş koordinasiya nəticəsində mümkün olub (Şəkil 3).

ƏSAS DIQQƏT: MÜHÜM MÖVZULAR

ƏSAS DİQQƏT: MÜHÜM MÖVZULAR

Dayanıqlılığın prioritet kimi təyin olunması prosesi əməliyyatlarımıza və fəaliyyətimizin təsirinə məruz qalan insanlara hansı ESG məsələlərinin ən uyğun olduğunu müəyyən etməkdən başlayır. Bu yanaşmanı irəli aparmaq üçün ESG mövzularını biznes fəaliyyətə və maraqlı tərəflərin gözləntilərinə potensial təsirinə əsasən prioritetləşdirməyə kömək edən strukturlaşdırılmış əhəmiyyətlik qiymətləndirməsini aparırıq.

Əhatəli və inklüziv qiymətləndirmə altı mərhələli proses üzrə həyata keçirilir. Əhəmiyyətlik qiymətləndirməsi çərçivənin və kontekstin müəyyən edilməsi ilə başlayır, sonra sənaye trendləri və həmkarların təcrübələri nəzərdən keçirilir. Potensial ESG mövzuları daxili və xarici maraqlı tərəflərlə əməkdaşlıq vasitəsilə müəyyənləşdirilir və təkmilləşdirilir. Proses nəticələrin təsdiqi və ən əhəmiyyətli məsələlərin geniş ESG hesabatlılıq çərçivəsinə inteqrasiyası ilə yekunlaşır (Şəkil 4). Bu müfəssəl proses vasitəsilə AZANS müxtəlif tərəfdaşlarla əməkdaşlıq edərək onların dayanıqlılıq mövzularının əhəmiyyəti barədə perspektivlərini öyrənməyə çalışıb. Bu

Müəyyən edilmiş əhəmiyyətli məsələlər və mövzular üzrə inteqrasiya və tədbirlər görməyə başlamaq üçün əhəmiyyətlik matrisini hazırlayın.

6

Tapşırıqları aktiv şəkildə idarə edin, müzakirələri asanlaşdırın və əhəmiyyətliliyin qiymətləndirilməsi metodları və nəticələri ilə bağlı rəy tələb edin..

5

Həm öz işçilərinizdən, həm də təşkilatın fəaliyyəti ilə əlaqəli və ya onunla maraqlanan xarici tərəflərdən məlumat, rəy və müxtəlif baxışları toplayın.

4

HESABATLAR VƏ İCRA

ÜNSİYYƏT VƏ RƏY TOPLANMASI

TƏMƏL VƏ HƏCM

Şəkil 4. Əhəmiyyətliliyin qiymətləndirilməsi metodologiyası

DATA VƏ MARAQLI TƏRƏFLƏRİN FİKİRLƏRİ

SANAYE VƏ MÜQAYİSƏ OLUNA BİLƏN HƏMKAR RƏYİ

MÖVZULARIN MÜƏYYƏN EDİLMƏSİ

1

Əhəmiyyətliliyin qiymətləndirilməsinin məqsədini və həcmi aydın şəkildə müəyyənləşdirin.

2

Ən yaxşı təcrübələri təhlil və onları ESG göstəriciləri ilə müqayisə edin.

3

Potensial ESG mövzularını müəyyən edin və kateqoriyalara ayırın.

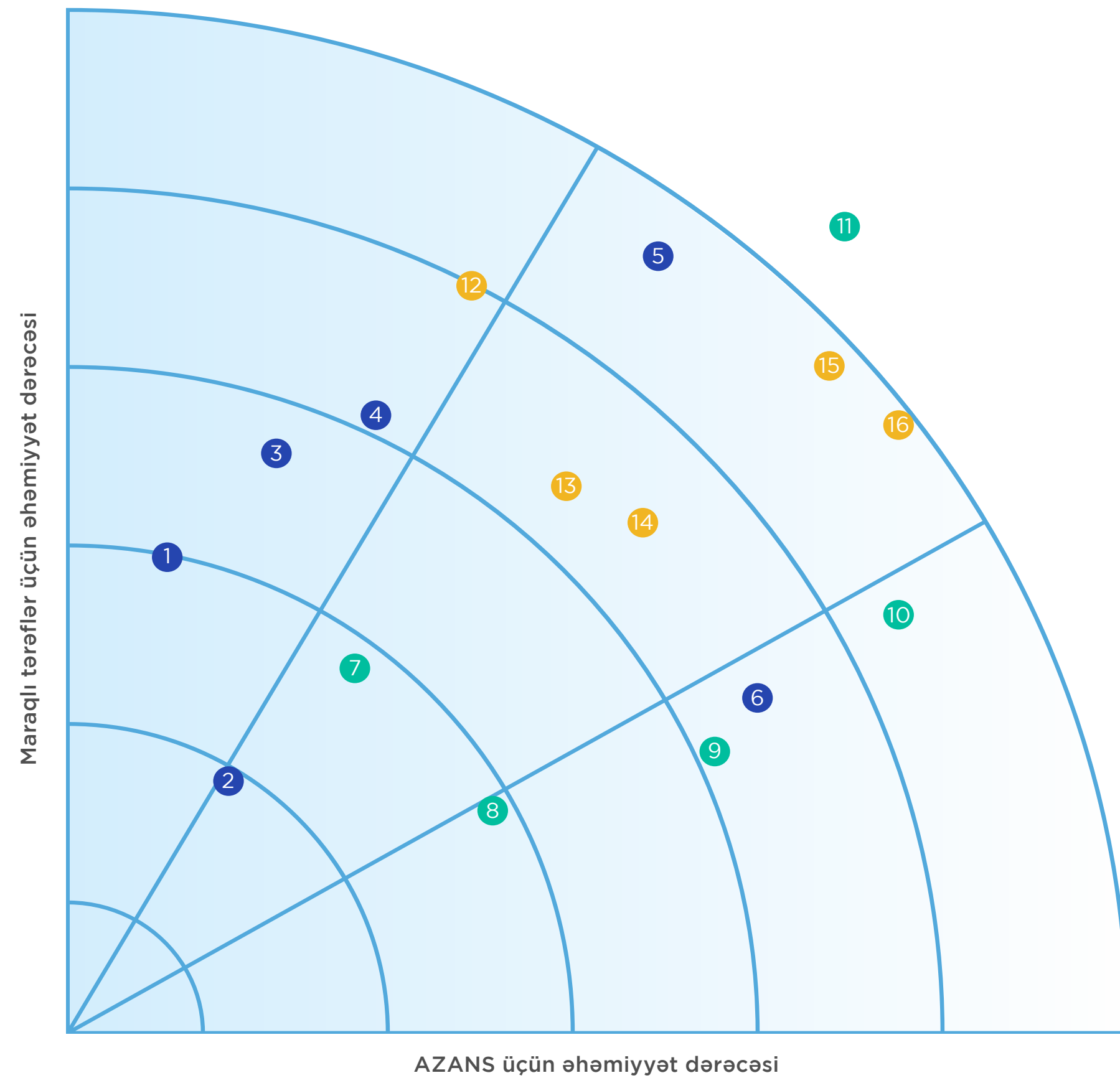
İkitərəfli baxış bizim əsas məsələlərimizə müfəssəl yanaşma yaratmaq üçün xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Bu qiymətləndirmənin nəticəsi Əhəmiyyətlik Matrisi vasitəsilə diaqram şəklində təqdim olunur. Bu matris müəyyən edilmiş mövzuları AZANS və maraqlı tərəflər üçün əhəmiyyətinə əsasən göstərir, sağ yuxarı kvadrantdakı mövzular isə ən yüksək əhəmiyyətlik səviyyəsini ifadə edir (Şəkil 5). Təhlilimiz əsas mövzuları üzə çıxardı və əməliyyatlarımızın dayanıqlılıq nəzəriyyələri ilə ən çox kəsişdiyi sahələri nümayiş etdirdi.

Şəkil 5. Əhəmiyyətlik matrisası

- İdarəçilik
- Ekologiya
- Sosial

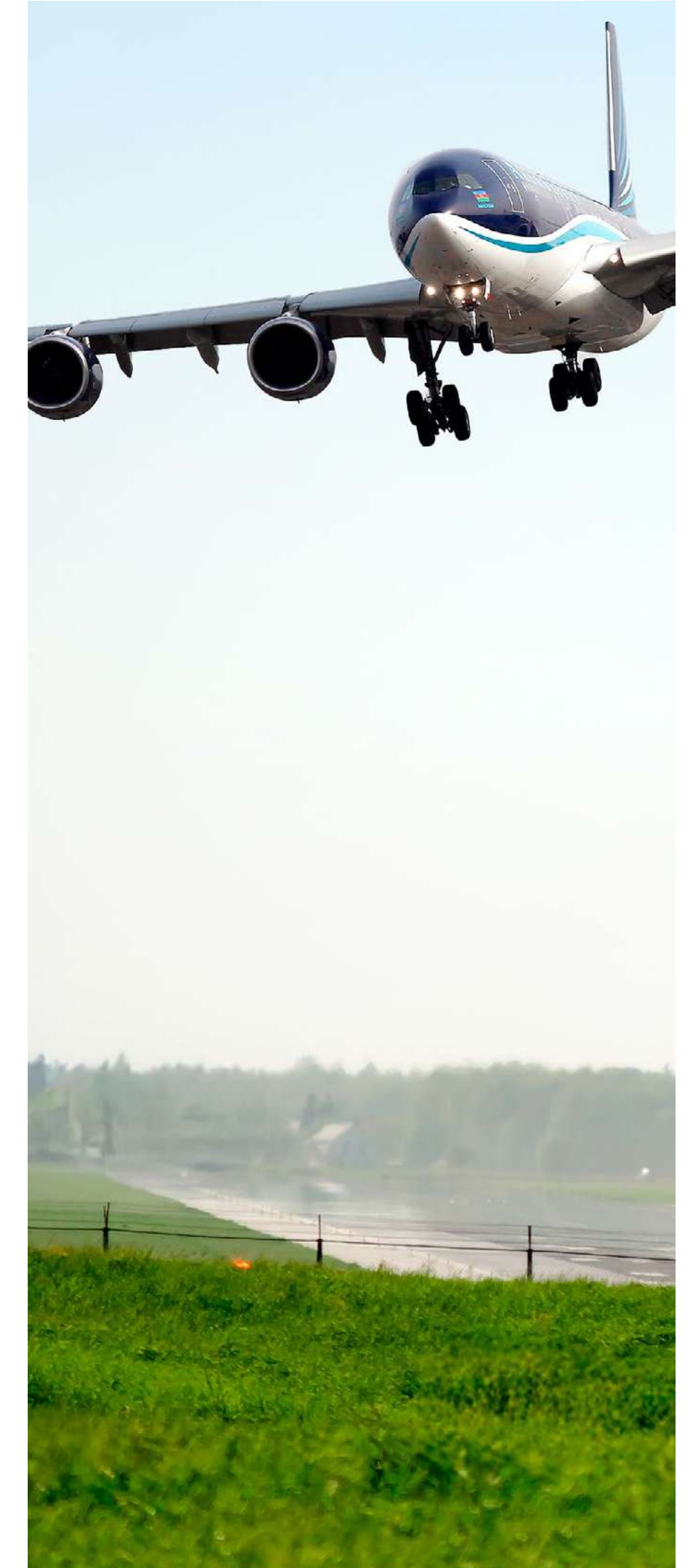

- 1 İnfrastruktur və Texnologiyaların İnkişafı
- 2 Loqistikanın optimallaşdırılması
- 3 Korrupsiyaya qarşı mübarizə
- 4 Risklərin idarə olunması
- 5 Tənzimləyici qaydalara uyğunluq
- 6 Kibertəhlükəsizlik və Məlumatların Qorunması
- 7 Tullantıların idarə olunması
- 8 Biomüxtəliflik
- 9 Səs-küy çirklənməsinin idarə olunması və Hava keyfiyyəti
- 10 İXQ emissiyası
- 11 Enerji və Resursların idarə edilməsi
- 12 İnsan Haqqları, Müxtəliflik və Inklüzivlik
- 13 Fövqəladə Hallara Hazırlıq və Müqavimət
- 14 İnkişaf və təlim
- 15 Sağlamlıq və Əməyin Mühafizəsi
- 16 Sərnişin təcrübəsi və əlçatanlıq

Seçilmiş əsas mövzularının hər biri AZANS-ın mövcud dayanıqlılıq strategiyamız çərçivəsində fəaliyyətin əhəmiyyətli bir aspektini təmsil edir. Burada konkret dayanıqlılıq sahələri, onların AZANS-ın biznes əməliyyatlarına birbaşa aidiyyəti və təsiri, daha geniş dəyər zəncirimizdəki əhəmiyyəti qeyd olunur və hər bir mövzunun sərhədləri müəyyən edilir (Cədvəl 3).

Seçilmiş əsas mövzularının hər biri AZANS-ın mövcud dayanıqlılıq strategiyamız çərçivəsində fəaliyyətin əhəmiyyətli bir aspektini təmsil edir.

Biz cəmiyyətə və ətraf mühitə olan müsbət töhfələrimizi artırmaq, potensial riskləri azaltmaq və naviqasiya şirkəti kimi uzunmüddətli dayanıqlılığımızı gücləndirmək məqsədini güdürük. Bu qiymətləndirmə dayanıqlılıq baxışımızın əsasını təşkil edir və gələcək təşəbbüslərimizin istiqamətini müəyyənləşdirərək hesabatlılıq fəaliyyətlərimizə istiqamət verir.

	ƏSAS MÖVZULAR	AZANS ÜÇÜN ƏHƏMİYYƏTLİLİK AMİLLƏRİ	DƏYƏR ZƏNCİRİNDƏKİ MATERIAL
KORPORATİV İDARƏETMƏ	Əməliyyatların Effektivliyi və Uçuşların Optimizasiyası	Hava məkanının səmərəliliyi, gecikmələrin azaldılması və marşrut üzrə əməliyyat xərclərinə qənaət yanacaq sərfiyyatı və dayanıqlılıq üçün kritik əhəmiyyət daşıyır.	Əsas əməliyyatlar, ATM prosedurları və aviasirkətlərlə əməkdaşlıq
	Təhlükəsizlik və Əməliyyat Dayanıqlılığı	Sırası və fəvqəladə hallarda kəsintisiz, təhlükəsiz hava naviqasiya xidmətləri və təhlükəsizlik nəzarətinin təmin edilməsi.	Bütün xidmətlərin göstərilməsi, infrastrukturun idarə edilməsi
	Kibertəhlükəsizlik və Məlumatların Mühafizəsi	Rəqəmsallaşmanın genişlənməsi kritik sistemlərin və uçuş məlumatlarının (məsələn, SWIM, CNS infrastrukturunu) təhlükəsiz idarə edilməsini tələb edir.	Rəqəmsal infrastruktur, nəzarət sistemləri
	Normativ qaydalara uyğunluq	AZANS, normativ qaydalara uyğunluq, uçuş təhlükəsizliyinin artırılması və beynəlxalq əməkdaşlıq və maliyyələşdirmə imkanlarına çıxışın qorunması məqsədilə aviasiya, ətraf mühitin mühafizəsi, təhlükəsizlik və əməliyyat göstəriciləri ilə bağlı milli, regional (AB) və global (ICAO) qaydalarla uzlaşdırılmalıdır.	Hüquq, təhlükəsizlik, operativ idarəetmə
EKOLOGIYA	Ətraf Mühitin İdarə edilməsi və Uyğunluq	ISO standartları, ICAO tələbləri və ən yaxşı təcrübələrə, AB qaydalarına riayət olunmasını təmin edir; etibar, maliyyələşdirmə üçün uyğunluğu və audit hazırlığına dəstək olur.	Bütün təşkilat
	Enerjinin İdarə edilməsi və Ətraf Mühitə Təsir	CNS/ATM müəssisələrində, nəzarət mərkəzlərində və nəqliyyat vasitələrində enerji istehlakı; xərclər və ətraf mühitin səmərəliliyi üzrə hədəflərə töhfə verir.	Daxili əməliyyatlar və obyektin idarə edilməsi
	İstixana Qazı (İXQ) Emissiyalarının İdarə edilməsi	Hava naviqasiya xidməti təminatçısı (ANSP) uçuş səmərəliliyinə (Əhatə dairəsi 3) və obyektə əlaqəli emissiyalara (Əhatə dairəsi 1-2) təsir göstərir; bu, dekarbonizasiya siyasəti çərçivəsində aktualdır.	Daxili əməliyyatlar, uçuş trayektoriyasının dizaynı
SOSIAL	İstedadların və Potensialının İnkişafı	Təhlükəsizlik baxımından kritik işçi qüvvəsi (məsələn, ATCO) uzunmüddətli təlim, uzun müddət xidmətdə qalma və ardıcılığın planlaşdırılması tələb edir.	İR idarə edilməsi prosesləri, potensialın artırılması və ATM və CNS sahələrində ixtisaslaşmış təlimlərin təmin edilməsi, hava hərəkəti dispetçerlərinin lisenziya-laşdırılmasına dəstək
	Maraqlı Tərəflər və İcma ilə Əlaqələr	İcmalar, hava limanları və hava yolları ilə şəffaf əməkdaşlıq etibarını artırır və əməliyyat çətinliklərini azaldır.	Uçuş prosedurunun dizaynı, rabitə təcrübəsi
	İnsan və Əmək Hüquqları	Xüsusilə tənzimlənən ictimai sektor mühitində ayrı-seçkiliyin, birləşmə azadlığının, ədalətli iş şəraitinin və bərabər imkanların təmin edilməsi.	İR, işə qəbul, idarəetmə təcrübələri

Cədvəl 3. Əsas mövzular

BMT-NİN DAYANIQLI İNKİŞAF MƏQSƏDLƏRİ İLƏ UYGUNLAŞMA

AZANS-da missiyamız hava nəqliyyatını idarə etməkdən daha genişdir; bizə aviasiyanın gələcəyini təhlükəsiz, səmərəli və dayanıqlı şəkildə formalaşdırmaq həvalə olunub. Bu məsuliyyətin öhdəsindən gələrkən biz söylərimizi Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərində (BMT DİM) müəyyən edilmiş qlobal ambisiyalarla uyğunlaşdırmağın əhəmiyyətini dərk edirik.

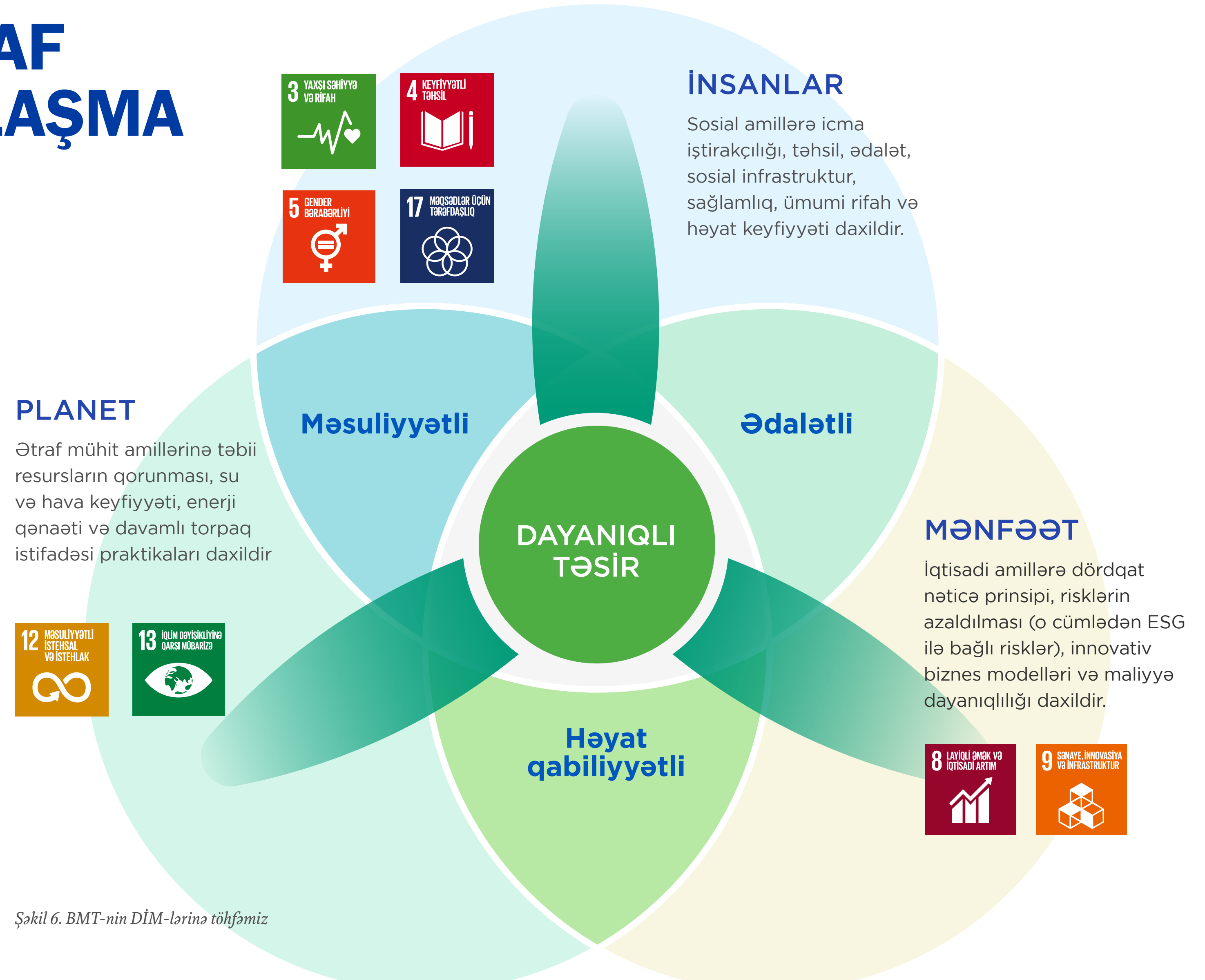
Bu məqsədlər insan rifahının, ətraf mühitin bütövlüyünün və institusional hesabatlılıq səviyyəsinin artırılması üçün universal çərçivə təmin edir.

Cari il ərzində biz aviasiya sektorunda mühüm infrastruktur təminatçısı, məsuliyyətli işəgötürən və dayanıqlı inkişaf sahəsində aparıcı qurum kimi rolumuza uyğun gələn DİM-ləri müəyyən etdik. Bu məqsədlər ekoloji məsuliyyət, inklüziv və təhlükəsiz iş mühiti, innovasiyaya əsaslanan infrastruktur və şəffaf, davamlı aeronaviqasiya xidmətlərini inkişaf etdirməyə yönəlmiş tərəfdaşlıq öhdəliyimizi əks etdirir.

2024-cü ildə fəaliyyətimiz — hava məkanında innovasiyalardan tutmuş inklüziv

işçi qüvvəsi təşəbbüslərində — qeyd olunan qlobal məqsədlərin bir neçəsinə əhəmiyyətli dərəcədə töhfə verib. İstər daha ağıllı hava nəqliyyatı axınları vasitəsilə emissiyaların azaldılması, istər aviasiya mütəxəssislərinin yeni nəslinə sərmayə qoyulması, istərsə də beynəlxalq tərəfdaşlıqların genişləndirilməsi yolu ilə həyata keçirilmiş hər bir təşəbbüsümüz məsuliyyətli inkişafa və qlobal əməkdaşlığa sadıqlığımızı nümayiş etdirir (Şəkil 6).

2024-cü ildə fəaliyyətimiz - hava məkanında innovasiyalardan tutmuş inklüziv işçi qüvvəsi təşəbbüslərində — qeyd olunan qlobal məqsədlərin bir neçəsinə əhəmiyyətli dərəcədə töhfə verib

Şəkil 6. BMT-nin DİM-lərinə töhfəmiz

BMT-NİN DAYANIQLI İNKİŞAF MƏQSƏDLƏRİ İLƏ UYGUNLAŞMA

Azərbaycan Hava Yolları qlobal dayanıqlılıq prinsiplərini öz əməliyyatlarına və strateji təşəbbüslərinə inteqrasiya etməklə, 10 Dayanıqlı İnkişaf Məqsədinin həyata keçirilməsinə fəal töhfə verir.

United Nations
Global Compact

AZERBAIJAN
AIRLINES

Azərbaycan Hava Yolları Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərini dəstəkləyir və fəaliyyətini Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Qlobal Sazişinin prinsiplərinə uyğunlaşdırır

3 YAXSI SƏHIYYƏ VƏ RİFAH

Tibbi yardım və əməyin mühafizəsi proqramları vasitəsilə işçilərin sağlamlığını dəstəkləyir.

5 GENDER BƏRABƏRLİYİ

İnklüziv siyasət və təşəbbüslər vasitəsilə gender bərabərliyini təşviq edir.

9 SƏNAYE, İNNOVASIYA VƏ İNFRASTRUKTUR

Ağıllı, davamlı hava naviqasiya infrastrukturuna investisiya qoyur.

13 İQLİM DƏYİŞİKLİYİNƏ QARŞI MÜBARİZƏ

Emissiyaları azaltmaq və iqlim tədbirləri səylərini gücləndirmək.

4 KEYFİYYƏTLİ TƏHSİL

Bacarıq və aviasiya təcrübəsini inkişaf etdirmək üçün təlim imkanlarını genişləndirir.

8 LAYIQLI ƏMƏK VƏ İQTİSADI ARTIM

Məhsuldarlığa, sərnəşin artımına və aviasiya sektorunun inkişafına töhfə. İş yerlərinin yaradılması və işçi qüvvəsinin potensialının artırılması.

12 MƏSULİYYƏTLİ İSTEHSAL VƏ İSTEHLAK

Tullantıları azaltmaq və resursların səmərəliliyini artırmaq.

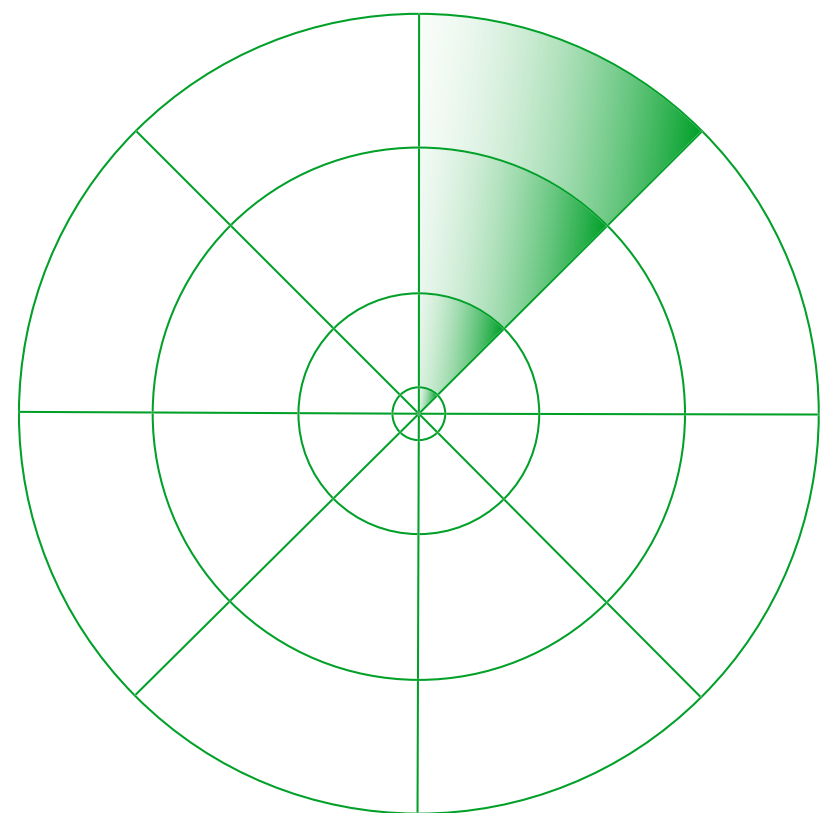
17 MƏQSƏDLƏR ÜÇÜN TƏRƏFDƏŞLİK

Dayanıqlı aviasiya üçün tərəfdaşlıqları genişləndirmək.

MƏQSƏD 3

YAŞINDAN ASILI OLMAYARAQ HAMININ SAĞLAM YAŞAYIŞ TƏRZİNİ TƏMİN ETMƏK VƏ RİFAH HALINI YAXŞILAŞDIRMAQ

Biznes mövzulu məqsədlər

Bütün işçilərin fiziki və zehni rifahını təşviq etmək.

Təhlükəsiz və sağlam iş şəraitini təmin etmək.

Psixoloji sağlamlıq dəstəyi təmin etmək və psixoloji rifahla bağlı stiqmanı azaltmaq.

Gələcək planlar

İş yerində sağlamlıq və təhlükəsizlik sistemlərinin təkmilləşdirilməsinə davam etmək.

Görülmüş tədbirlər

Bütün işçilər üçün tam tibbi sığorta.

ICAO və EASA standartlarına uyğun olaraq növbə əsaslı işçilər üçün Yorğunluq Risklərinin İdarə Edilməsi Sistemi yaradılıb.

ATCO işçi qüvvəsinin idarə edilməsini mərkəzləşdirmək, vəzifə bölgüsünü optimallaşdırmaq, təlim və uyğunluq izləməsini tətbiq etmək və uçuş nəzarətçisinin rifahını və əməliyyat təhlükəsizliyini dəstəkləmək üçün yorğunluq risklərini proaktiv şəkildə idarə etmək üçün VIBE sisteminin tətbiqi.

Əhatə olunan hədəflər

3.8: Maliyyə riskindən qoruma da daxil olmaqla, hamı üçün tibbi sığorta təminatına, əsas keyfiyyətli səhiyyə xidmətlərinə çıxış imkanına və təhlükəsiz, effektiv, keyfiyyətli və əlçatan şəkildə əsas dərman preparatlarına və peyvəndlərə çıxış imkanına nail olmaq.

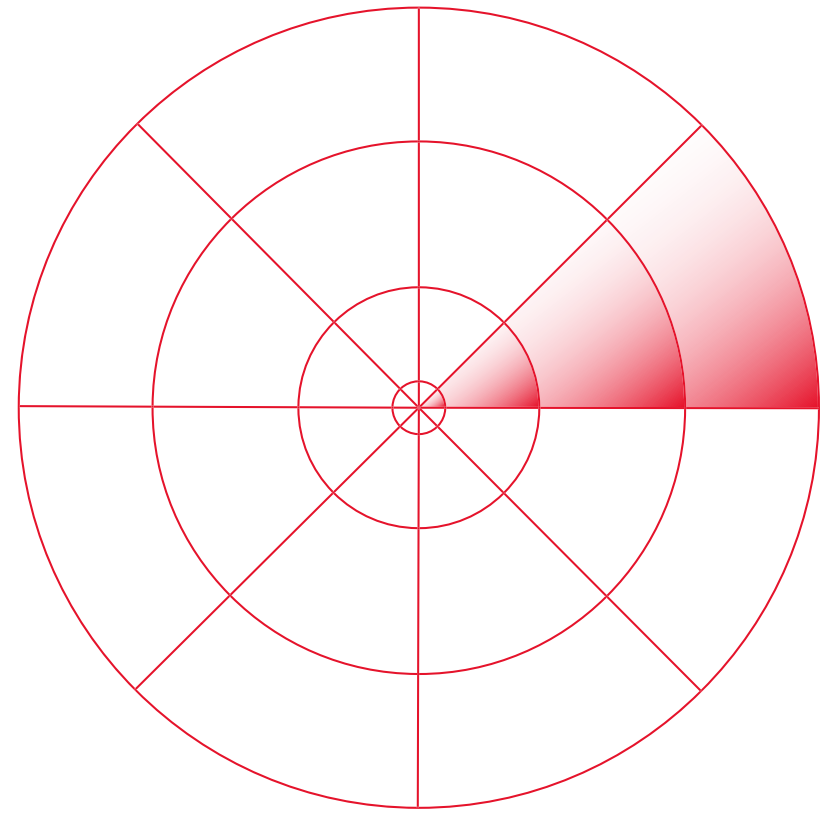
3 YAXŞI SƏHIYYƏ VƏ RİFAH

MƏQSƏD 4

HAMI ÜÇÜN İNKLÜZİV VƏ BƏRABƏR
KEYFİYYƏTLİ TƏHSİLİ TƏMİN ETMƏK

ÖMÜR BOYU TƏHSİL ALMAQ
İMKANLARINI DƏSTƏKLƏMƏK

Biznes mövzulu məqsədlər

Texniki və peşə təlimləri vasitəsilə aviasiya işçi qüvvəsini gücləndirmək.

Mövcud və gələcək işçilərin beynəlxalq sertifikatlarla ixtisaslarını artırmaq.

Gələcək planlar

ATCO və ATSEP-lər üçün strukturlaşdırılmış təlimlər keçirmək.

Proqnozlaşdırma, lisenziyalaşdırma və işə qəbul planlaşdırması da daxil olmaqla uzunmüddətli insan resursları inkişaf strategiyaları yaratmaq

Görülmüş tədbirlər

2024-cü ildə 127 təlim proqramı keçirməklə təlim saatlarını illik müqayisədə təxminən ikiqat artırıb.

Bütün işçilər üçün mütləq adaptasiya, təkrar təlim və yüksək riskli əməliyyat təhlükəsizliyi təlimləri tətbiq edilib.

Azərbaycanda aviasiya təhsilini gücləndirmək üçün DFS Akademiyası və Milli Aviasiya Akademiyası ilə tərəfdaşlıq edilib.

2024-cü ildə qlobal bilik mübadiləsinə və Azərbaycanın aviasiya sahəsindəki irəliləyişləri barədə məlumatlılığı təşviq etmək üçün İsveçrə universitet tələbələri qəbul edilib.

Əhatə olunan hədəflər

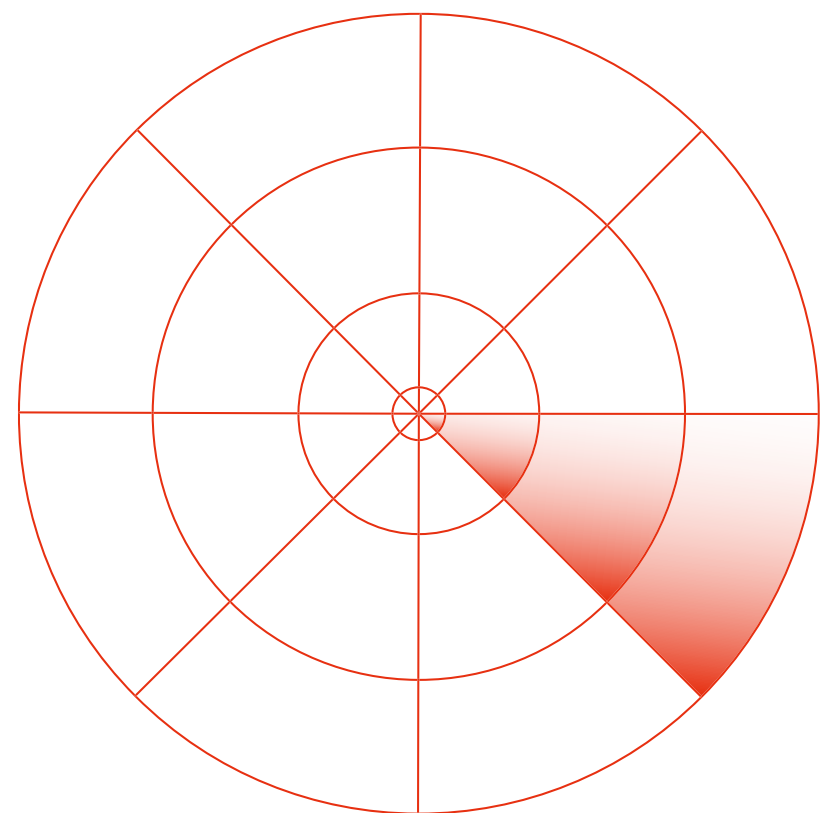
4.4: 2030-cu ilədək, məşğulluq, layiqli iş imkanları və sahibkarlıq fəaliyyəti üçün uyğun vərdişlərə, o cümlədən texniki və peşə vərdişlərinə malik olan gənclərin və yaşlıların sayını əhəmiyyətli dərəcədə artırmaq.

4 KEYFİYYƏTLİ
TƏHSİL

MƏQSƏD 5

GENDER BƏRABƏRLİYİNƏ NAİL OLMAQ, BÜTÜN QIZ VƏ QADINLARIN HÜQUQ VƏ İMKANLARINI GENİŞLƏNDİRMƏK

Biznes mövzulu məqsədlər

İşə qəbul və vəzifə yüksəlişində gender ayrı-seçkiliyini aradan qaldırmaq.

Qadınların liderlik və texniki rollarda təmsilçiliyini artırmaq.

Gələcək planlar

IATA-nın "25by2025" təşəbbüsünün həyata keçirilməsini davam etdirmək.

Qadınlar üçün mentorluq və liderlik proqramları hazırlamaq.

Görülmüş tədbirlər

Gender müxtəlifliyi qorunub saxlanılıb: 771 işçidən 169-u qadın işlə təmin edilib (~22%).

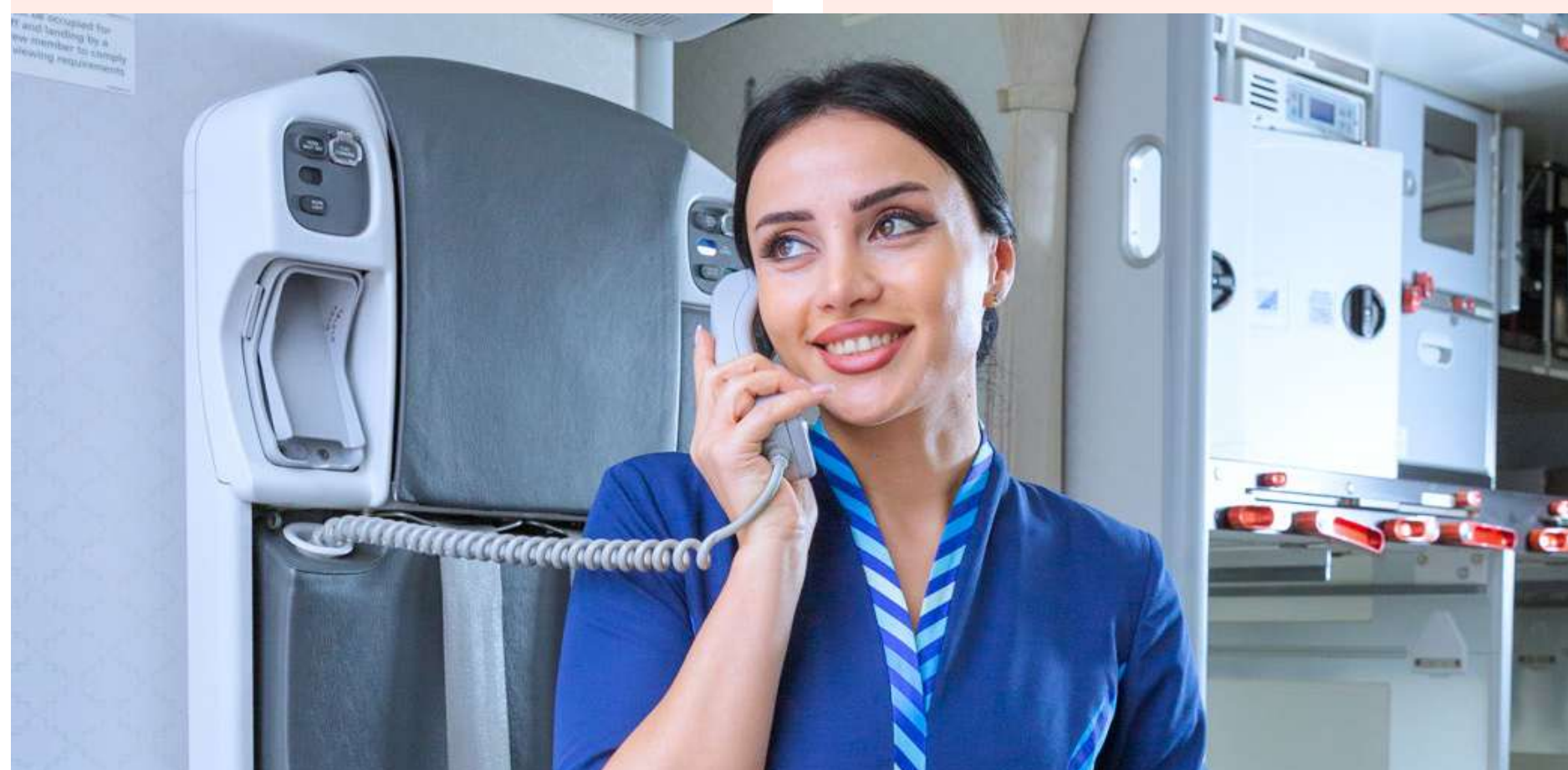
Mentorluq, liderlik təlimi və gender inklüziv işə qəbul strategiyaları tətbiq edilib.

Həm tam ştatlı, həm də yarım-ştatlı işçilərə bərabər imtiyazlar (məsələn, analıq/atalıq məzuniyyəti, həyat və əlillik sığortası) təmin edilib.

Əhatə olunan hədəflər

5.1: Hər yerdə bütün qadınlara və qızlara qarşı bütün formalarda ayrı-seçkiliyə son qoymaq.

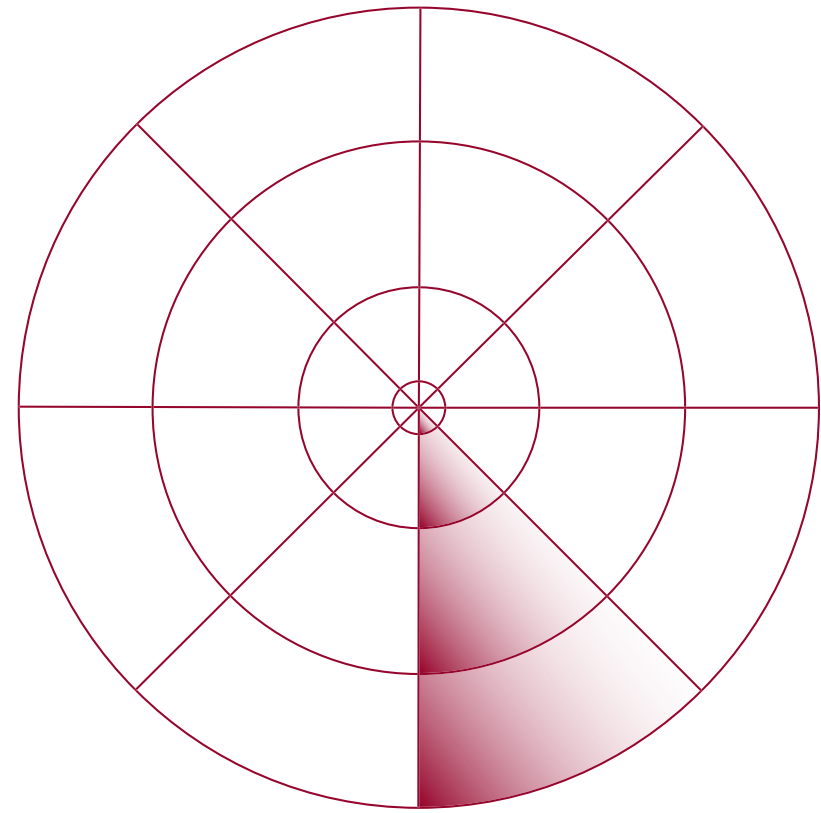
5 GENDER BƏRABƏRLİYİ

MƏQSƏD 8

DAVAMLI, İNKLÜZİV VƏ DAYANIQLI İQTİSADI ARTIMI

HAMI ÜÇÜN TAM VƏ MƏHSULDAR MƏŞĞULLUĞU VƏ LAYİQLİ İŞİ TƏŞVİQ ETMƏK

Biznes mövzulu məqsədlər

İnklüziv məşğulluq və bərabər əmək haqqı təcrübələrini təşviq etmək.

İşçilərin saxlanılmasını və gənclərin cəlb olunmasını yaxşılaşdırmaq.

Bütün şöələrdə əməyin təhlükəsizliyi və sağlamlıq mədəniyyətini inkişaf etdirmək

Gələcək planlar

ATCO və ATSEP-lər üçün 5 illik işçi qüvvəsi ehtiyaclarını planlaşdırmaq.

Karyera inkişafını, HR proqnozlarını və daxili karyera sistemlərini gücləndirmək.

Mütəmadi ƏMT auditləri və iş yerində təhlükə qiymətləndirmələri aparmaq.

Görülmüş tədbirlər

İnklüziv işə qəbul və işçilərin saxlanması təcrübələri ilə 2024-cü ildə 771 işçi işə götürülüb.

Gənclərin işə qəbulunda artım: 30 yaşdan aşağı işə götürülənlərin sayı 2022-ci ildəki 18-dən 2024-cü ildə 29-a yüksəlib.

Bütün işçilər üçün bərabər iş və inkişaf imkanları təmin edilib.

Hadisələrin strukturlaşdırılmış hesabatı və həlli sistemi vasitəsilə uyğunsuzluq hallarının sayı azalıb.

Əhatə olunan hədəflər

8.5: 2030-cu ilə qədər gənclər və fiziki məhdudiyətli şəxslər də daxil olmaqla bütün qadın və kişilər üçün tam və məhsuldar məşğulluğa, ləyaqətli işə və bərabər əməyə görə bərabər ödənişə nail olmaq..

8.8: Miqrant işçilər, xüsusilə qadın miqrantlar və qeyri-sabit məşğulluqda olanlar daxil olmaqla bütün işçilər üçün əmək hüquqlarını qorumaq və təhlükəsiz, sağlam iş şəraitinin təmin edilməsini təşviq etmək.

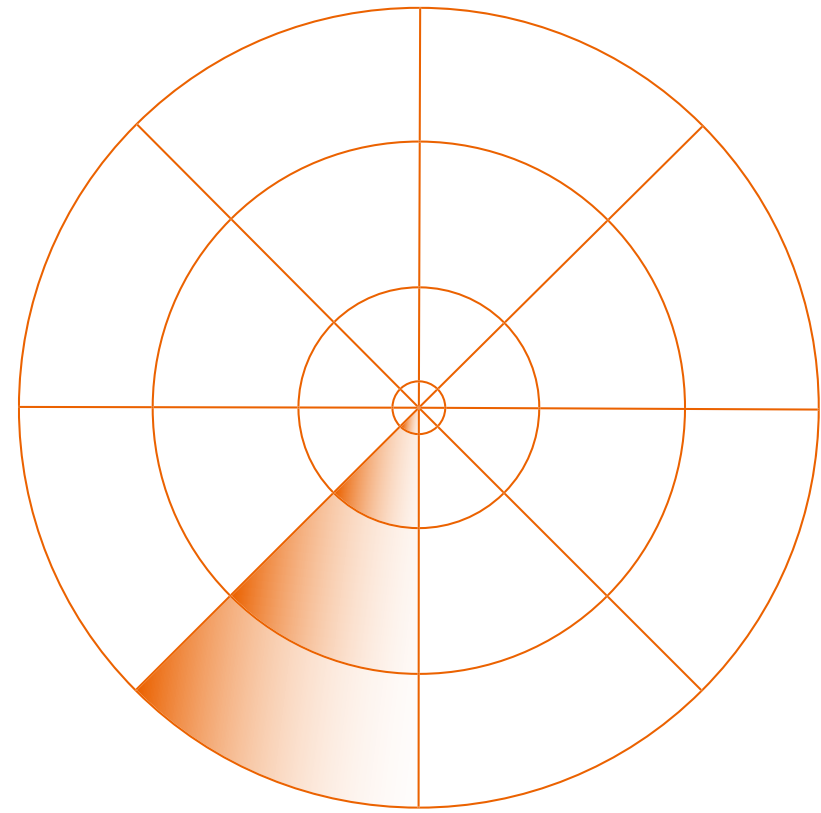
8 LAYİQLİ ƏMƏK VƏ İQTİSADI ARTIM

MƏQSƏD 9

MÖHKƏM İNFRASTRUKTUR YARATMAQ

İNKLÜZİV VƏ DAYANIQLI SƏNAYELƏŞMƏNİ TƏŞVİQ ETMƏK VƏ İNNOVASIYALARA DƏSTƏK VERMƏK

Biznes mövzulu məqsədlər

Hava naviqasiyası və müşahidə sistemlərinin modernləşdirilməsini sürətləndirmək.

Davamlı və dayanıqlı aviasiya infrastrukturu qurmaq.

Gələcək planlar

ADS-B, Mode S radarlarının və fəaliyyətə əsaslanan naviqasiyanın yerləşdirilməsinə davam etmək.

Uçuş izləmə, marşrut optimallaşdırması və emissiyaların idarə olunması üçün rəqəmsal platformaları genişləndirmək.

Görülmüş tədbirlər

2024-cü ildə modernləşdirilmiş hava məkanı və peyk əsaslı sistemlər tərəfindən dəstəklənən 309,000-dən çox uçuş idarə olunub.

Sərmayələr: Fəaliyyətə Əsaslanan Naviqasiya (PBN) sistemləri; Aireon vasitəsilə real vaxt peyk müşahidəsi; CNS/ATM rəqəmsallaşdırma və məlumat bağlantısı xidmətləri (məsələn, D-ATIS, CPDLC).

Təyyarə axını və terminal ərazisindəki prosedurları optimallaşdırmaqla uçuş gecikmələrini və emissiyalar azaldılıb.

PUA əməliyyatlarını inteqrasiya etmək, real vaxt monitorinqini həyata keçirmək və hava trafikinin idarə edilməsi sistemlərini modernləşdirmək üçün UTM/ATM Mərkəzinin inkişafı.

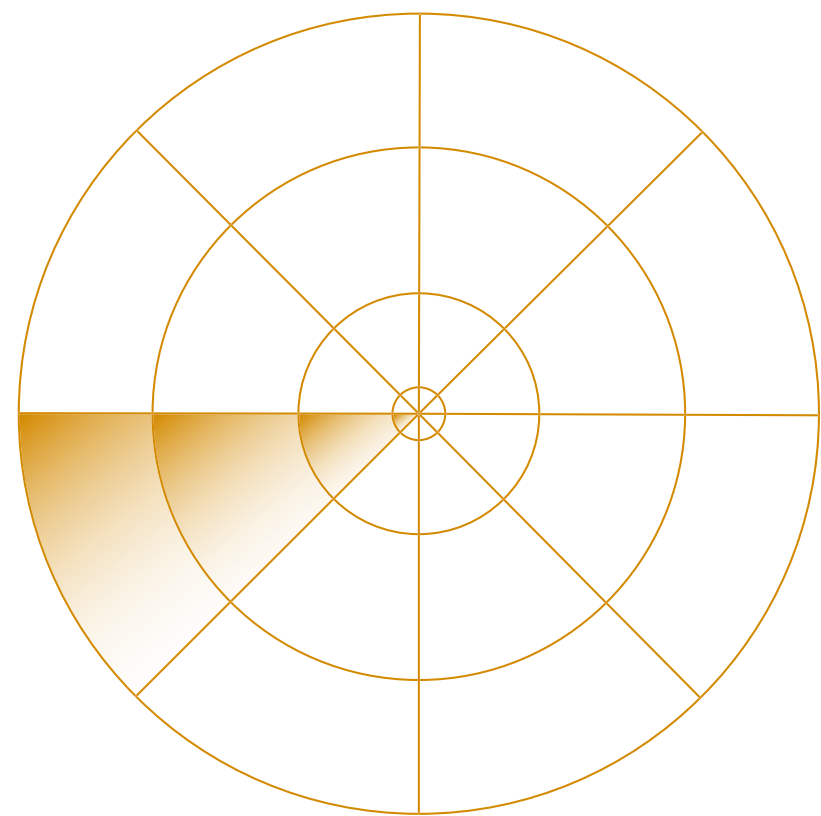
Əhatə olunan hədəflər

9.1: Hamı üçün əlçatan və bərabər çıxış imkanına diqqət yetirməklə, iqtisadi inkişafa və insan rifahına dəstək göstərmək məqsədilə, keyfiyyətli, etibarlı, dayanıqlı və möhkəm infrastrukturu, o cümlədən regional və transsərhəd infrastrukturu inkişaf etdirmək.

9 SƏNAYE, İNNOVASIYA VƏ İNFRASTRUKTUR

MƏQSƏD 12 İSTEHSAL VƏ İSTEHLAKIN SƏMƏRƏLİ MODELƏRİNƏ KEÇİDİ TƏMİN ETMƏK

Biznes mövzulu məqsədlər

Əməliyyat tullantılarını azaltmaq və dayanıqlı istehlakı təşviq etmək.

Əməliyyatlarda dairəvi iqtisadiyyat təcrübələrini təşviq etmək.

Gələcək planlar

Daxili tullantıların çeşidlənməsini gücləndirmək, birdəfəlik istifadə olunan materialları aradan qaldırmaq.

Sertifikatlı təkrar emal şirkətləri ilə əməkdaşlıq etmək və işçi heyəti təlimləndirmək.

Görülmüş tədbirlər

Tullantıların çeşidlənməsi həyata keçirilib və lisenziyalı təkrar emal şirkətləri ilə əməkdaşlıq qurulub.

Fəaliyyətlərdə birdəfəlik istifadə olunan plastik əşyaları aradan qaldırıb.

Tullantıların məsuliyyətli şəkildə idarə olunması və azaldılması üzrə işçi heyətinə təlim keçirilib.

Benzin istifadəsi 2023-cü ildəki 1347 QC-dən 2024-cü ildə 704 QC-ə endirilib - 48% azalma.

Ümumi enerji istehlakında 9% azalma əldə edilib (2023: 3555 GJ; 2024: 3229 GJ).

Əhatə olunan hədəflər

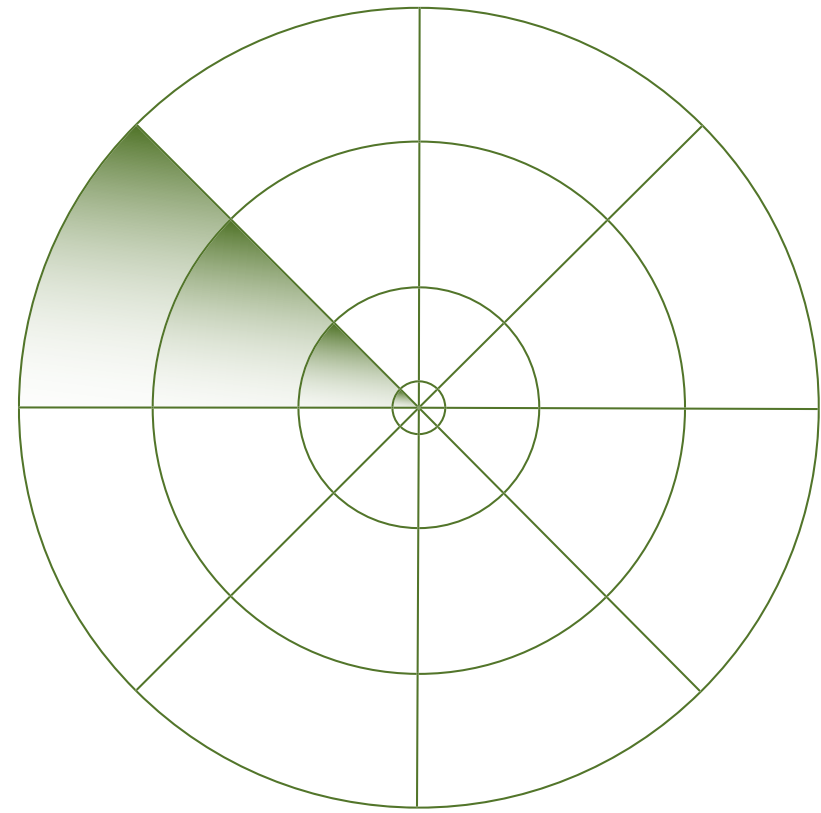
12.5: 2030-cu ilə qədər tullantıların qarşısının alınması, azaldılması, təkrar emalı və yenidən istifadəsi vasitəsilə onların yaranma həcmi əhəmiyyətli dərəcədə azaltmaq.

12.2 2030-cu ilədək, təbii resursların dayanıqlı şəkildə idarə olunmasına və onlardan səmərəli istifadəyə nail olmaq.

12 MƏSULİYYƏTLİ
İSTEHSAL
VƏ İSTEHLAK

MƏQSƏD 13 İQLİM DƏYİŞİKLİYİ VƏ ONUN TƏSİRLƏRİNƏ QARŞI MÜBARİZƏ ÜZRƏ TƏCİLİ TƏDBİRLƏR GÖRMƏK

Biznes mövzulu məqsədlər

İqlim tədbirlərini bütün əməliyyatlara və planlaşdırmaya inteqrasiya etmək.

İXQ emissiyasını azaltmaq və ətraf mühitin səmərəliliyini artırmaq.

Gələcək planlar

2028-ci ilə qədər hava məkanı istifadəçilərinin yanacaq istehlakını və CO₂ emissiyalarını 10% azaltmağa nail olmaq.

Enerjiyə qənaət edən hava məkanının idarə edilməsini və marşrutlaşdırılmasını tətbiq etmək.

Ümumi enerji istehlakını iki il ərzində 5% və 2030-cu ilə qədər 10% azaltmaq.

Görülmüş tədbirlər

2023-cü ildən 2024-cü ilə qədər ümumi İXQ emissiyaları 2,6% azaldılıb.

Əsasən benzin istehlakının azalması hesabına 2024-cü ildə Əhatə Dairəsi 1 tullantıları 47,2% azaldılıb.

2023-cü ilə müqayisədə tullantı intensivliyində 36% azalma.

Dayanıqlı aviasiya əməliyyatlarını dəstəkləməklə yanacaq istehlakını və CO₂ tullantılarını azaltmaq üçün hava məkanından istifadənin optimallaşdırılması.

Əhatə olunan hədəflər

13.2: İqlim dəyişikliyi ilə bağlı tədbirləri milli siyasətlərə, strategiyalara və planlaşdırmaya daxil etmək.

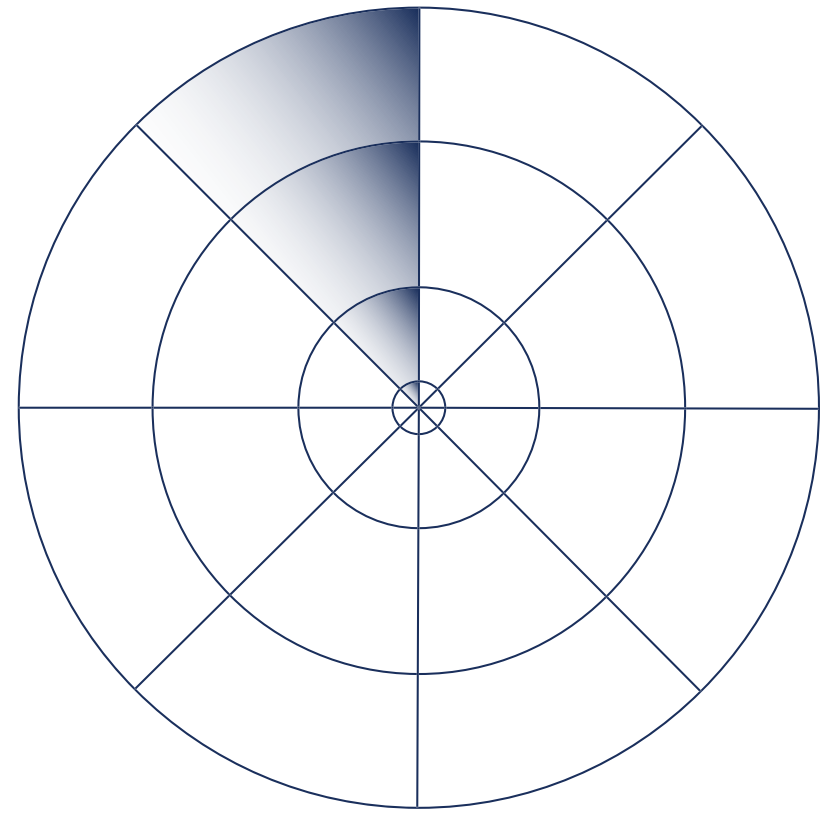
13 İQLİM DƏYİŞİKLİYİNƏ QARŞI MÜBARİZƏ

MƏQSƏD 17

TƏTBİQ VASİTƏLƏRİNİ GÜCLƏNDİRMƏK

DAYANIQLI İNKİŞAF NAMİNƏ QLOBAL TƏRƏFDAŞLIĞI BƏRPA ETMƏK

Biznes mövzulu məqsədlər

Aviasiya dayanıqlılığı sahəsində global əməkdaşlığı və regional əməkdaşlığı təşviq etmək.

Görülmüş tədbirlər

Qurulan əməkdaşlıqlar:

- Sərhədlərarası hava məkanında innovasiya üçün EUROCONTROL, CANSO və Aireon.
- Təhsil sahəsində maarifləndirmə üçün UNEC və beynəlxalq universitetlər.
- Milli iqtisadi dayanıqlılığı dəstəkləmək üçün yerli təchizatçılar (2024-cü ildə bütün təchizatçıların 52%-i).
- IATA ilə avadanlıqların müntəzəm qiymətləndirilməsi və dəyişdirilməsi üçün.

Ümumdünya Aeronaviqasiya Sammiti çərçivəsində CANSO ilə birgə təşkil edilən biomüxtəliflik layihəsində iştirak edilərək Xəzər dənizinə 5,000 nəre balığı buraxılıb.

Regional uçuş planlaşdırması, böhranların idarə edilməsi və ətraf mühitin müqayisəsi ilə fəal şəkildə məşğul olunub.

Gələcək planlar

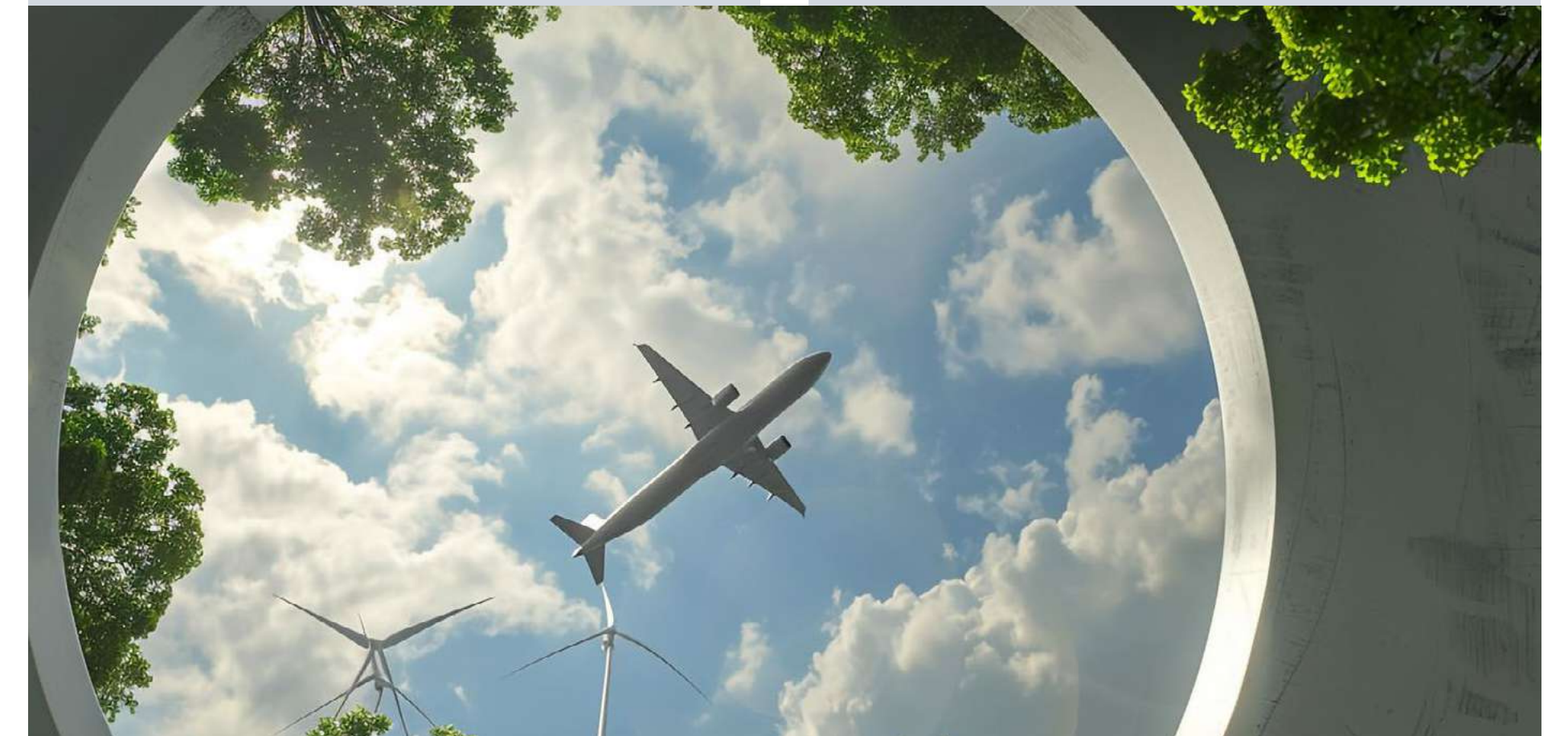
EUROCONTROL, CANSO və digər ANSP-lərlə əməkdaşlığı dərinləşdirmək.

Global dialoqu təşviq etmək üçün aviasiya forumlarına birgə ev sahibliyi etmək.

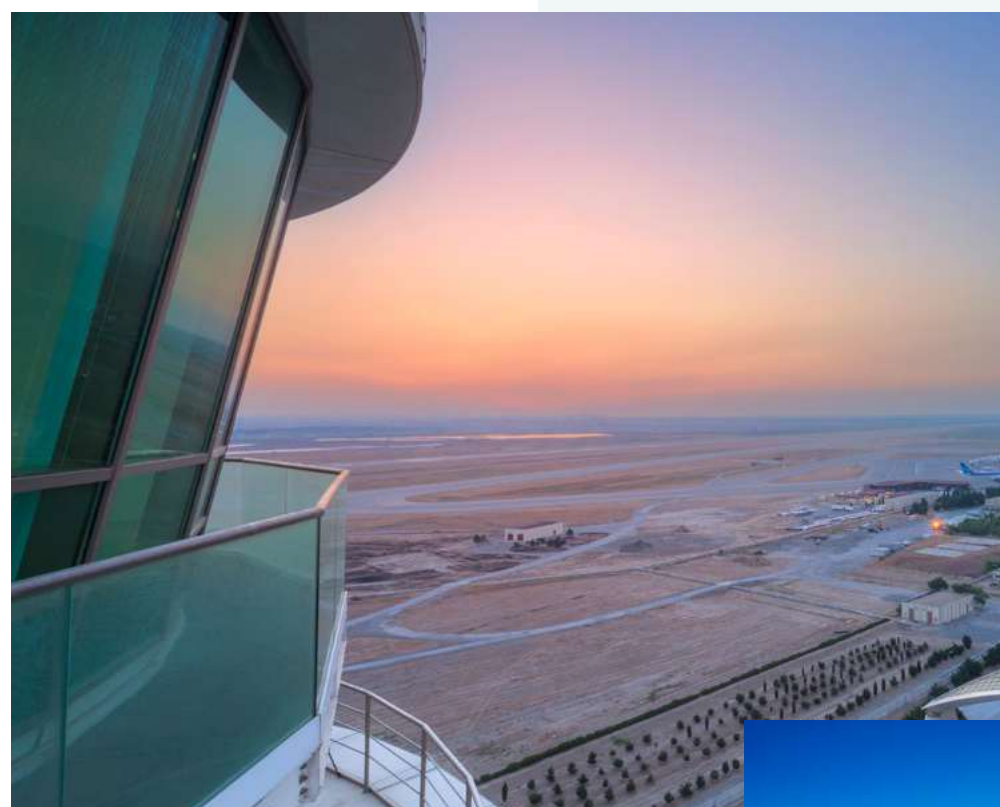
Əhatə olunan hədəflər

17.17: Tərəfdaşlıqların təcrübəsi və resurslaşdırma strategiyalarına əsaslanaraq effektiv dövlət, dövlət-özel və vətəndaş cəmiyyəti tərəfdaşlıqlarını təşviq etmək və inkişaf etdirmək.

17 MƏQSƏDLƏR ÜÇÜN
TƏRƏFDAŞLIQ

ƏMƏLİYYAT KOMPASI

04

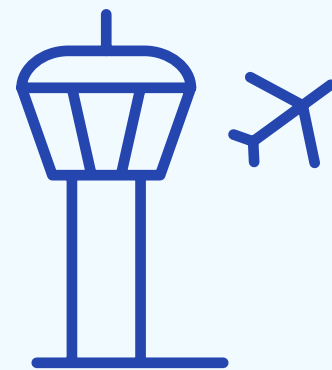
ƏMƏLİYYAT KOMPASI

AZANS, Azərbaycanın hava məkanında hava naviqasiya xidmətlərinin təminatçısı olaraq, hava hərəkətinin təhlükəsiz, səmərəli və ekoloji cəhətdən dayanıqlı idarə olunmasına cavabdehdir. Əsas əməliyyatlarımız hava hərəkəti xidmətlərinin (ATS) və rabitə, naviqasiya və müşahidə (CNS) sistemlərinin göstərilməsini əhatə edir ki, bu da təyyarələrin təhlükəsiz və səmərəli hərəkətini, həmçinin Azərbaycanın hava məkanının və marşrut şəbəkəsinin effektiv idarə olunmasını təmin edir.

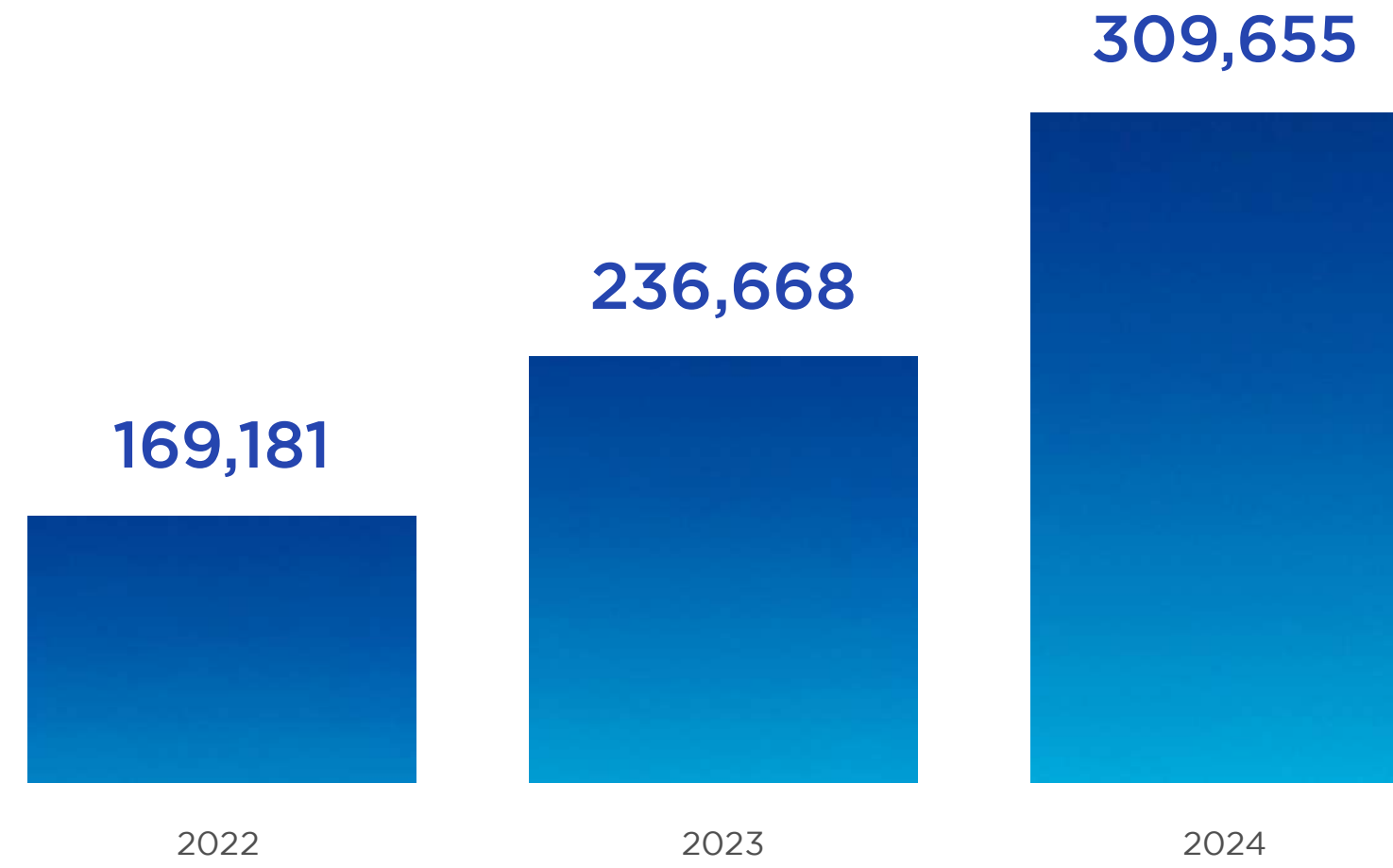
Bu əməliyyatlar meteoroloji xidmətlərin və aeronaviqasiya informasiya idarəetməsinin (AIM) təqdim edilməsi ilə dəstəklənir. Bu xidmətlər uçuş təhlükəsizliyi və əməliyyat səmərəliliyi üçün vacib olan dəqiq, vaxtında və etibarlı məlumatların təmin edilməsini mümkün edir. Biz həmçinin məkan-əsaslı Avtomatik Müşahidə-Yayım (ADS-B) məlumatı kimi qabaqcıl texnologiyalardan istifadə edərək yerüstü müşahidəni tamamlayır və Uçuş Məlumatı Regionu (ÜMR) üzrə bütün hündürlüklərdə hava hərəkətinin əhatəli görünüşünü təmin edirik. Əməliyyatlarımız aeronaviqasiya və meteoroloji məlumatların fəal rəqəmsallaşdırılması, eləcə də qabaqcıl hava-yer rabitə sistemlərinin tətbiqi ilə daha da güclü olur.

Bunlara Datalink Departure Clearance (DCL) və Datalink Automatic Terminal Information Service (D-ATIS) daxildir ki, bu da həm hava hərəkəti dispetçerləri, həm də pilotlar üçün təhlükəsizliyi, əməliyyat səmərəliliyini və vəziyyətin qiymətləndirilməsi səviyyəsini artırır.

Davam edən geosiyasi gərginliklər səbəbindən 2024-cü il aviasiya sənayesi üçün nəzərəçarpan problemlər yaradıb. Buna baxmayaraq, Azərbaycanın tranzit qovşağında yerləşməsi ölkənin hava məkanı vasitəsilə hava nəqliyyatının nəzərəçarpacaq dərəcədə artmasına səbəb olub. Yeni çağırışlara baxma-

2024-cü ildə 309,655-dən çox uçuşu idarə etməklə AZANS öz tarixinin mühüm ilkinə imza atıb.

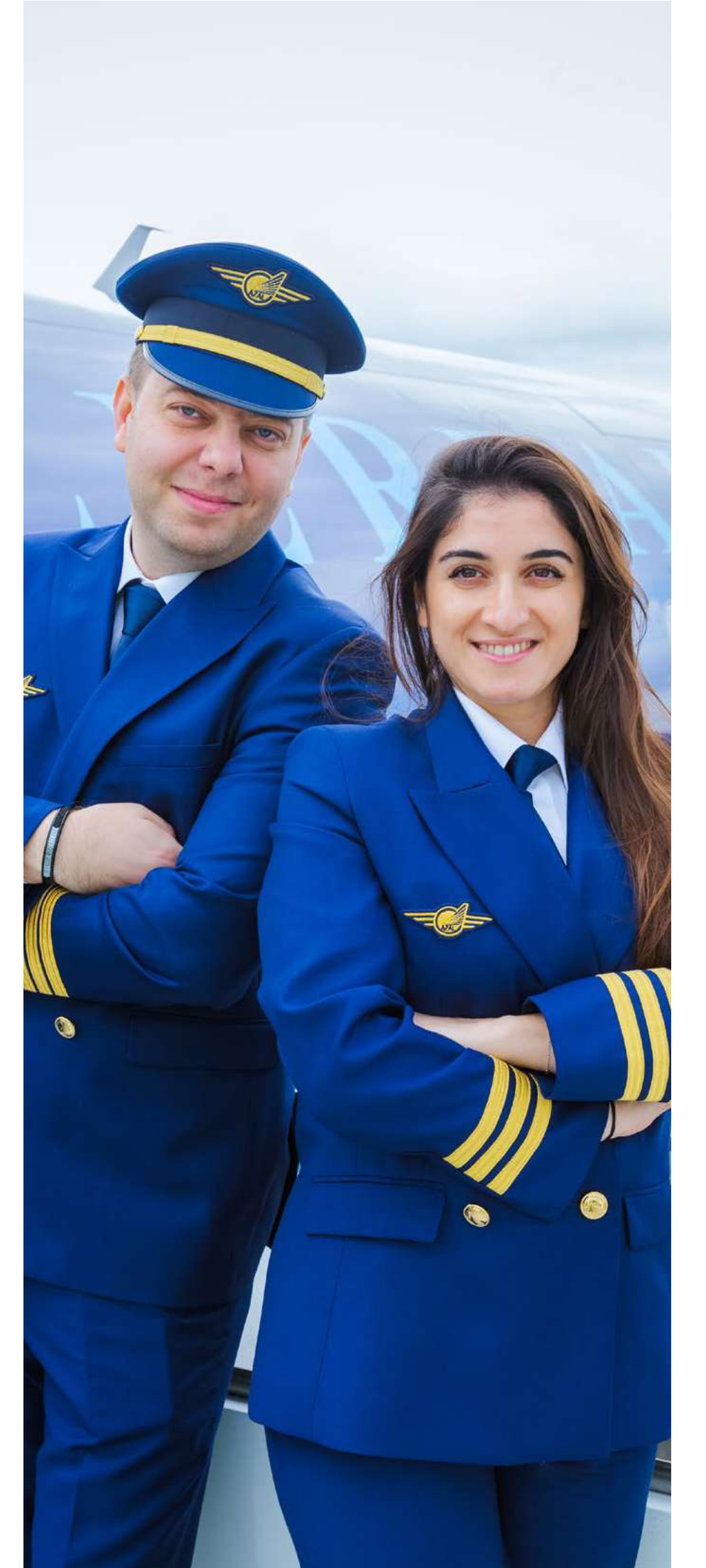

Şəkil 7. İdarə olunan uçuşların sayı

yaraq, AZANS rekord sayda əməliyyata nail olmaqla uçuşların artımını effektiv şəkildə idarə etməyə müvəffəq oldu (Şəkil 7). Bu göstərici AZANS-ın regionda etibarlı aeronaviqasiya xidməti təminatçısı kimi güclü nüfuzunu və tanınmasını nümayiş etdirir.

AZANS bütün Uçuş Məlumatı Regionunda (FIR) hərtərəfli Hava Hərəkəti Xidmətləri (ATS) təqdim edir, yüksək səviyyədə istifadəçi məmnuniyyətini qoruyur, eyni zamanda davamlı olaraq əməliyyat təkmilləşdirmələri üzərində çalışır. Xidmətlərimizə Hava Hərəkətinə Nəzarətin (ATC) ayrılmaz tərkib hissəsi kimi təqdim edilən Uçuş Məlumatı Xidməti (FIS) daxildir (Şəkil 8). Hava hərəkəti axınının əməliyyatdan sonraki

təhlili və uçuş planlarının tərtib olunması Hava Məkanının Səmərəliliyi, Strategiya və İnkişaf Mərkəzi (ASEC) tərəfindən EUROCONTROL ilə sıx koordinasiya həyata keçirilir. Resursların planlaşdırılması və əməliyyat dayanıqlılığını daha da dəstəkləmək üçün AZANS EUROCONTROL-un CAPAN (potensialın analizi) metodologiyasına uyğun olaraq qabaqcıl kompüter əsaslı hava məkanı simulyasiyalarından istifadə edir. Bu simulyasiyalar inkişaf edən hava məkanı strukturlarına və geosiyasi inkişafı cavab olaraq ATC sektorunun imkanlarını qiymətləndirmək və optimallaşdırmaq üçün istifadə olunur. Nəticə etibarlı Resurs Planları təsdiq olunmaq üçün Dövlət Mülki Aviasiya Agentliyinə təqdim edilir və müvafiq qaydada dərc edilir.

.1 HAVA HƏRƏKƏTİNİN İDARƏ EDİLMƏSİ/HAVA HƏRƏKƏTİ XİDMƏTİ

Hava Hərəkəti Xidmətləri hava məkanını idarə etməklə, Uçuş Məlumatı Xidmətini təmin etməklə və hava nəqliyyatının axını, uçuş planlarını və HHN sektorunun imkanlarını idarə etməklə təhlükəsiz və səmərəli uçuş əməliyyatlarını təmin edir.

.2 RABİTƏ NAVİQASIYASI VƏ NƏZARƏT XİDMƏTİ

Rabitə xidmətləri VHF və məlumat bağlantıları vasitəsilə həyati vacib təyyarə-HHN mübadiləsini təmin edir. Naviqasiya yerüstü dəstək vasitələri (VOR, DME, ILS) və yeni yaranan kosmik sistemlərə əsaslanır. Müşahidə təyyarələri izləmək və təhlükəsiz ayrılmağı təmin etmək üçün radar və ADS-B/MLAT-dan istifadə edir.

.3 METEOROLOJİ XİDMƏT

Meteoroloji xidmətlər, proqnozların təhlili və yoxlanılması ilə yanaşı, aviasiya hava hesabatlarının və proqnozlarının (məsələn, METAR, SPECI, TAF, SIGMET) davamlı müşahidəsini və yayılmasını təmin edir. Məlumat hava limanı brifinqləri və onlayn platformalar vasitəsilə paylaşılır.

.4 AERONAVİQASIYA MƏLUMAT XİDMƏTİ

AMX/AIM NOTAMlar, AIP-lər və uçuş prosedurları daxil olmaqla aviasiya məlumatlarını toplamaq, emal etmək və yaymaqla təhlükəsiz və səmərəli aeronaviqasiyanı təmin edir.

.5 PANS-OPS LAYİHƏ XİDMƏTİ

AZANS-ın PANS-OPS xidməti beynəlxalq standartlara cavab verən, o cümlədən mürəkkəb ərazilərdə aerodromlar üçün təhlükəsiz uçuş prosedurlarını layihələndirir, təsdiqləyir (simulyatorlar və GNSS vasitəsilə), cədvəllər tərtib və dərc edir.

Şəkil 8. AZANS-ın 2024-cü ildə göstərdiyi xidmətlər

Uğurumuzun aparıcı qüvvəsi möhkəm Təhlükəsizlik İdarəetmə Sistemidir (SMS). Azərbaycan hava məkanı üzərindən hava nəqliyyatında əhəmiyyətli və gözlənilməz artıma cavab olaraq, biz Bakı Uçuş Məlumatı Bölgəsi (UBBA FIR) üçün hərtərəfli Təhlükəsizlik Əməliyyatını işə saldıq. Təhlükəsizlik standartlarını qorumaq üçün AZANS hava məkanının sektorlaşdırılmasını həyata keçirdi, işçi heyəti və təlim planlarını yenilədi və yeni Hava Hərəkətinə Nəzarət (ATC) prosedurlarını inteqrasiya

Məlumatlardan Fəaliyyətə: AZANS Ölçülə Bilən Nəzarət və Davamlı Sertifikasiya Vasitəsilə Daha Təhlükəsiz Hava Məkanı Qurur

etdi. Bu dəyişikliklərin EUROCONTROL və ICAO metodologiyaları çərçivəsində monitorinqi aparılır. Növbəli monitorinqdən tutmuş ICAO-ya uyğun təsirin azaldılması planlarına qədər AZANS yerüstü və hava əməliyyatlarını əhatə edən təhlükəsizlik tədbirlərinin tam kompleksini həyata keçirib. Hər bir hava limanı və idarəetmə qülləsi həmçinin gündəlik, aylıq və illik avadanlıq yoxlamalarından keçir və bu proses ICAO standartlarına uyğun şəkildə həyata keçirilir (Şəkil 9).

AZANS-IN TƏHLÜKƏSİZLİYƏ NƏZARƏT ÇƏRÇİVƏSİ

Şəkil 9. AZANS-ın Təhlükəsizliyə Nəzarət Çərçivəsi

AZANS təhlükəsizliyi davamlı olaraq təkmilləşdirmək üçün audit nəticələrindən istifadə edir.

AZANS strateji təhlükəsizlik təkmilləşdirmələrində etibarlı ƏFG çərçivəsindən istifadə edir.

AUDİTLƏR TƏRƏFİNDƏN TƏSDİQLƏNİB STANDARTLARA UYĞUN HAZIRLANIB

- Daxili auditlər
- Kənar audit (ICAO, milli standartlar)
- Təkmilləşdirmə imkanları müəyyən edilib

2024-cü ildə biz təhlükəsizlik və mühafizə risklərinin idarə olunmasına yanaşmamızı genişləndirdik və Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi tərəfindən əlaqələndirilən milli diaqnostika proqramında fəal iştirak etdik. Bu fəaliyyət aşağıdakıları əhatə etdi:

Əməliyyat risklərinin müəyyən-ləşdirilməsi və prioritetləşdirilməsi (insan amilləri, ATM, CNS, kibertəhlükəsizlik);

Real vaxt rejimində monitoring üçün Aireon Təhlükəsizlik Panelinin tətbiqi;

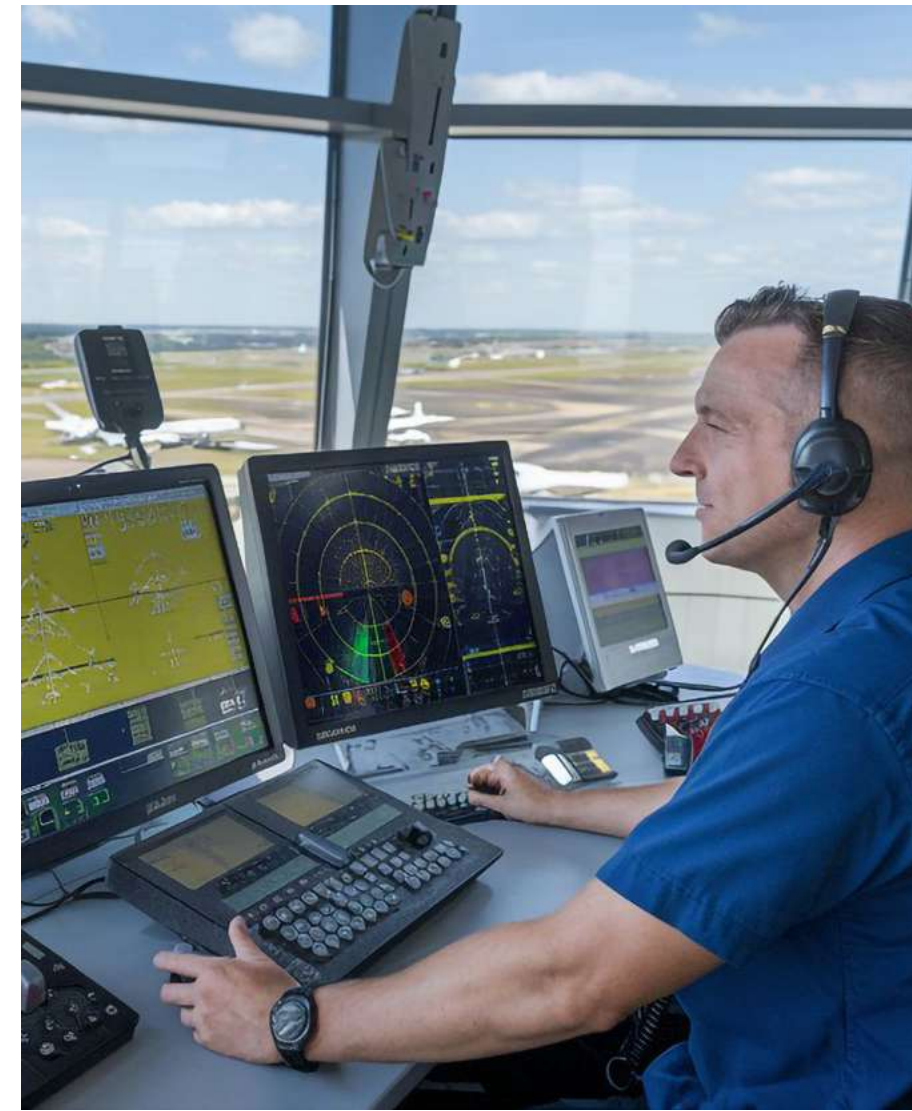
Hava məkanında dəyişiklikləri dəstəkləmək üçün Təhlükəsizlik Hallarının və simulyasiyaların istifadəsinin genişləndirilməsi;

Könüllü və məcburi təhlükəsizlik hesabatlarının, insidentlərin nəzərdən keçirilməsinin və yorğunluq risklərinin qiymətləndirilməsinin inteqrasiyası.

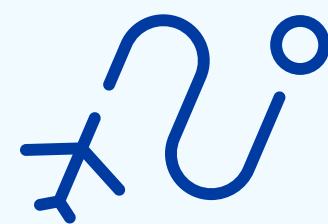
Daimi hazırlığı və təhlükəsizliyi təmin etmək məqsədilə biz Fövqəladə Hallara Cavab Planını tətbiq edirik (Şəkil 10)

Biz hava məkanının təhlükəsizliyinin müasir texnologiyalar olmadan mümkün olmadığını anlayırıq; buna görə də AZANS öz əməliyyatlarını qabaqcıl

texnologiyalarla modernləşdirməyə tam şəkildə önəm verir (Şəkil 11). Bu yanaşma təhlükəsizliyi və səmərəliliyi artırmaq məqsədilə MANAGAIR kimi qabaqcıl Hava Hərəkəti İdarəetmə Sistemlərinin tətbiqini əhatə edir. AZANS həmçinin Aireon-un kosmik əsaslı ADS-B sistemi də daxil olmaqla, innovativ məlumat həllərindən istifadə edir ki, bu da nəzarətin dəqiqliyini artırır və axtarış-xilasetmə əməliyyatlarını dəstəkləyir. Rabitə imkanlarını gücləndirmək üçün hava-yer datalink xidmətləri Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportunda tətbiq olunub və bu da həm hava hərəkəti dispetçerlərinin, həm də pilotların iş yükünün azalmasına şərait yaradıb.

2024-CÜ İLDƏ AZANS-IN İNFRASTRUKTURU

16

HAVA NAVİQASIYA
İDARƏETMƏ
SİSTEMLƏRİ

11

RADAR
STANSİYALARI

9

HAVA
HƏRƏKƏTİNİN
İDARƏETMƏ
MƏRKƏZLƏRİ

4

TERMİNALIN
MANEVR
SAHƏSİ

Şəkil 11. AZANS-ın 2024-cü ildə infrastrukturu

İDARƏLƏRARASI KOORDİNASIYA

İdarələr arasında fasiləsiz komanda işini təmin edir.

FÖVQƏLADƏ HALLAR ÜZRƏ TƏMİNAT

Həm havada, həm də yerüstü hadisələri əhatə edir.

MARAQLI TƏRƏFLƏRİN CƏLB OLUNMASI

Yerli hakimiyyət orqanları, təcili yardım xidmətləri və digər tərəfdaşlar da daxil.

HƏR İL KEÇİRİLƏN SİMULYASIYALAR

Mütəmadi ERP təlimləri AZANS-ın öz missiyalarını yerinə yetirməyə hazır olmasını təmin edir.

Şəkil 10. Fövqəladə hallara cavab planı

AZANS-ın əməliyyat səmərəliliyi iki strateji istiqamət əsasında formalaşır: AZANS Strategiyası və Milli Hava Məkani Strategiyası. Hər iki sənəd Ətraf Mühitin İdarəetmə Planı ilə tamamlanır. Birlikdə bu çərçivələr beynəlxalq standartlara uyğunluğu, innovasiyaları, dayanıqlılığı və performansın artırılmasını vurğulayaraq əməliyyat istiqamətimizi müəyyənləşdirir. AZANS Strategiyası qlobal aviasiya çərçivələrinə uyğunluğu təmin etməklə yanaşı, ICAO Standartlarına və Təvsiyə Edilən Təcrübələrə tam riayət edir (Şəkil 12).

Bu strategiya uçuş əməliyyatlarının koordinasiyasını və təhlükəsizliyini artırmaq üçün Hava Hərəkatının İdarəedilməsini (ATM) prioritetləşdirir və Əməliyyat Təhlükəsizliyini bütün fəaliyyətlərin mərkəzinə yerləşdirir. Əsas strateji elementlərə hava yollarının strukturunun və səmərəliliyinin optimallaşdırılmasına yönəlmiş Marşrut Şəbəkəsinin Təkmilləşdirilməsi, AZANS-ın qlobal aviasiya tərəfdaşlığında fəal iştirakını təmin edən Beynəlxalq Əməkdaşlıq, eləcə də sistemlərin və proseslərin modernləşdirilməsinə təkan verən Texnoloji İnkişaf daxildir. AZANS-ın Ətraf Mühitin İdarəetmə Planı əsas əməliyyatlara dayanıqlılıq prinsiplərinin inteqrasiyası vasitəsilə strateji çərçivəni daha da möhkəmləndirir. Plan ətraf mühitə təsirlərin azaldılması, enerji səmərəliliyinin artırılması və

milli və beynəlxalq iqlim məqsədlərinin dəstəklənməsi üçün konkret tədbirləri müəyyən edir.

Nəhayət, Milli Hava Məkani Strategiyası Azərbaycanın hava məkanının uzunmüddətli inkişafı və kompleks idarə olunması üçün hərtərəfli yol xəritəsini təqdim edir. Bu sənədlər birgə şəkildə təhlükəsiz, səmərəli və ekoloji baxımdan məsuliyyətli aeronaviqasiya xidmətlərinin təqdim olunması üçün ardıcıl və qabaqcıl yanaşma formalaşdırır.

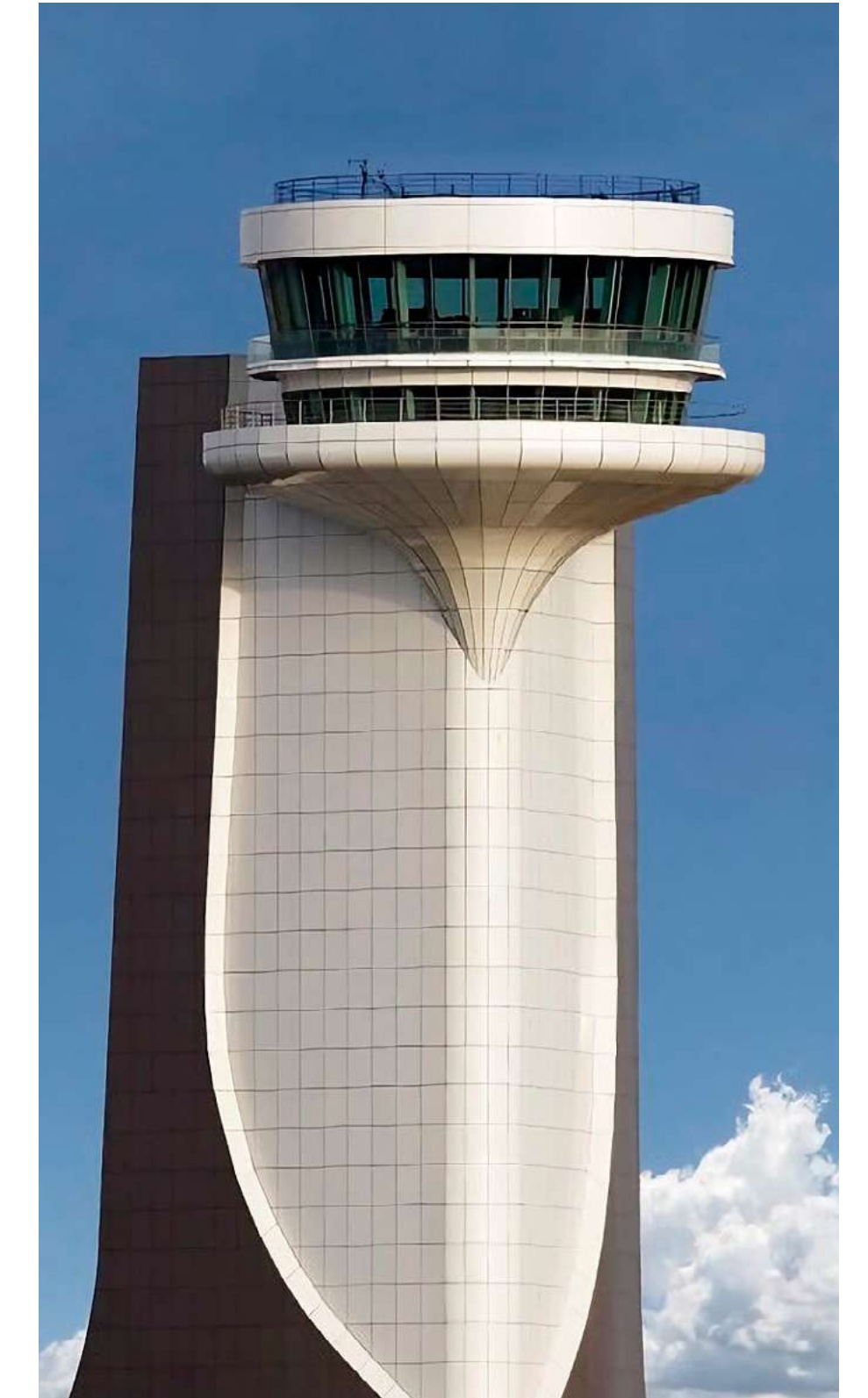
Şəkil 12. AZANS Strategiyasının əsas istiqamətləri

UTM\ATM Mərkəzi

Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportu üçün planlaşdırılan UTM/ATM Mərkəzi pilotsuz uçuş aparatlarının (PUA) əməliyyatlarını Azərbaycanın hava hərəkatı idarəetmə sistemində inteqrasiya edəcək. Bu mərkəz 2D/3D monitorinq platformasını, real vaxt rejimində məlumat mübadiləsini və hava məkanı qaydalarının avtomatlaşdırılmış icrasını birləşdirəcək. 2024-cü il ərzində sözügedən layihə çərçivəsindən hazırlıq işləri başa

çatıb: PUA qeydiyyatı üçün normativ tələblər hazırlandı, texniki xüsusiyyətlər – məsələn, genişzolaqlı bağlantı (200 Mbps), avadanlıq siyahıları və SIM uyğunluğu müəyyənləşdirildi, Bakı Hava Limanının 3D modelləşdirilməsi başlandı və kibertəhlükəsizlik arxitekturası tərtib olundu. Bu addımlar 2025-ci il üçün nəzərdə tutulan tətbiq prosesi üçün əsas yaratdı. Bu mərhələdə layihə sənədləri yekunlaşdırılacaq, avadanlıqlar təhvil veriləcək və İdarəetmə və Nəzarət Mərkəzinin tikintisinə başlanacaq.

Təhlükəsizlik və səmərəliliyin artırılmasından əlavə, bu təşəbbüs AZANS-ın dayanıqlılıq gündəliyini gücləndirir. Bu proses hava məkanından istifadənin optimallaşdırılması, yanacaq sərfiyyatının və CO₂ emissiyalarının azaldılması, həmçinin çox resurs tələb edən avtomatik olmayan prosesləri əvəz edən rəqəmsal nəzarət mexanizmlərinin tətbiqi ilə həyata keçirilir.

STRATEJİ İNVESTİSIYA QƏRARLARININ QƏBULU

İDARƏETMƏ VƏ KONSALTING MÜQAVİLƏLƏRİNDƏ AVIASI- YA İCMASININ İŞTİRAKI

MİLLİ HAVA MƏKANI STRATEGİYASININ HAZIRLANMASINDA AVIAŞİRKƏTLƏRİN VƏ İATA-NIN CƏLB EDİLMƏSİ

BİZNESİN DAVAMLILIĞINI TƏMİN ETMƏK ÜÇÜN PLANLARIN İNTEQRASIYASI

SƏMƏRƏLİLİK VƏ EMİSSI- YALARIN AZALDILMASI ÜÇÜN HAVA MƏKANININ ƏHATƏSİNİN ARTIRILMASI VƏ MARŞRUTLARIN UYĞUNLAŞDIRILMASI

EUROCONTROL VƏ CANSO KİMİ BEYNƏLXALQ QURUMLARLA ƏMƏKDAŞLIĞIN GÜCLƏNDİRİLMƏSİ

Şəkil 13. Milli Hava Məkanı Strategiyasının prinsipləri

Dayanıqlılıq AZANS-ın Milli Hava Məkanı Strategiyası (NAS) çərçivəsində man- datının mühüm komponentidir.

AZANS həm də Milli Hava Məkanı Strategiyanın (NAS) hazırlanması və həyata keçirilməsində əsas icraçılardan biridir. Milli aeronaviqasiya xidmətləri təminatçısı olaraq biz NAS-ın məqsədlərinin ölkənin aviasiya sektorunda təhlükəsizlik, səmərəlilik və dayanıqlılıq üzrə real təkmilləşdirmələrə çevrilməsinə birbaşa məsuliyyət daşıyıraq (Şəkil 13).

Peşəkar idarəetmə və texniki təcrübə sayəsində AZANS hava məkanının strukturunda əsaslı yeniliklər həyata keçirir. Bunlara uçuşların daha səmərəli planlaşdırılması və yanacaq sərfiyyatının azaldılması üçün Sərbəst Marşrut Hava Məkanının tətbiqi daxildir. Bununla yanaşı, hava hərəkəti əməliyyatlarının ümumi

fəaliyyətini və dayanıqlılığını artırmaq məqsədilə Hava Hərəkətinin İdarəetmə sistemləri kosmos məlumatlarına əsaslanan müşahidə texnologiyaları və Aeronaviqasiya Məlumatlarının İdarəolunması platformaları kimi qabaqcıl rəqəmsal alətlərlə təkmilləşdirilir.

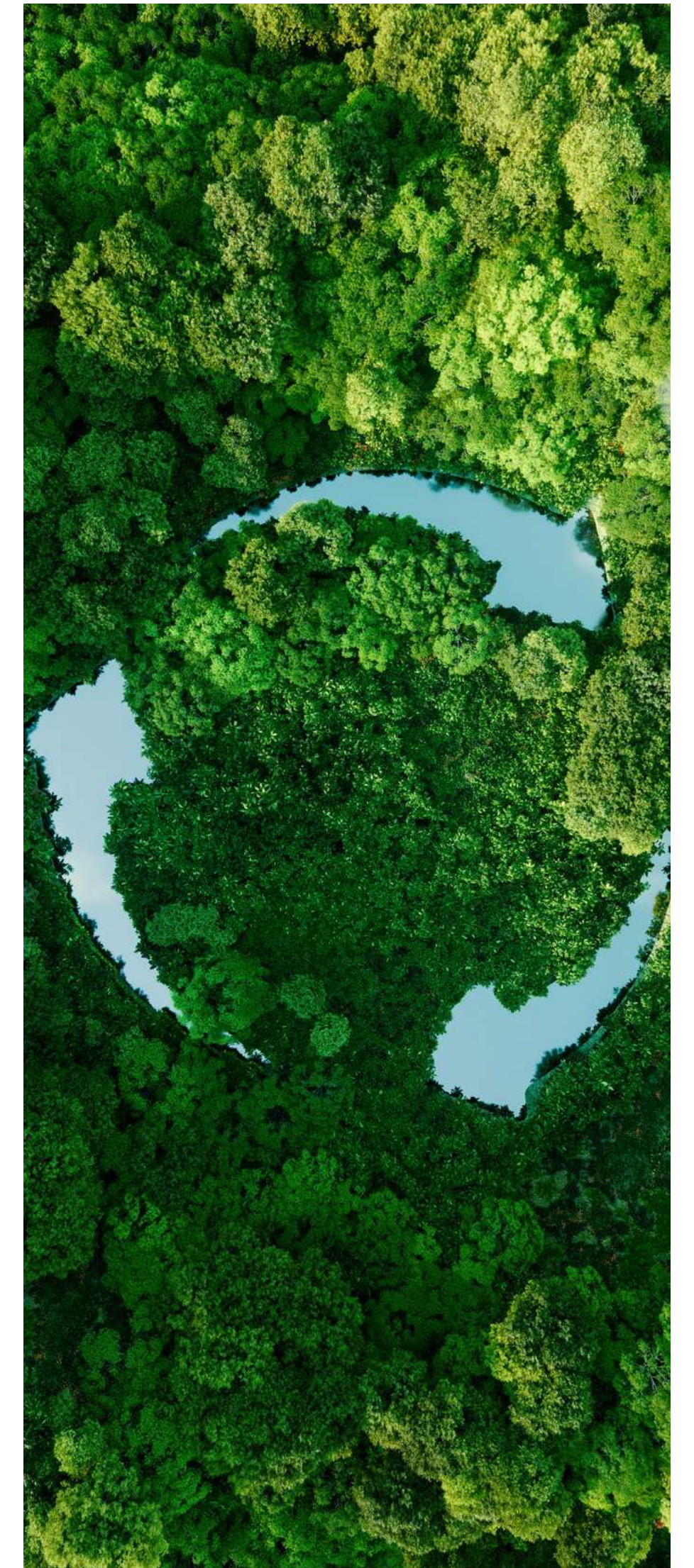
Dayanıqlılıq, Milli Hava Məkanı Strategiyanın çərçivəsində AZANS-ın mandatının əsas tərkib hissəsidir. Biz Performansa Əsaslanan Naviqasiyanın (PBN) genişləndirilməsi, uçuş trayektoriyalarının optimallaşdırılması və əməliyyatlarımızın beynəlxalq iqlim hədəfləri ilə uzlaşdırılması vasitəsilə aviasiyanın ətraf mühitə təsirinin azaldılması istiqamətində ardıcıl fəaliyyət göstəririk.

Bu öhdəliyin tərkib hissəsi olaraq, AZANS yanacaq sərfiyyatını və səs-küy çirklənməsini minimuma endirmək məqsədilə, xüsusilə terminal zonalarında Davamlı Qalxma Əməliyyatları (CCO) və Davamlı Enmə Əməliyyatları (CDO) prosedurlarını tətbiq edib. Bununla

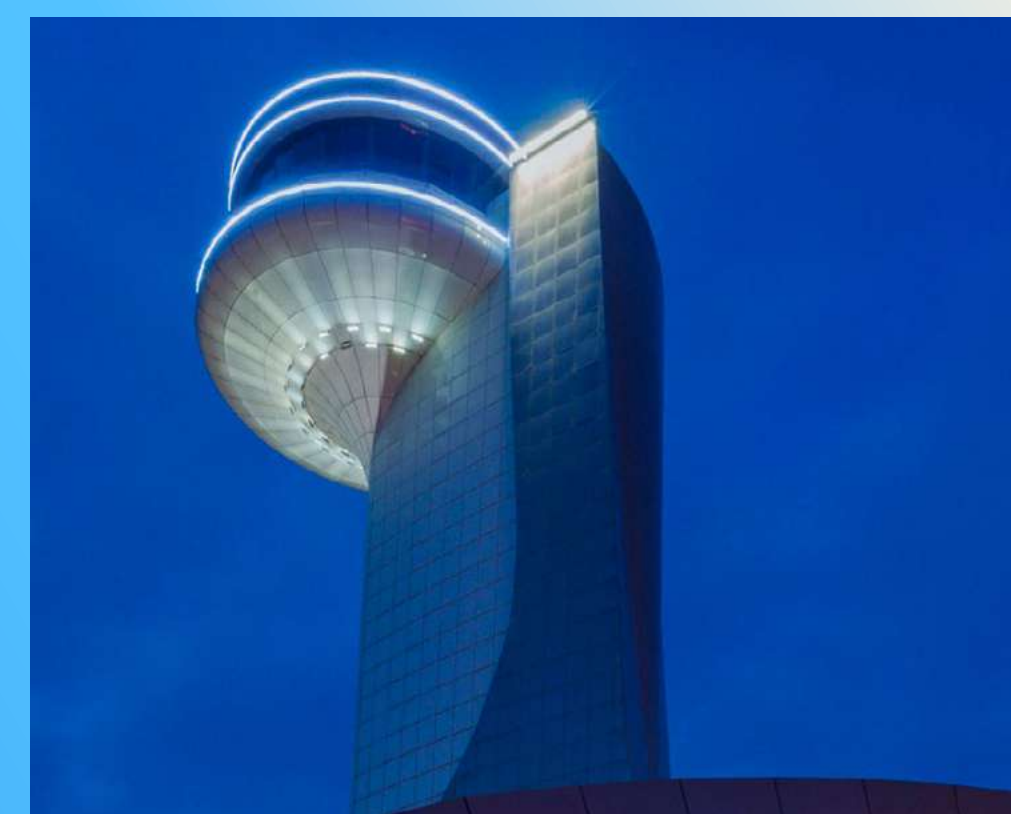
yanaşı, istismar obyektlərində enerji istehlakının monitorinqi və optimallaşdırılması, eləcə də rəqəmsallaşdırılmış CNS/ATM sistemlərinə keçidin sürətləndirilməsi sayəsində enerji səmərəliliyi və infrastrukturun idarə olunması potensialı daha da gücləndirilib.

AZANS həmçinin CNS infrastrukturunu aktiv şəkildə optimallaşdırır və rabitə, naviqasiya və müşahidə xidmətlərinin ətraf mühitə təsirini azaltmaq üçün modernləşdirmə və rasionallaşdırma proseslərini davam etdirir. Əməliyyatların təkmilləşdirilməsi ilə yanaşı, AZANS gələcəyə yönəlmiş infrastruktur və insan kapitalına sərmayə qoyuluşuna üstünlük verir. İnkişaf edən hava məkanı mühitinin tələblərinə uyğun ixtisaslı kadrların hazırlanması məqsədilə AZANS aviasiya təhsilinə dəstək göstərir və Bakıda DFS Akademiyasının filialının yaradılmasına şərait yaradıb.

AZANS-ın NAS-dakı rolu təhlükəsiz, səmərəli və dayanıqlı hava naviqasiya sisteminin qurulmasına uzunmüddətli sadıqlığını əks etdirir. Dəqiq yol xəritəsi və dövlət qurumları və beynəlxalq tərəfdaşlarla güclü koordinasiya vasitəsilə biz Azərbaycanın müasir, etibarlı və ekoloji cəhətdən məsuliyyətli hava dəhlizinə çevrilməsinə kömək edirik.

BİZNESİN TAMLIĞI VƏ NƏZARƏT

AZANS-IN İDARƏEDİLMƏSİ

AZANS, Azərbaycanın hava məkanının təhlükəsiz, səmərəli və dayanıqlı idarə olunmasını təmin etmək üçün nəzərdə tutulmuş strukturlaşdırılmış və məsuliyyətli idarəetmə sistemi çərçivəsində fəaliyyət göstərir. Təşkilati idarəetmə çərçivəsi milli qanunvericiliklə müəyyən edilir və Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq edilmiş İdarənin Nizamnaməsi ilə idarə olunur (2024-cü ilin noyabr ayından sonra AZCON-un təsis olunması səbəbindən həmin Nizamnamə qüvvədən düşüb).

IO, ən yaxşı beynəlxalq təcrübələrə və aeronaviqasiya xidmətlərini tənzimləyən

O, ən yaxşı beynəlxalq təcrübələrə və aeronaviqasiya xidmətlərini tənzimləyən ICAO standartlarına uyğundur.

ICAO standartlarına uyğundur. İdarəetmə modelimiz aydın nəzarət sisteminin, əməliyyat müstəqilliyini və məlumatlara əsaslanan qərarların qəbuluna əsaslanır. İdarəetmənin miqyasını

və məsuliyyətini əks etdirən əsas amillər İdarənin 280-dən çox aviaşirkət operatoruna xidmət göstərməsi və hər gün minə yaxın uçuşu idarə etməsidir.

Nəzarət regional və qlobal hava məkanı tendensiyalarının müntəzəm təhlili, 2030-cu il üçün uyğunlaşdırılmış yol xəritəsi ilə uzlaşdırılmış və strukturlaşdırılmış planlaşdırma prosesi və hər il nəzərdən keçirilən beş illik inkişaf strategiyası ilə dəstəklənir. Bundan əlavə, AZANS ətraf mühitin mühafizəsini öz fəaliyyətinə fəal şəkildə inteqrasiya edir, müasir infrastruktura sərmayə qoyur və lisenziyalı və işçi qüvvəsinin davamlı şəkildə təlim keçməsinə təmin edir. Bu səylər idarələr arasında strateji, texniki və ESG ilə bağlı məsuliyyətlərin effektiv koordinasiyasını asanlaşdıran aydın şəkildə müəyyən edilmiş təşkilati strukturla dəstəklənir (Şəkil 14).

Bu idarəetmə strukturu müşahidə şurası tərəfindən nəzarət, ixtisaslaşmış daxili komitələrin işi, ciddi idarəetmə protokolları, informasiya idarəetmə təcrübələri, korporativ məsuliyyət prinsipləri və məsuliyyətli təchizat zənciri risklərinin idarə edilməsi daxil olmaqla, daha ixtisaslaşmış funksiyaların təməlini qoyur.

Şəkil 14. AZANS-ın Təşkilatı Quruluşu

İDARƏETMƏ ORQANLARI

AZCON-un Nizamnaməsinə uyğun olaraq, 2024-cü ilin noyabr ayından etibarən AZCON-un Müşahidə Şurası AZAL-ın Müşahidə Şurasının üzvlərini təyin edir.

Bu idarəetmə strukturu AZANS-ın əsas funksiyaları üzrə planlaşdırma, risklərə nəzarət və dayanıqlılıq üçün sabit təməl kimi çıxış edir.

2001-ci ildən hava naviqasiyası sahəsində geniş təcrübəyə malik Farhan Quliyev, AZANS-ın (Kurator vəzifəsində fəaliyyət göstərən) Direktoru təyin edilib. O, gündəlik əməliyyatların idarə olunmasını və AZANS daxilində effektiv koordinasiyasını, eləcə də daha geniş korporativ və sektor məqsədləri ilə uyğunluğun dəstəklənməsinə məsul şəxs təyin edilib. Bu idarəetmə strukturu AZANS-ın əsas funksiyaları üzrə planlaşdırma, risklərə nəzarət və dayanıqlılıq üçün sabit təməl kimi çıxış edir.

KOMİTƏLƏR

AZANS şəffafıq, hesabatlılıq və strateji istiqamət təmin edən möhkəm korporativ idarəetmə strukturuna malikdir.

Bu sistemin mərkəzində müstəqil fəaliyyət göstərən və birbaşa Müşahidə Şurasına hesabat verən Audit Komitəsi durur. Komitə maliyyə hesabatlarının dəqiqliyi, daxili nəzarətin effektivliyi, mövcud normativ tələblər uyğunluq və risklərin idarəetmə prosesləri üzərindən nəzarətin həyata keçirilməsində mühüm rol oynayır. Onun qiymətləndirmələri və tövsiyələri Müşahidə Şurasına etibarlı məlumatlara əsaslanan və təsirli strateji qərarlar qəbul etməyə dəstək verir.

Dayanıqlılıq tələblərinin əhəmiyyətinin artdığını nəzərə alaraq, AZANS, Müşahidə Şurası çərçivəsində Dayanıqlılıq Komitəsinin yaradılmasını nəzərdən keçirir.

Bu orqan ESG ilə əlaqəli məsələlər üzrə strateji nəzarəti təmin, AZANS-ın uzunmüddətli strategiyalarına və əməliyyatların nəzərdən keçirilməsinə ətraf mühit və sosial prioritetlərin inteqrasiyasını təşviq edəcək.

RİSKLƏRİN İDARƏ EDİLMƏSİ

AZANS çox mürəkkəb və tənzimlənən mühitdə fəaliyyət göstərir və burada təhlükəsizlik risklərinin effektiv idarə edilməsi əməliyyatların tamliğinin əsasını təşkil edir. Təhlükəsizlik İdarəetmə Sisteminin (SMS) əsas elementi kimi, təşkilat Strukturlaşdırılmış Təhlükəsizlik Risklərinin İdarəetmə (STRİ) prosesini tətbiq edərək uçuş təhlükəsizliyinə, xidmətin davamlılığına və ya beynəlxalq aviasiya standartlarına təsir göstərə biləcək riskləri müəyyən edir, qiymətləndirir və təsirini azaldır.

Bu prosesə təhlükələrin müəyyən edilməsi, risklərin təhlili (ehtimal və ciddilik) və məqbulluq həddlərinin təyin edilməsi daxildir ki, qəbul edilməz və ya məqbul olmayan risklər təsirin azaldılması üzrə müvafiq strategiyalar vasitəsilə həll olunsun. AZANS-ın Müfəssəl Risk İdarəetmə Sistemi işçilərin müntəzəm təlimləri ilə dəstəklənən risklərin formal qiymətləndirilməsi planı və risklərin təsirin azaldılması strategiyası ilə daha da güclü əsaslarda fəaliyyət göstərir. Bu təlimlər təhlükəsizlik məfkürəsinin və risklərə çevik reaksiya bacarığının bütün əməliyyat səviyyələrində tətbiq olunmasını təmin edir.

ICAO tərəfindən müəyyən edilmiş hava məkanında gündəlik 1,000-dən çox uçuşu idarə edən AZANS, mülki, hərbi, kommersiya və VVIP/dövlət təyyarələrinin təhlükəsiz koordinasiyasını təmin edir. AZANS təhlükəsizlik risklərinin idarə edilməsində etibarlı məlumatlara və analitik proqnozlara əsaslanan yanaşma tətbiq edir. Bu məqsədlə, Rusiyada və daha geniş Avropa dəhlizindəki münaqişə zonaları da daxil olmaqla, regional dinamikalar və trafik həcmi davamlı şəkildə təhlil olunur ki, fəaliyyətlərdə potensial risklər və mümkün pozuntular vaxtında müəyyən edilsin. Ssenarilərin modelləşdirilməsi və fəvqəladə halların planlaşdırılması isə SRM çərçivəsinə uyğun proaktiv risk idarəet-

Airspace
Supervision &
Efficiency
Center

məsini dəstəkləyir və bu fəaliyyətlər 2017-ci ildə yaradılmış Hava Məkanı Strategiyası, Səmərəlilik və İnkişaf Mərkəzi

(HMSSİ) tərəfindən mərkəzləşdirilmiş şəkildə həyata keçirilir.

AZANS həmçinin geosiyasi prosesləri və onların Azərbaycan hava məkanının istifadəsinə təsirini izləyir. Məsələn, Rusiya-Ukrayna münaqişəsi ölkəmizin hava məkanından istifadə edən uçuşlarının artmasına səbəb olub, Cənubi Asiyada (Hindistan-Pakistan arasında) qeyri-sabit vəziyyət isə bəzi uçuş trayektoriyalarının bölgəmizdən kənara yönləndirilməsi nəticələnib.

Bu proseslərə cavab olaraq, AZANS uzun məsafəli beynəlxalq daşıyıcılar,

o cümlədən Asiya aviaşirkətləri üçün "Orta Dəhliz"-in yaratdığı imkanlardan istifadəni təşviq edir. Texniki baxımdan, AZANS infrastruktur risklərinə ciddi nəzarət tətbiq edir.

Bütün avadanlıqlar ICAO və IATA tövsiyələrinə uyğun şəkildə müntəzəm qiymətləndirmələr və dəyişdirmə dövrlərinə uyğun istismar olunur. Yeni satı-

nalmalar dayanıqlı, az enerji sərf edən texnologiyalara əsaslanır ki, bu da aviasiya sənayesinin "2050-ci ilə qədər sıfır karbon emissiyası" hədəfinə cavab verir. İnsan resursları riskləri də fəvqə əhəmiyyət daşıyır. AZANS yüksək ixtisaslı, lisenziyalı işçi qüvvəsindən asılıdır.

Eyni zamanda dünyada aviasiya mütəxəssislərinin məhdud sayda olması ixtisaslaşmış təlimlərə çıxışı da çətinləşdirir. Bu asılılığı azaltmaq üçün AZANS Milli Aviasiya Akademiyası və Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi ilə əməkdaşlıq edir və daxili təlim protokollarını hazırlayır. Risklərin idarə edilməsi AZANS-ın idarəetmə modelinin ayrılmaz hissəsidir.

AZANS beşillik strateji plana əsasən fəaliyyət göstərir və bu plan hər il ortaya çıxan risklər və büdcə dəyişikliklərinə uyğun olaraq yenilənir. Bu plan ICAO standartlarına və Azərbaycan 2030: Sosio-iqtisadi İnkişafın Milli Prioritetləri ilə uyğunlaşdırılıb. Bu inteqrasiya olunmuş, sistemli və adaptiv təhlükəsizlik risklərinin idarə edilməsinə əsaslanan yanaşma vasitəsilə AZANS əməliyyat dayanıqlılığını gücləndirir, normativ tələblərə uyğunluğunu təmin edir və tərəfdaşların etimadını qoruyur ki, bu da nəticədə Azərbaycanın hava məkanının dayanıqlı, təhlükəsiz və etibarlı idarə olunmasına xidmət edir.

MALİYYƏ GÖSTƏRİCİLƏRİMİZ

Son illərdə AZANS-da əldə etdiyimiz əhəmiyyətli maliyyə nəticələri davamlı strateji investisiyalarımızı, əməliyyat səmərəliliyimizi və intizamlı maliyyə idarəçiliyimizi bariz şəkildə əks etdirir. Bu nəticələr Azərbaycanın aviasiya ekosisteminə bizim əsas rolumuzu möhkəmləndirir və dinamik qlobal mühitdə maliyyə dayanıqlılığımızı və çevikliyimizi sübut edir.

2024-cü ildə AZANS-ın maliyyə nəticələri əsas göstəricilər üzrə nəzərəcarpacaq artımı nümayiş etdirib

2024-cü ildə AZANS-ın maliyyə nəticələri əsas göstəricilər üzrə nəzərəcarpacaq artımı nümayiş etdirib (Şəkil 15). Ümumi gəlirlər 2023-cü ildəki təxminən 122,8 milyon manatdan 2024-cü ildə təxminən 167,3 milyon manata çataraq, 36% yaxın artıb. Bu ciddi göstəricisi əsasən hava hərəkətinin həcmində əhəmiyyətli dərəcədə artması, əməliyyatların səmərəli idarə olunması və davamlı texnoloji inki-

şafklar sayəsində hava məkanının genişlənməsi ilə təmin edilib.

İdarənin ümumi aktivləri də oxşar şəkildə əhəmiyyətli artım göstərmiş, 2023-cü ildəki təxminən 216,3 milyon manatdan 2024-cü ildə 251,3 milyon manatadək yüksəlib. Bu artım əsasən nağd pul axınının proaktiv planlaşdırılması, debitor borcların vaxtında toplanması və avans ödənişlərin istifadə olunması nəticəsində əməliyyat səmərəliliyinin artırılması və likvidliyin gücləndirilməsi ilə əlaqədardır.

Vacib məqam odur ki, kapital xərcləri ötən illərlə müqayisədə azalsa da, infrastruktur və texnologiyalara yatırılan əvvəlki investisiyalarının tamamlanması və proseslərin əməliyyat səviyyəsinə gətirilməsi ümumi aktiv bazasının əhəmiyyətli dərəcədə artmasına töhfə verib.

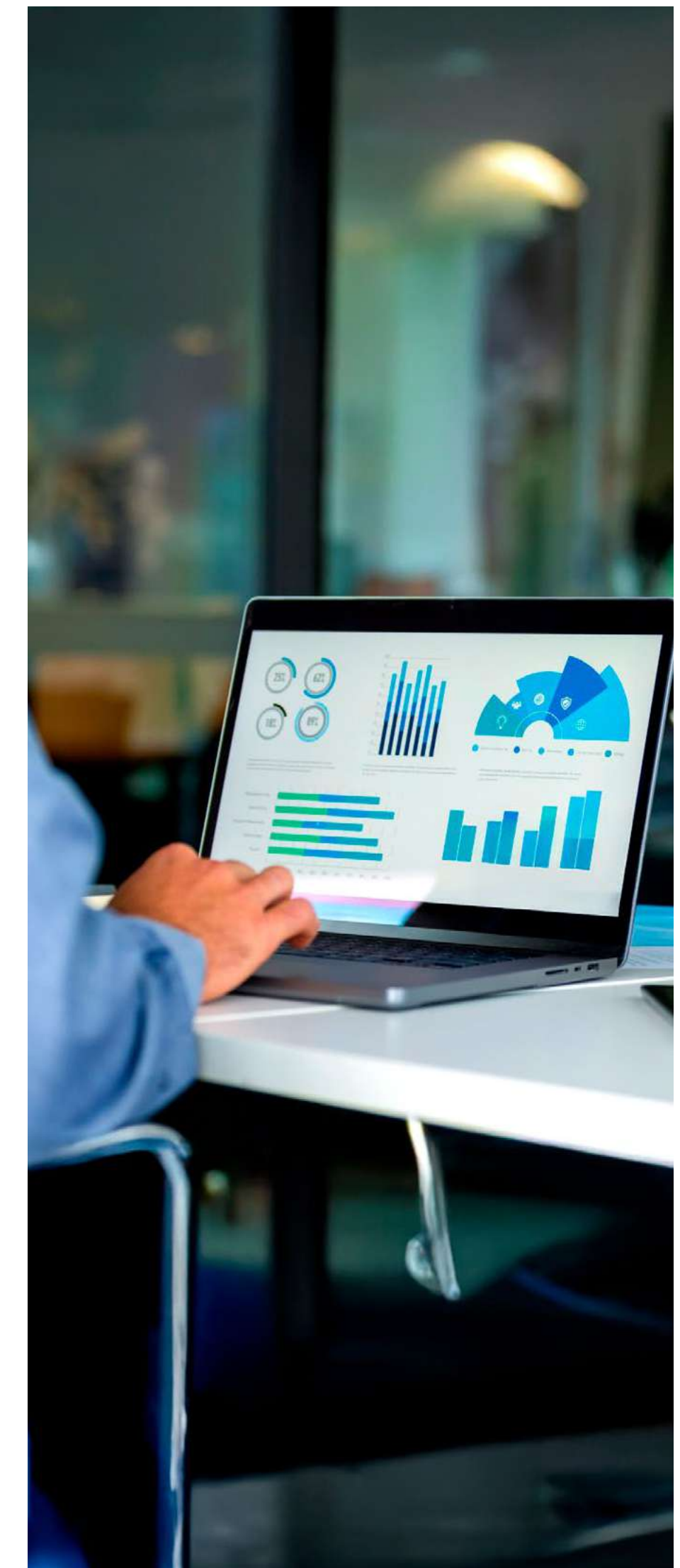
Birbaşa iqtisadi töhfələr baxımından, AZANS 2024-cü ildə Azərbaycan iqtisadiyyatına 56,8 milyon manat köçürüb ki, bu da 2023-cü ildəki təxminən 52 milyon manatdan daha çoxdur. Bu vəsaitə əməliyyat xərcləri, təchizatçılara ödənişlər və işçilərin sosial müda-

	2023	2024
ÜMUMİ GƏLİR	122,761,031	167,268,939
ÜMUMİ AKTİVLƏR	216,342,109	251,275,233
ÜMUMİ KAPİTALLAŞMA	318,974,895	353,768,578
BÖLÜŞDÜRÜLMÜŞ İQTİSADI DƏYƏR	51,989,576	56,803,425
SAXLANILAN İQTİSADI DƏYƏR	70,649,918	117,252,020

Şəkil 15. Maliyyə göstəricilərimiz, 2023-cü illə 2024-cü il arasında müqayisədə

fiəsi sahəsinə əhəmiyyətli investisiyalar daxildir. İşçilərin maaş və sosial müdafiə ödənişləri nəzərəcarpacaq dərəcədə artaraq 41,9 milyon manata çatıb ki, bu da insan kapitalının inkişafına və yüksək keyfiyyətli məşğulluq standartlarının qorunmasına davamlı sadiqliyimizi nümayiş etdirir.

Maliyyə göstəricilərin artması şəffaf, məsuliyyətli və dayanıqlı vergi idarəçiliyi üzrə öhdəliyimizə əsaslanır. Güclü maliyyə göstəricilərimizə sadıq olan AZANS əhatəli və şəffaf vergi idarəçiliyi çərçivələrinə malikdir və bu yanaşma bütövlüklə AZAL QSC-nin vergi çərçivələri ilə uyğunlaşdırılıb.

Şəffaflıq, normativ tələblərə uyğun və dürüstlük prinsipləri ilə yönəldilən vergi strategiyamız aydınlıq, nəzarət və strukturlaşdırılmış yanaşmanı əks etdirmək üçün hazırlanıb. Bu yanaşma həm proaktiv, həm də dayanıqlı təcrübələrdə öz əksini tapır və bizə vergi öhdəliklərini məsuliyyətlə idarə etməyə, eyni zamanda geniş maliyyə və əməliyyat məqsədlərini dəstəkləməyə imkan verir (Şəkil 16).

AZANS-da vergi risklərinin idarə edilməsi reaktiv deyil; əksinə, məqsədyönlü, proaktiv və əməliyyat düşüncə tərzimizə dərin şəkildə inteqrasiya olunub. Biz potensial risk sahələrini, o cümlədən vergi qanunvericiliyində dəyişikliklər, transfer qiymətləri riskləri və vergi hesabatlarının düzgünlüyünü fəal şəkildə monitoring edirik. Bu sayıqlıq bizə yaranan problemləri operativ şəkildə müəyyən etməyə və uyğunsuzluq və ya maliyyə riskləri ehtimalını minimuma endirməklə, düzəldici tədbirlər icra etməyə imkan verir.

Yanaşmamızın əsasını rəsmiləşdirilmiş vergi risklərinin idarə edilməsi sistemi təşkil edir. Vergi risklərinin qiymətləndirilməsi və həlli üçün aydın, strukturlaşdırılmış prosedurlardan ibarət bu sistem bizim risk iştahımızı müəyyən edir. O, ardıcıl qərarların qəbulu üçün əsas rol oynayır və vergi idarəçiliyinin bütün aspektlərinin ümumi risklərin idarə edilməsi metodlarımıza uyğunlaşdırılmasını təmin edir. Bu çərçivəni gücləndirmək üçün biz maliyyə və vergi mütəxəssislə-

rimiz üçün müntəzəm təlimlərə sərmayə qoyur, onların qanunvericilik dəyişiklikləri, normativ orqanların gözləntiləri və qabaqcıl sənaye təcrübələri ilə bağlı məlumatlandırılmalarını təmin edirik. Daxili imkanları aşan mürəkkəb sahələrdə biz kənar vergi məsləhətçiləri ilə əməkdaşlıq edirik və onların ixtisaslaşmış yanaşmasından faydalanırıq. Bu əməkdaşlıq həm uyğunluğu, həm də səmərəliliyi təmin edərək mürəkkəb vergi məsələlərini inamla və dəqiq şəkildə həll etmək qabiliyyətimizi artırır.

Vergi və maliyyə idarəçiliyinə təqdim olunan ardıcıl və intizamlı yanaşma bizə şəffaf, məsuliyyətli və dayanıqlı fəaliyyət göstərməyə imkan verir. Bununla biz AZANS-ın əməliyyat mükəmməlliyi vədini qoruyaraq, mürəkkəb normativ mühitdə sabit fəaliyyət göstərmək qabiliyyətimizi gücləndiririk.

Nəticədə, AZANS-ın məsuliyyətli vergi təcrübələri ilə dəstəklənən maliyyə gücü bizə qabaqcıl texnologiya sistemlərinə uzunmüddətli investisiyaları effektiv şəkildə dəstəkləməyə, əməliyyat səmərəliliyini artırmağa və dayanıqlı inkişafı təmin etməyə imkan verir. Təşəbbüskar və müfəssəl yanaşmamız dünya səviyyəli aeronaviqasiya xidmətlərini göstərməyə davam etməyimizi, Azərbaycanın qlobal aviasiyada strateji rolunu qoruyub saxlamağımızı və ölkənin iqtisadi dayanıqlılığına və sabit artımına mühüm töhfə verməyimizi təmin edir.

Dəqiq hesabatlar

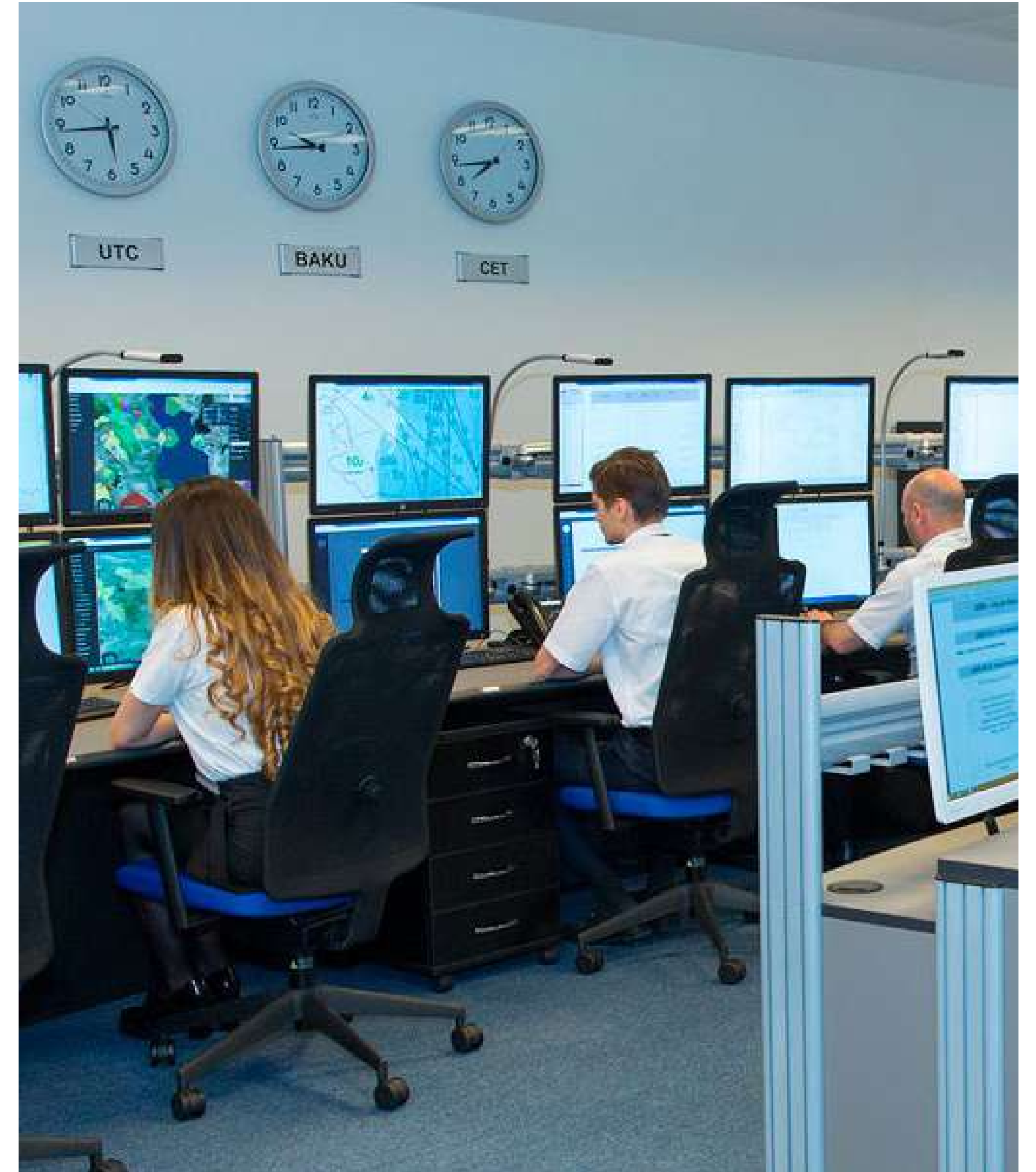
Vergi məsələlərinə müvafiq vergi qaydalarına və maliyyə hesabatı standartlarına tam uyğunluğu təmin edən Baş Maliyyə Direktoru (CFO) daxil olmaqla, yüksək səviyyəli maliyyə rəhbərliyi tərəfindən nəzarət edilir. Əməliyyat məsuliyyəti vergilərə əməl olunmasına və vergi orqanları ilə qarşılıqlı fəaliyyətə cavabdeh olan vergilər üzrə rəhbərə həvalə edilir.

Strateji məqsədlərlə inteqrasiya

Vergi strategiyası təcrid olunmuş funksiya deyil, AZANS-ın ümumi missiyasına tam inteqrasiya olunub. O, təşkilatın əməliyyat və iqtisadi dayanıqlığını gücləndirərək texnologiya, infrastruktur və davamlı inkişafa strateji investisiyaları dəstəkləyir.

Etibarlı daxili nəzarət

Biz vergi risklərini müəyyən etmək, qiymətləndirmək və təsirini azaltmaq üçün effektiv daxili nəzarət sistemi yaratmışıq. Buraya risklərin strukturlaşdırılmış qiymətləndirilməsi, müfəssəl sənədləşmə və vergi hesabatlarının düzgünlüyünü, tamlığını və vaxtında olmasını təmin etmək üçün müntəzəm daxili auditlər daxildir.

Şəkil 16. Vergi idarəçiliyinə yanaşma

İNFORMASIYA İDARƏETMƏSİ

Aviasiya sektorunda mühüm infrastruktur operatoru kimi AZANS, əməliyyatların bütövlüyünü, normativ tələblərə uyğunluğu və məxfi məlumatların qorunmasını təmin etmək üçün ciddi informasiya idarəçiliyi təcrübələrinə əməl etməyə xüsusi diqqət yetirir.

AZANS-ın xüsusi kibertəhlükəsizlik idarəsi rəsmi olaraq 2024-cü ilin sonunda yaradılmasına baxmayaraq, bundan əvvəl strukturlaşdırılmış proseslər, idarəetmə mexanizmləri və standartlara əsaslanan nəzarəti həyata keçirən müfəssəl İnformasiya Təhlükəsizliyi İdarəetmə Sistemi (ISMS) artıq mövcud idi.

AZANS-ın ISMS sistemi ISO/IEC 27001:2013 və ICAO Doc 9985 standartları ilə uyğunlaşdırılıb ki, bu da informasiya təhlükəsizliyinin hava hərəkətinin idarə edilməsinə, texniki dəstəyə, aeronautik məlumatlara, meteorologiyaya və uçuş əməliyyatlarına tam inteqrasiyasını təmin edir.

AZANS-ın informasiya idarəçiliyində əsas diqqət məlumatların və məxfiliyin

qorunmasına yönəlib. İdarə öz təcrübələrini GDPR, COBIT 2019 və ISO/IEC 27001:2022 kimi beynəlxalq standartlarla uzlaşdırır.

Hesabat dövründə heç bir məlumat pozuntusu qeydə alınmayıb. Bununla yanaşı, icazəsiz giriş riskini azaltmaq və həm şəxsi, həm də əməliyyat məlumatlarını qorumaq məqsədilə şifrələnmiş kommunikasiya kanalları, girişə ciddi nəzarət, kibertəhlükəsizlik auditi və

AZANS kibertəhlükəsizlik risklərinin idarə edilməsi sisteminin tətbiqini də prioritet kimi təyin edib.

bütün əməkdaşların maarifləndirilməsi kimi profilaktik tədbirlər həyata keçirilib. Sözügedən yanaşmanın davamı olaraq AZANS kibertəhlükəsizlik risklərinin idarə edilməsi sisteminin tətbiqini də prioritet kimi təyin edib. Biz potensial kibertəhlükələri aşkar etmək və onlara

cavab vermək üçün real-vaxt monitorinqi aparırıq. Biz həmçinin Təhdidlərin Araşdırılması Platforması (TAP) və Süni İntellekt ilə təchiz olunmuş təhlükəsizlik analitikası vasitəsilə rəqəmsal infrastrukturda qeyri-adi hadisələr və zəiflikləri müəyyən edirik. Risk qiymətləndirmələri Plan-Do-Check-Act (PDCA) metodologiyasına uyğun olaraq əməliyyat bölmələrində idarəetmə proseslərinə daxil edilir. Daha strukturlaşdırılmış yanaşmanı təmin etmək üçün AZANS hər altı aydan bir formal kibertəhlükəsizlik risk qiymətləndirmələri aparmağı planlaşdırır və bunu ISA-CA-nın Risk IT Çərçivəsi və COBIT standartları kimi beynəlxalq metodologiyalar əsasında həyata keçirəcək. Rəqəmsal hazırlığı daha da gücləndirmək üçün AZANS formal reaksiya və bərpa planı üzərində işləyir. Bu plan kibertəhlükəsizlik hadisələrinə vaxtında, sistemli və koordinasiyalı cavabları təmin etmək üçün nəzərdə tutulub. Planda hadisələrin rəhbərliyə məruzə prosedurları, risklərin azaldılması protokolları və gələcək cavab söylərini təkmilləşdirmək üçün hadisələrdən təcrübə toplama mexanizmləri yer alacaq. Reaksiya və cavab çərçivəsi həmçinin sənaye standartları və ICAO-nun hava hərəkətinin idarə olunmasında pozuntular üzrə tövsiyələri ilə uyğunlaşdırılacaq.

Paralel olaraq, AZANS işçilər üçün geniş kibertəhlükəsizlik təlim və maarifləndirmə

dirmə proqramı tətbiq edir. Nəzərdə tutulan yanaşma bütün işçilər üçün fişinq və kibertəhlükəsizlik gigenası üzrə ümumi təlimləri, həmçinin IT mütəxəssisləri və yüksək səviyyəli giriş hüquqlu istifadəçilər üçün xüsusi, rol əsaslı təlimləri əhatə edir. Bu söylərə etik qaydalara əsaslanan xaker simulyasiyaları və dəyişkən rəqəmsal təhdidlər, normativ dəyişikliklər və ən yaxşı təcrübələr barədə davamlı yeniliklərlə də əlavə olunacaq.

Davranış dəyişiklikləri və əməkdaşların hazırlığını təmin etmək üçün təlimin effektivliyi müntəzəm testlər və rəy mexanizmləri vasitəsilə qiymətləndiriləcək. Mövcud sistemlərə istifadəçilərin girişi baxımından həssas məlumatlar qorumaq məqsədilə AZANS hazırda Rol Əsaslı Giriş Nəzarəti (RBAC) və Ən Aşağı İmtiyaz Prinsipi tətbiq edir.

Eyni zamanda, Çoxfaktorlu Autentifikasiyanın (ÇFA) hələ də bütün kritik sistemlərdə tam tətbiq olunmamasını qeyd edirik. Keçid dövründə müvəqqəti təhlükəsizlik tədbirlər gücləndirməklə biz 2025-ci ildə bütün fəaliyyət üçün önəmli və inzibati sistemlərdə ÇFA-nın tam tətbiqi planlaşdırırıq.

Qeyd olunan çatışmazlığın aradan qaldırılması növbəti hesabat dövrü üçün prioritet kimi təyin edilib və eyniləşdirmə və

Potensial əməliyyat pozuntularını gözləyərək, AZANS həmçinin təcili bərpa və dayanıqlılıq çərçivəsi üzərində iş aparır.

sistemə daxil olan istifadəçilərin idarə olunması təcrübələrinin gücləndirilməsində əsas rola malik olacaq.

Əməliyyatların ehtimal olunan pozuntularını nəzərə alaraq, AZANS həmçinin təcili bərpa və dayanıqlılıq çərçivəsi hazırlayır. Bu, müxtəlif risk ssenariləri üçün hazırlığı təmin etmək məqsədilə rəsmi prosesdurlar və qiymətləndirmə ilə kritik sistemlərin bərpası imkanlarının müntəzəm sınaqlarını əhatə edəcəkdir.

Ssenari-əsaslı masaüstü məşqlər və canlı təlimlər ən azı ildə iki dəfə keçiriləcək ki, İdarənin kibertəhlükə hadisələrinə və sistem pozuntularına cavabvermə qabiliyyəti yoxlansın. Bu idarəetmə tədbirlərinə əlavə olaraq, AZANS yeni nəsil kibertəhlükəsizlik alətlərinə strateji investisiyalar qoymaqla texnoloji modernləşdirmə söylərini davam etdirir.

Bunlara Süni İntellekt əsaslı platformalar (məsələn, Cortex XSIAM, Palo Alto NGFW), İmtiyazlı Girişlərin İdarəedilməsi həlləri (məsələn, CyberArk PAM, EPM), blokçeyn əsaslı təhlükəsiz giriş sistemləri, penetrasiya testləri və təhdidlərin simulyasiya platformaları, eləcə də daha üstün şifrələmə və təhlükəsiz məlumat ötürmə texnologiyaları (məsələn, Cloudflare) daxildir (Şəkil 17).

Bundan əlavə, kibertəhlükəsizlik əməliyyatları üçün mərkəzləşdirilmiş idarəetmə paneli hazırlanacaq.

Bundan əlavə, kibertəhlükəsizlik əməliyyatları üçün mərkəzləşdirilmiş idarəetmə paneli hazırlanacaq ki, əsas təhdid göstəricilərinə və cavab iş axınlarına real-vaxt rejimində nəzarət təmin edilsin.

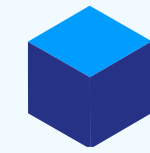
Ümumilikdə, bu hərtərəfli söylər AZANS-ın global standartlara və sənayeyə xas çətinliklərə uyğun olaraq inkişaf edən təhlükəsiz, adaptiv və gələcəyə yönəlmiş informasiya idarəetmə sistemi yaratmaq öhdəliyini əks etdirir. Bu sistem tənzimləyicilərin, tərəfdaşların və ictimaiyyətin etimadını gücləndirərkən, Azərbaycanın hava naviqasiya xidmətlərinin davamlılığını və təhlükəsizliyini təmin edir.

AI

Süni İntellekt əsaslanan platformalar

İmtiyazlı Giriş İdarəetmə Həlləri

Blokçeyn Əsaslı Təhlükəsiz Giriş Sistemləri

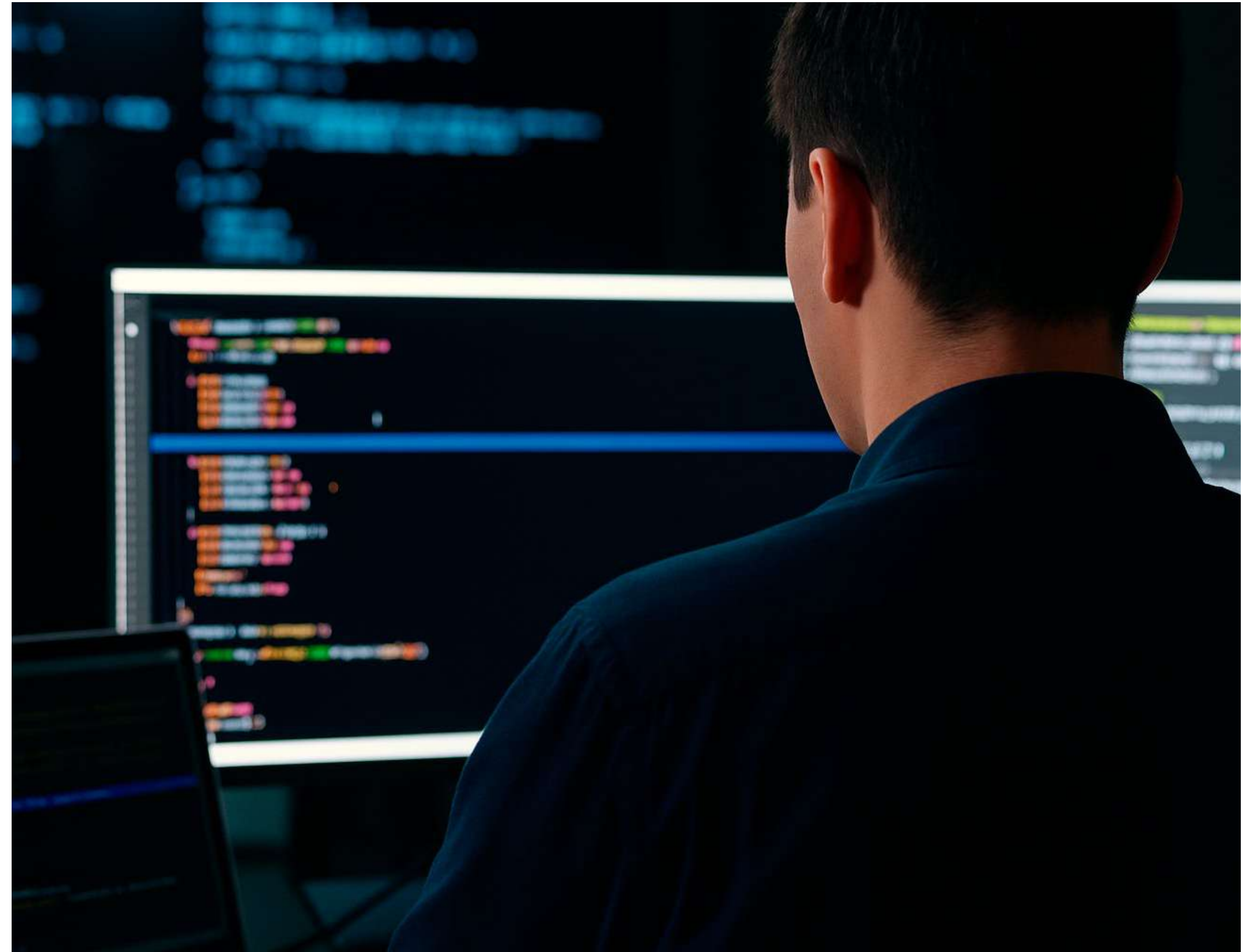

Penetrasiya Testi və Təhdid Simulyasiya Platformaları

Qabaqcıl Şifrələmə və Təhlükəsiz Məlumat Ötürməsi

Şəkil 17. Kibertəhlükəsizlik əməliyyatları üzrə idarəetmə paneli

TƏCHİZAT ZƏNCİRİNİN İDARƏ EDİLMƏSİ

AZANS, strateji satınalma, təchizatçıların şaxələndirilməsi və xidmət keyfiyyətinin təminatını İdarənin uzunmüddətli əməliyyat və inkişaf məqsədlərini dəstəkləyən daha geniş bir sistemə inteqrasiya edərək təchizat zəncirinin idarə edilməsinə yanaşmasını təkmilləşdirməyə davam edir. AZANS-da təchizat zənciri yalnız malların satın alınması ilə məhdudlaşmır; o, həmçinin kritik xidmətlərin əldə edilməsini, müqavilələrin idarə edilməsini, təchizatçıların koordinasiyasını, infrastrukturun və potensialın yaradılması həllərinin çatdırılmasını əhatə edir.

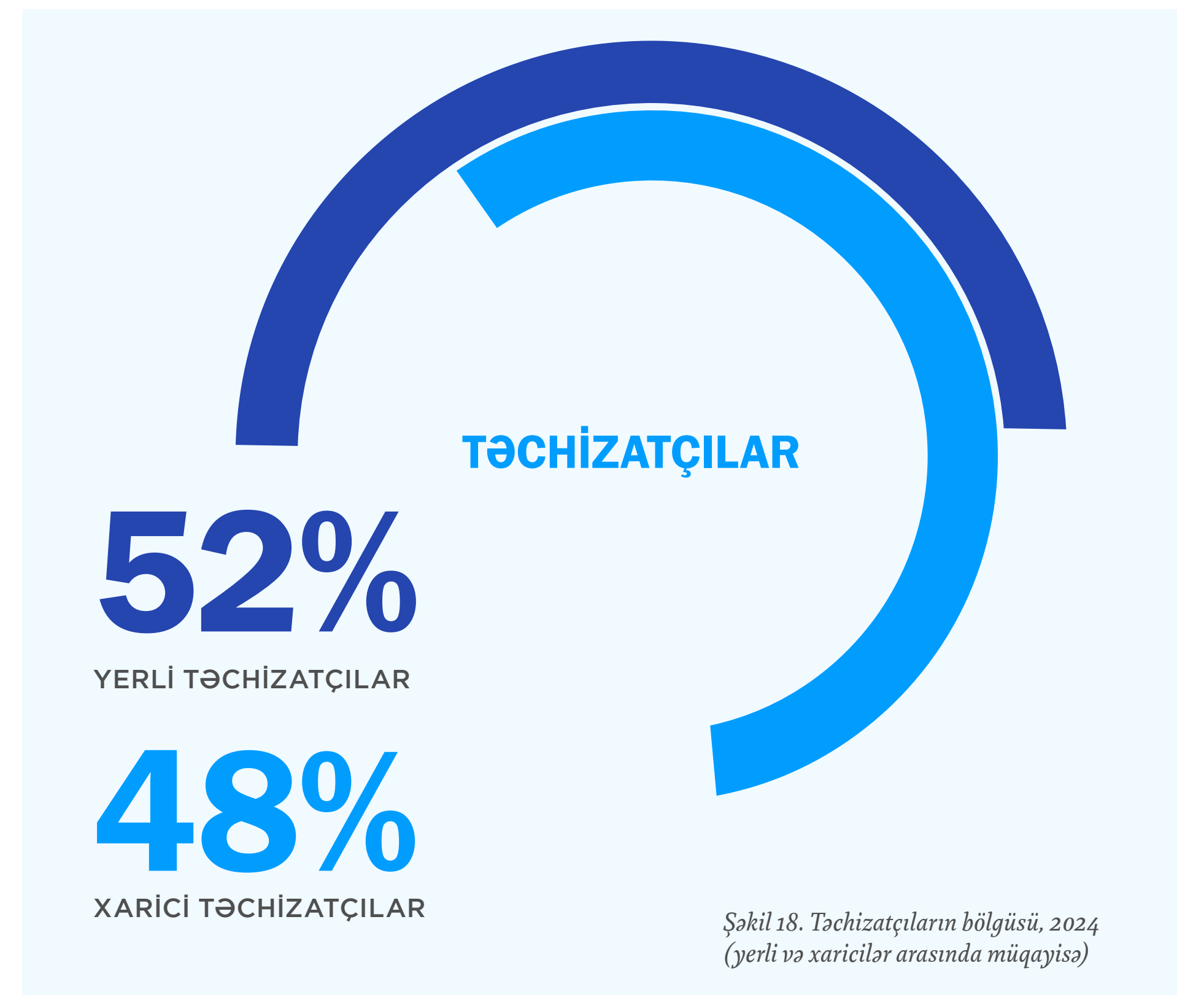
AZANS-ın əməliyyat mükəmməlliyinə və insan kapitalının inkişafına verdiyi önəmin bir hissəsi olaraq, təchizat zənciri funksiyası ixtisaslı təlim təminatçıları müəyyən etmək məqsədilə strukturlaşdırılmış kotirovka sorğusu və bazar təhlili prosesinə start verib.

Bu təşəbbüs işçi qüvvəsinin inkişafının yalnız İnsan Resursları İdarəsinin məsuliyyəti kimi deyil, həm də təchizat zəncirinin planlaşdırılmasının mühüm elementi kimi dəyərləndirilməsini təmin edir. Satınalma qərarları isə

xərc səmərəliliyi, xidmət keyfiyyəti və uzunmüddətli dəyər yaradılması prinsipləri əsasında qəbul olunur. Kapital infrastrukturuna gəldikdə, təchizat zənciri funksiyası hava nəqliyyatının idarə edilməsi texnologiyalarının aparıcı beynəlxalq təminatçısı olan Indra şirkəti ilə iri miqyaslı müqavilənin imzalanmasını uğurla yekunlaşdırıb. Müqavilə Ələt Azad İqtisadi Zonasında inşa ediləcək yeni Ələt Yüklü Hava Limanı üçün qabaqcıl rabitə, naviqasiya və müşahidə (CNS) sistemlərinin, meteoroloji həllərin və avtomatlaşdırılmış hava nəqliyyatının idarəetmə texnologiyalarının təchizatını və inteqrasiyasını əhatə edir.

Bu mühüm mərhələ AZANS-ın beynəlxalq aviasiya sənayesi standartlarına uyğunluğunu qoruyaraq, qlobal bazarlarda mürəkkəb və yüksək tələblər irəli sürən təchizatçı müqavilələrini effektiv şəkildə idarə etmək bacarığını nümayiş etdirir. Bundan əlavə, AZANS GYD, Qəbələ və Lənkəran hava limanları üçün AWOS (Avtomatlaşdırılmış Hava Müşahidə Sistemləri) alınması üçün satınalma və logistika planlarını hazırlayıb. Bu

layihə üçün tenderin tezliklə başlaması planlaşdırılır və İdarənin gələcək hava məkanının idarə edilməsi tələblərinə cavab vermək üçün daxili maraqlı tərəflər və xarici təchizatçılar arasında proaktiv planlaşdırma və koordinasiyanı nümayiş etdirir. Təchizat zəncirinin lokallaşdırılması və daxili imkanların dəstəklənməsi səylərinin bir hissəsi olaraq, AZANS təchizatçı tərkibində əhəmiyyətli bir dəyişikliyə nail olub. Satınalmaların böyük faizinin xarici təchizatçılarla aparıldığı 2023-cü illə müqayisədə, 2024-cü ildə təchizatçıların 52%-i yerli, 48%-i isə beynəlxalq idi. Yerli təchizatçıların sayının artması sorğulara cavabların verilməsini yaxşılaşdırıb, milli iqtisadi inkişafı dəstəkləyir və aviasiya ekosisteminin dayanıqlılığını artırır (Şəkil 18).

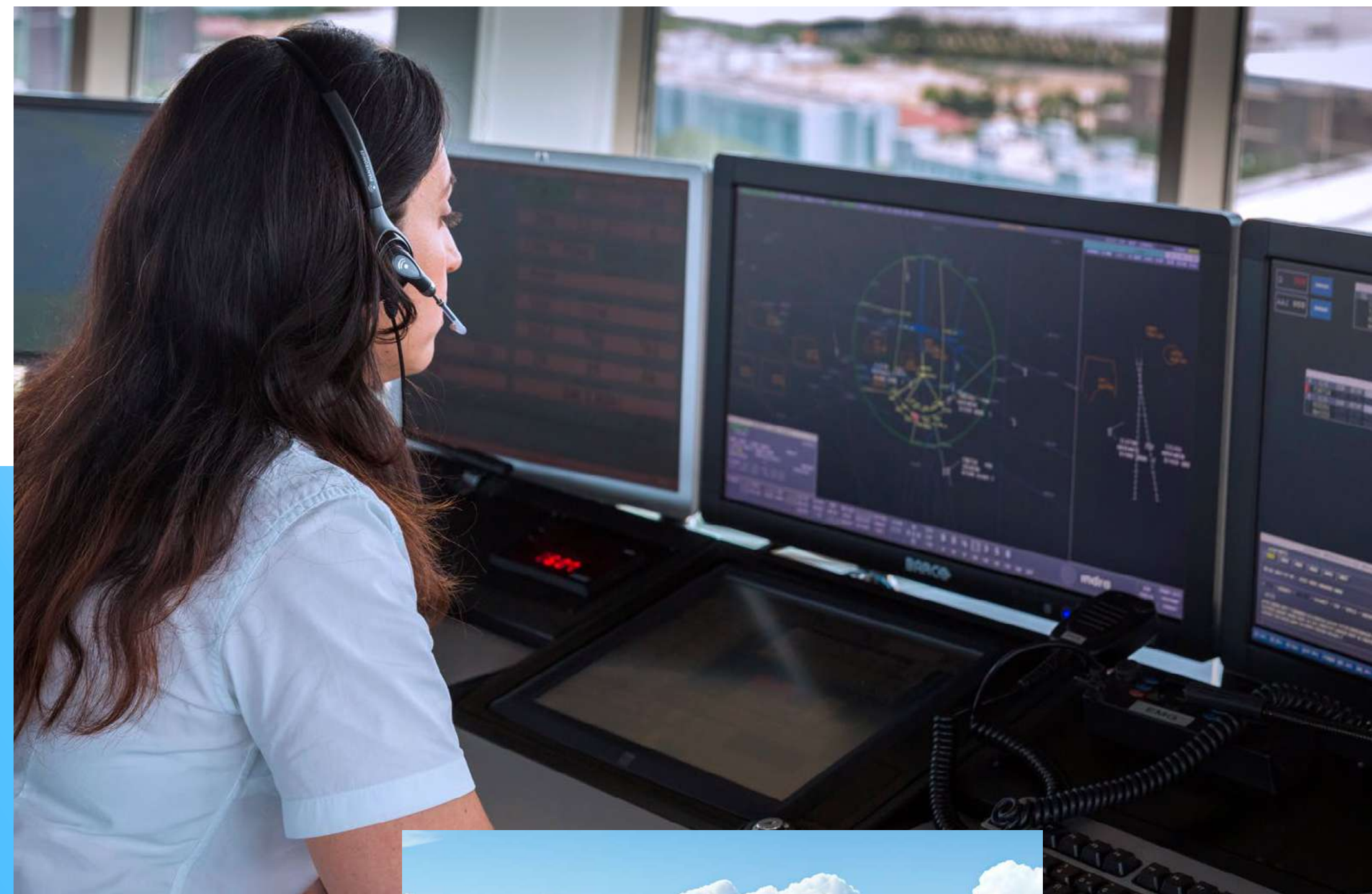
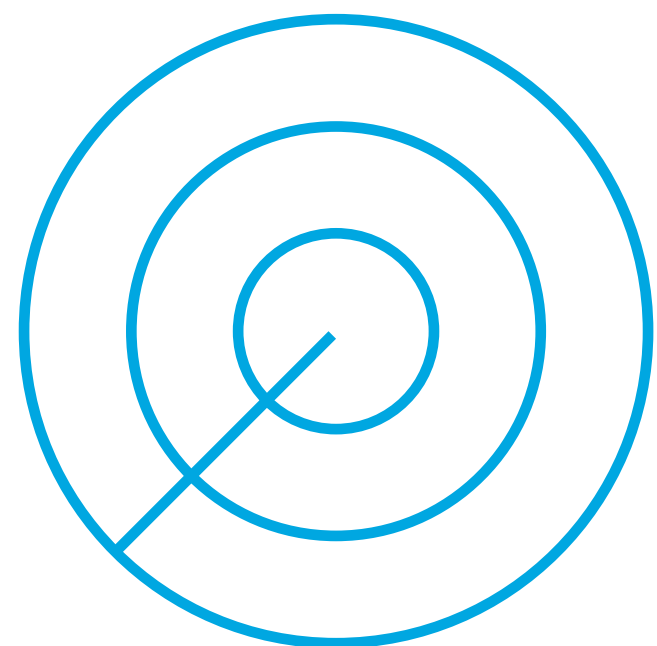

Şəkil 18. Təchizatçıların bölgüsü, 2024 (yerli və xaricilər arasında müqayisə)

Gələcəkdə AZANS təchizatçıların ixtisaslaşma prosedurlarını gücləndirməyi, rəqabətli satınalmaları təşviq etməyi və həm xidmət, həm də məhsul müqavilələrini qiymətləndirmək üçün yeni performans monitorinqi həllərini tətbiq etməyi planlaşdırır. Təchizat zənciri əməliyyatları boyunca dayanıqlılıq prin-

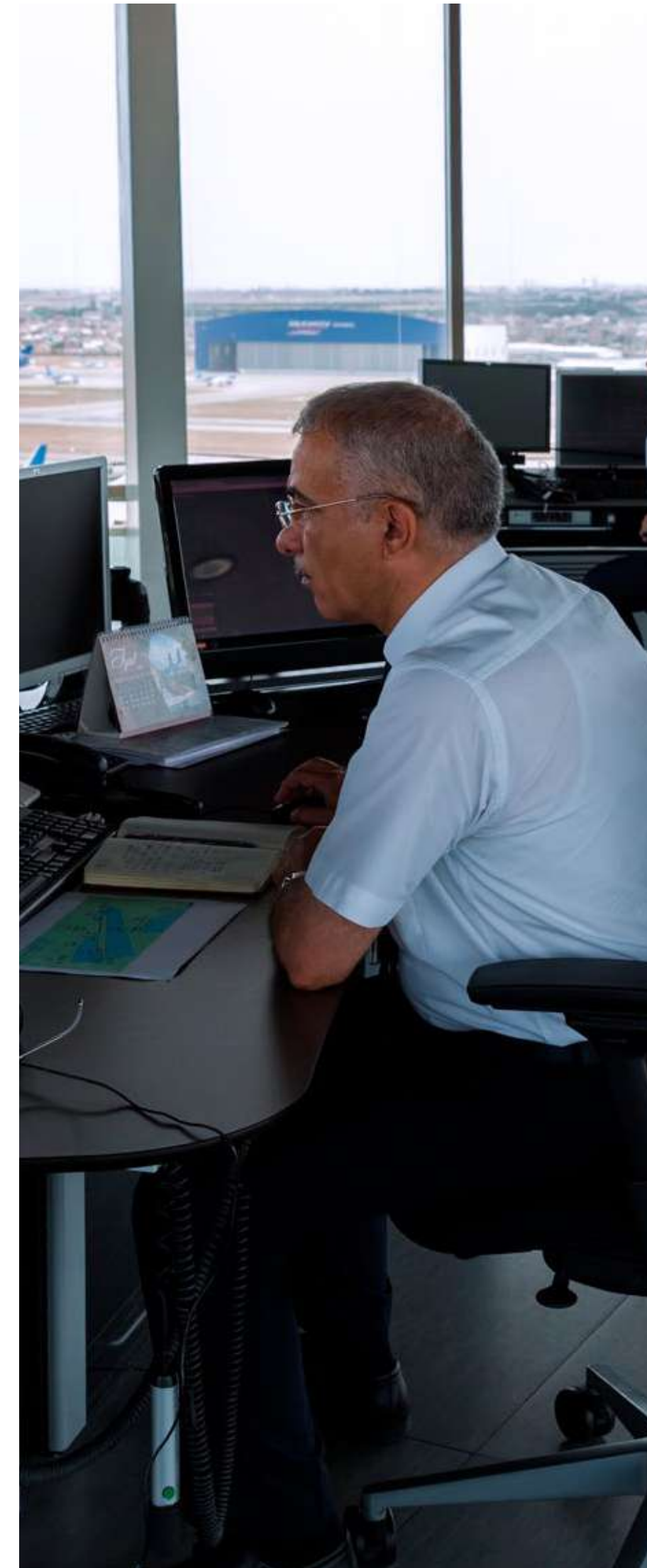
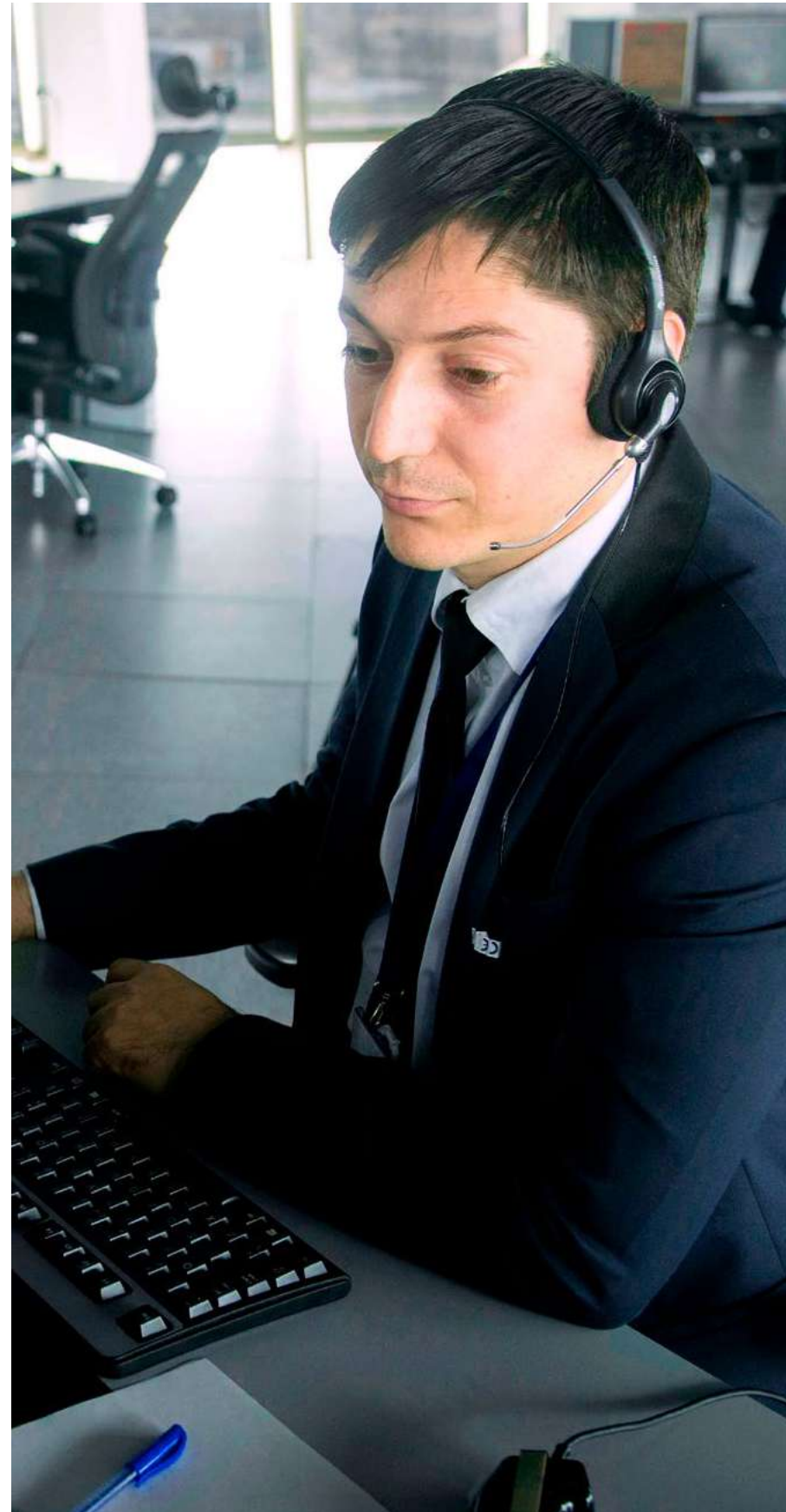
siplərini, potensialın artırılması səylərini və keyfiyyət təminatı mexanizmlərini tətbiq etməklə, AZANS özünü yaxşı idarə olunan, şaxələndirilmiş və adaptiv təchizat zənciri vasitəsilə təhlükəsiz, səmərəli və gələcəyə yönəlmiş hava naviqasiya xidmətləri təminatçısı kimi təqdim edir.

ƏMƏKDAŞLARIMIZIN İNKİŞAFI

ƏMƏKDAŞLARIMIZIN İNKİŞAFI

Azərbaycanın hava məkanında AZANS-ın mövqeyi innovasiya, uçuş təhlükəsizliyi, ümumi təhlükəsizlik və məsuliyyətin tam ortasında yerləşir. Milli aeronaviqasiya xidməti təminatçısı olaraq, bizə yalnız təhlükəsiz və səmərəli hava məkanı təmin etmək deyil, həm də aviasiya üçün dayanıqlı, inklüziv və müştərəkləşməyi fəal şəkildə formalaşdırmaq həvalə olunub.

İNKLUZİVLİK MƏDƏNİYYƏTİ VƏ İSTEDADLARIN İNKİŞAFI

AZANS-ın gücü onun insan resurslarıdır. Biz mənşeyindən, milliyətindən və ya vəzifəsindən asılı olmayaraq inklüzivliyi, davamlı öyrənməyi və hər bir əməkdaşın inkişafına dəyər verən iş yeri mədəniyyətini təşviq edirik.

Müvafiq icazələr əsasında və texniki baxımdan ixtisaslaşmış bir İdarə olaraq, biz əməkdaşların rifahına xüsusi önəm verir, dəqiqlik və məsuliyyətin fəvqə əhəmiyyətli olduğu sahələrdə hər bir əməkdaşa potensialını tam reallaşdırmağa kömək edirik.

Ədalətli və məqsədəuyğun işə qəbul mühiti təmin etmək üçün AZANS açıq, sistemli və qanun-vericiliyin tələblərinə uyğun işə qəbul prosesini tətbiq edir. Bu, idarələrin işçi ehtiyaclarının qiymətləndirilməsi ilə başlayır və rəsmi kanallarıımızda ictimaiyyət üçün açıq iş elanları ilə davam edir. Ardıcılıq və obyektivliyi təmin etmək məqsədilə daxil olan müraciətlər İR mütəxəssisləri tərəfindən əvvəlcədən müəyyən edilmiş meyarlar əsasən nəzərdən keçirilir. Seçilmiş namizədlər yazılı testlər, müsahibələr və texniki qiymətləndirmələr daxil olmaqla,

standartlaşdırılmış mərhələlərdən keçir. Aviasiya sənayesi standartlarına uyğun olaraq müəyyən ixtisaslar üçün seçim prosesi psixoloji qiymətləndirmələr, əvvəlki təcrübənin yoxlanılması və tibbi müayinələri də əhatə edə bilər. İşə qəbula dair son qərarlar İR və müvafiq idarələr tərəfindən birgə qəbul edilir, auditor yoxlamasına və normativ qaydalara uyğunluğu təmin etmək üçün proses müvafiq qaydada sənədləşdirilir.

AZANS ədalət, hörmət və etik davranış kimi əsas dəyərlərimizi gücləndirərək, hər cür ayrı-seçkilik, təqib və qanunsuz davranışa qarşı barışmaz siyasəti dəstəkləyir.

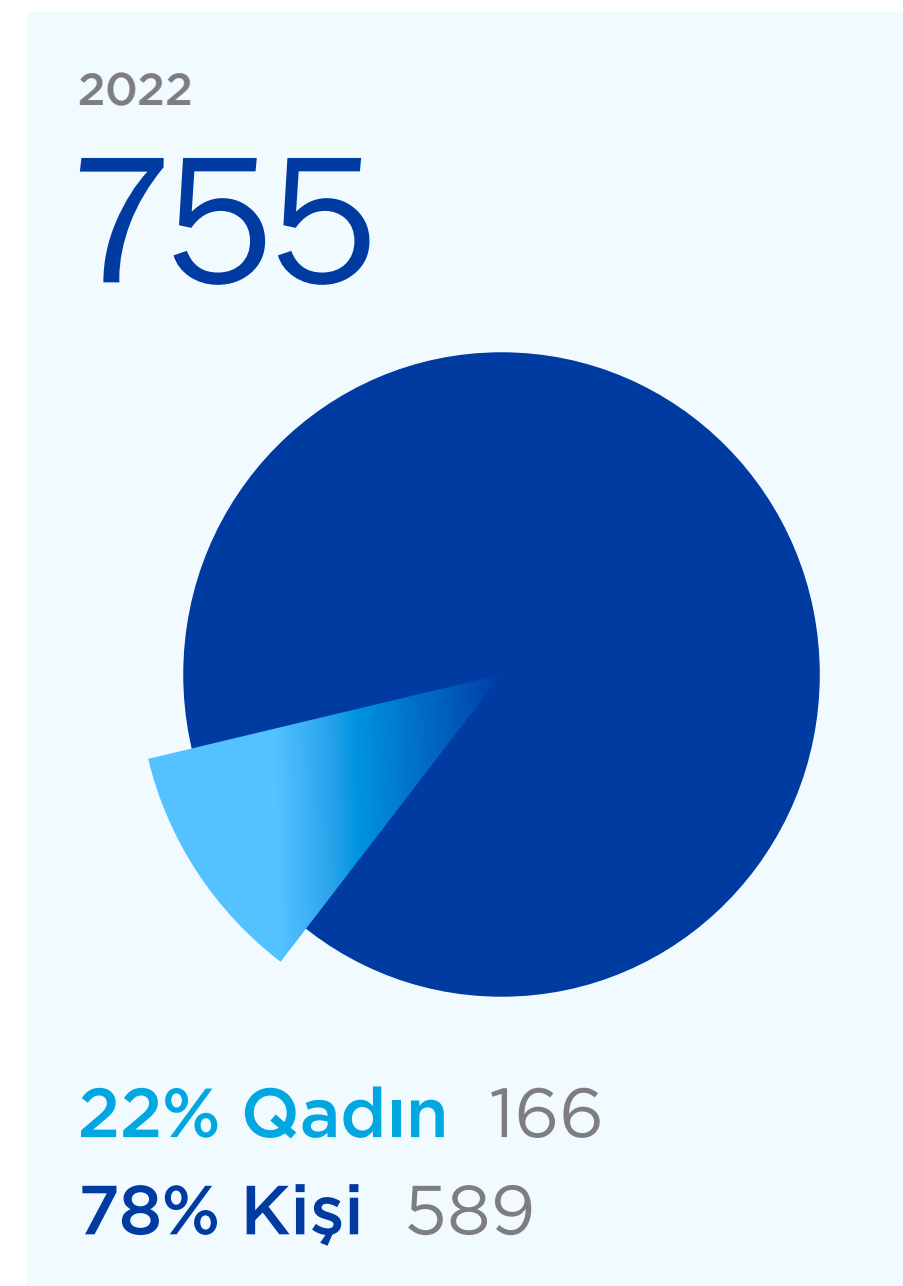
Biz rahat iş cədvəlləri, rifaha dəstək proqramları və psixi sağlamlıq haqqında məlumatlandırma kampaniyaları vasitəsilə balanslaşdırılmış həyat tərzini fəal şəkildə təbliğ edirik. Ədalətli və inklüziv iş yerini təmin etmək məqsədilə biz həm tam, həm də yarımştat işçilərə bərabər tətbiq olunan əhatəli sosial dəstək paketi təqdim edirik. Standart paketə həyat sığortası, tibbi sığorta, əlilliyi olan şəxslərə dəstək, həmçinin analıq/atalıq məzuniyyəti daxildir. Bu təminatların bütün əməkdaşlara təmin etməklə AZANS, İdarənin bütün səviyyələrində ədalətə və işçilərin rifahına sadıqlığını vurğulayır.

İdarəetmə səviyyəsində biz mükafatlandırma sistemini uzunmüddətli institusional məqsədlərlə uzlaşdıraraq məsuliyyətli korporativ idarəetməni təşviq edirik.

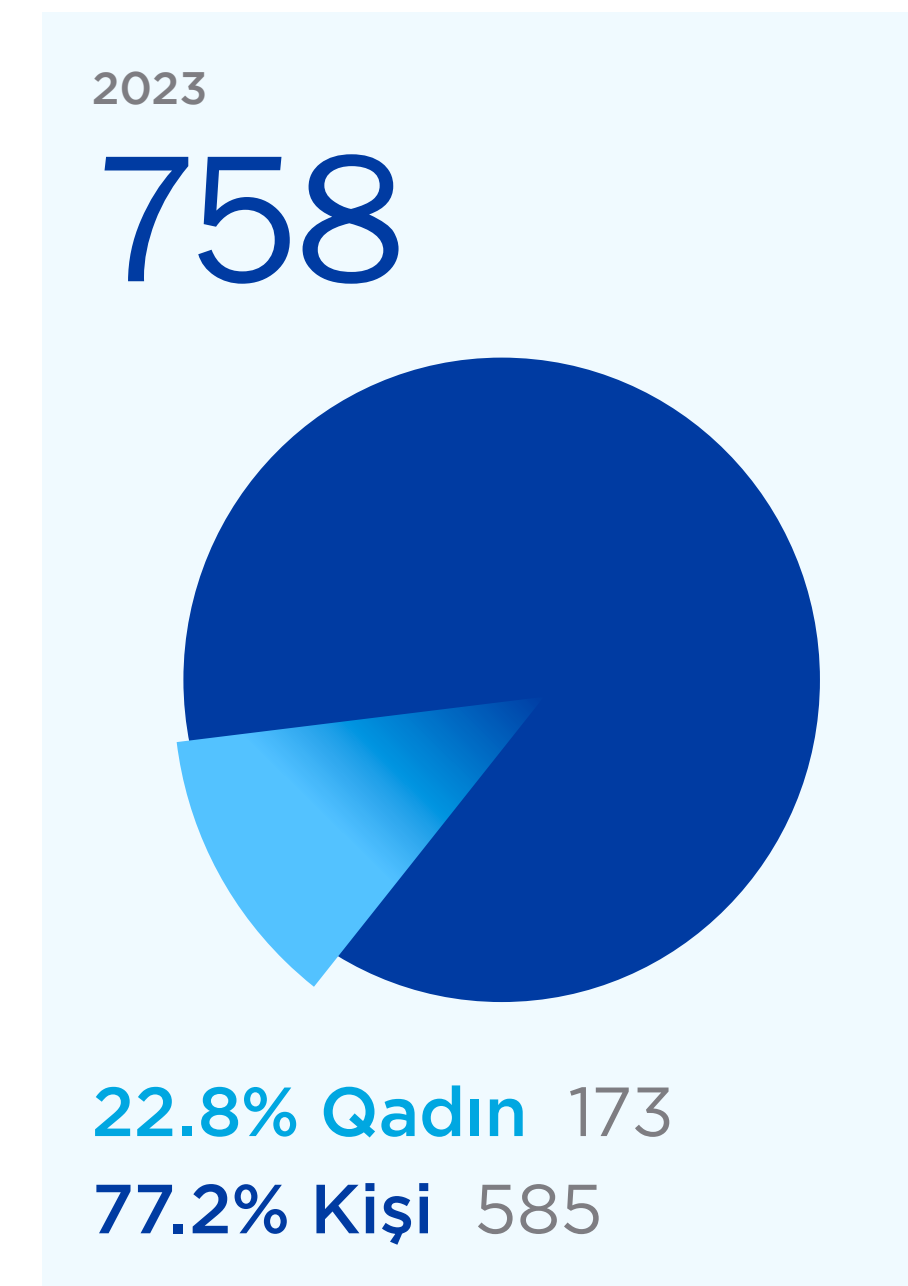
İdarəetmə səviyyəsində biz mükafatlandırma sistemini uzunmüddətli institusional məqsədlərlə uzlaşdıraraq məsuliyyətli korporativ idarəetməni təşviq edirik. İdarə heyəti üçün nəzərdə tutulan

mükafatlandırma yanaşması həm maliyyə nəticələrini, həm də daha geniş fəaliyyət göstəricilərini əhatə edir və bununla da mükafatların dayanıqlı, inklüziv və etik inkişaf missiyamızı dəstəkləməsini təmin edir. Bonuslar mənəfəət, gəlirlilik və əməliyyat səmərəliliyi kimi göstəricilərlə əlaqələndirilir ki, bu da hesabatlılıq mədəniyyətini və strateji qərarlara yönəlmiş diqqəti gücləndirir. Eyni zamanda, mükafatlandırma təcrübələrimizin açıqlanmasında şəffaflığı qoruyur və onların yüksək korporativ idarəetmə və etik liderlik standartlarına uyğunluğunu təmin edirik. AZANS bərabər məşğulluq imkanları təmin etməyə və müxtəlif təcrübə və fərdiliyi əks etdirən işçi qüvvəsi formalaşdırmağa sadıqdır. Biz inanırıq ki, müxtəlif və inklüziv mühit təşkilatı güc və vahid fəaliyyət modelinin əsasıdır. İşçi qüvvəmizin tendensiyaları sabit artım və gender təmsilçiliyi dövrünü nümayiş etdirir. Son üç il ərzində AZANS-ın ümumi işçilərinin sayında sabit artım müşahidə olunub. İşçi sayı 2022-ci ildəki 755 işçidən 2024-cü ildə 771-ə qədər artıb. Bu dövr ərzində gender bölgüsü nisbətən sabit qalıb: kişilər işçi qüvvəsinin təxminən 77-78%-ni, qadınlar isə təxminən 22-23%-ni təşkil edib (Şəkil 19).

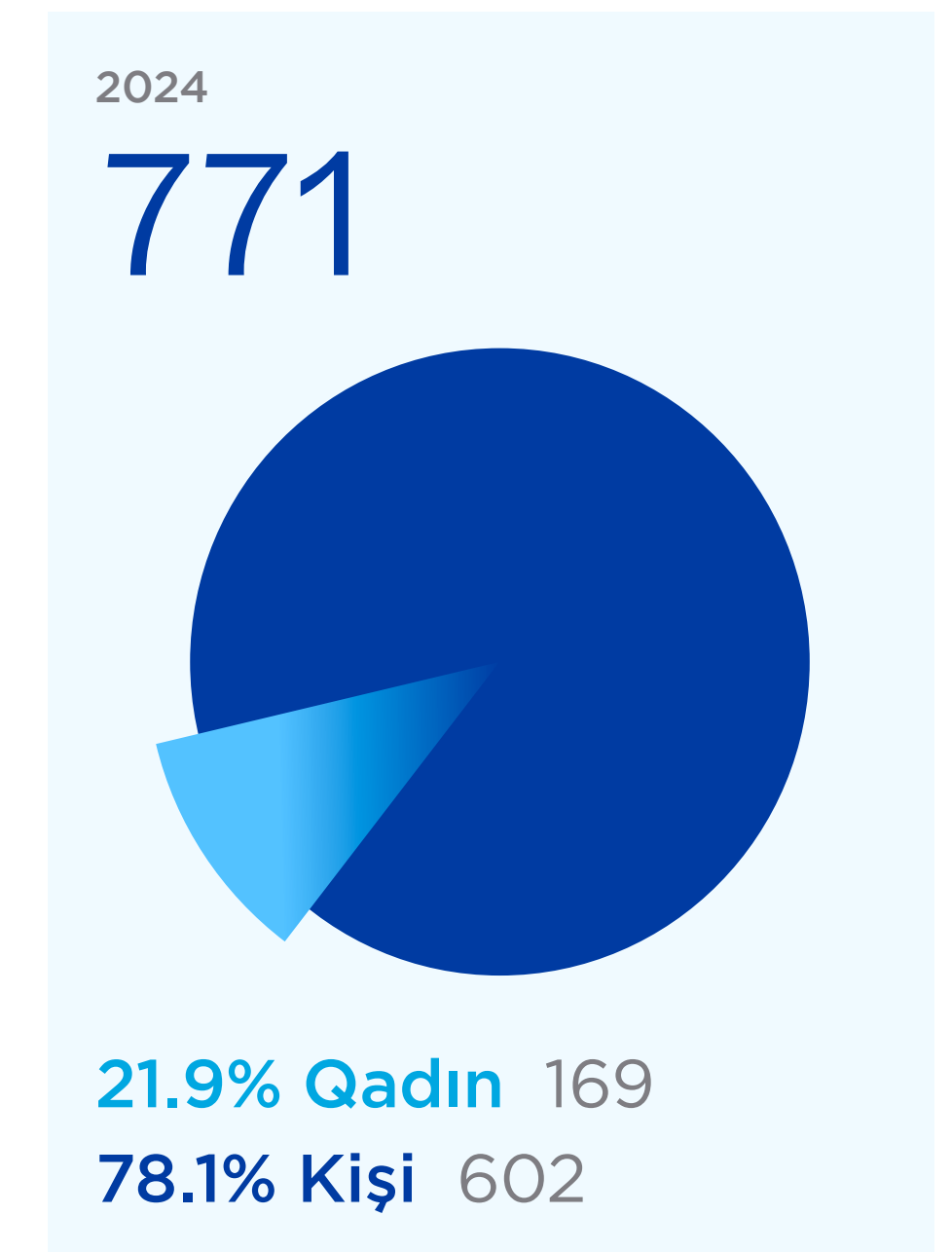
Azərbaycanın aviasiya sektoru, o cümlədən hava nəqliyyatı xidmətləri hələ də əsasən kişilərin üstünlük təşkil etdiyi sahə olsa da, biz qadınların təmsilçiliyi

üçün daha əlverişli mühit yaratmaq və onları bu sahəyə cəlb etmək istiqamətində fəal çalışırıq. Bu məqsədlə müxtəliflik və inklüzivlik öhdəliyimizə dəstək olaraq IATA-nın "2025-ci ilə qədər 25" təşəbbüsünə qoşulduq. Bu global kampaniya 2025-ci ilə qədər qadınların və az təmsil olunan qrupların aviasiya sənayesində, xüsusən də rəhbərlik və texniki vəzifələrdə təmsilçiliyini artırmağı hədəfləyir. "2025-ci ilə qədər 25" məqsədlərinə uyğun olaraq, biz inklüziv iş mühitini

dəstəkləyən məqsədyönlü strategiyalar həyata keçiririk. Tədbirlər sırasına mentorluq proqramlarının yaradılması, liderlik təlimlərinin təşkili və təhsil müəssisələri ilə strateji tərəfdaşlıqlar daxildir ki, bu da gənc qadınları aviasiya karyerasına cəlb etmək və karyer inkişafında onları dəstəkləmək məqsədi daşıyır. AZAL-ın rəhbərliyi altında fəaliyyət göstərən AZANS tərəfindən bu təşəbbüsün dəstəklənməsi global sənaye standartlarına əməl etməklə bərabər,

regionun aviasiya sektorunda müxtəliflik, bərabərlik və inklüzivlik üçün yeni bir standart yaratmaq məqsədini qoyur. Biz həm texniki, həm də rəhbər vəzifələrdə qadınların və müxtəlif peşə nümayəndələrinin təmsilçiliyini artırmağa çalışırıq. Biz başa düşürük ki, innovasiya təcrübə və təzə perspektivlər balansında inkişaf edir. Son illərdə, xüsusən 2022-2024-cü illər arasında, AZANS-in işçi heyətində yaş tərkibi baxımından əhəmiyyətli dəyişiklik müşahidə olunur.

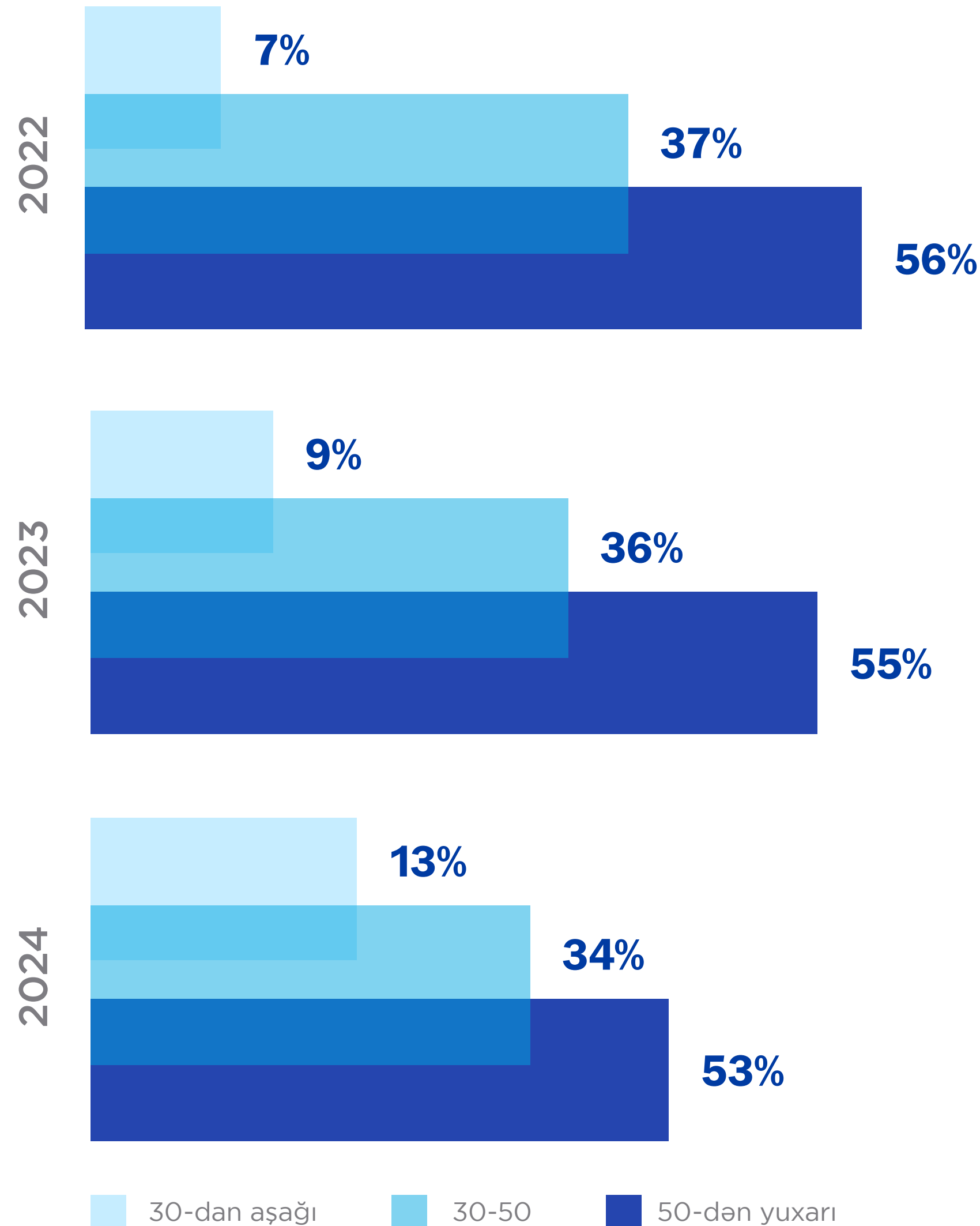
Şəkil 19. AZANS-da gender müxtəlifliyi

30 yaşadək işçilərin xüsusi çəkisi təxminən iki dəfə artaraq 2022-ci ildəki 7%-dən 2024-cü ildə 13%-ə yüksəlib. 50 yaşdan yuxarı işçilərin payı isə 37%-dən 34%-ə enib. 30-50 yaş arası əməkdaşlar işçi qüvvəsində hələ də çoxluq təşkil etsələr də, onların payı 56%-dən 53%-ə azalıb (Şəkil 20).

Strateji işə qəbul və işçi qüvvəsinin planlaşdırılması ilə idarə olunan bu dəyişiklik rəqəmsal sahədə bacarıqlı və müasir düşüncə tərzinə malik gənc mütəxəssislərin artması ilə nəticələnib.

Nəsil müxtəlifliyini qəbul etməklə və mədəniyyətlərarası əməkdaşlığı genişləndirməklə AZANS daha inklüziv və dinamik iş mühiti formalaşdırır. İşə qəbul strategiyalarının və əməkdaşların inkişaf proqramlarının davamlı təkmilləşdirilməsi vasitəsilə biz innovasiyanı, əməliyyat mükəmməliyini dəstəkləyən və bütün əməkdaşların öz potensiallarını tam reallaşdırmasına imkan yaradan müxtəlif fikirlər sahiblərindən ibarət komandalar qururuq.

Bu göstəricilər idarə daxilində kadr dəyişikliyi meyllərini əks etdirir və bu da istedadların yenilənməsi, rəqəmsallaşma və dayanıqlı işçi qüvvəsinin inkişafı kimi daha geniş məqsədlərlə uzlaşır. Bu transformasiya bir sıra əsas amillərlə izah olunur:

Şəkil 20. İşçi qüvvəsinin yaş bölgüsü

Gənclərin Məqsədli İşə Qəbulu

Son üç il ərzində AZANS gənc əməkdaşların işə qəbulunu əhəmiyyətli dərəcədə artırıb. Məsələn, 30 yaşdan aşağı işə qəbul edilənlərin sayı 2022-ci ildə 18 nəfər olduğu halda, 2024-cü ildə 29 nəfərə yüksəlib. Bu, idarənin məzun proqramları, təcrübə proqramları və ya təhsil müəssisələri ilə əməkdaşlıq vasitəsilə karyerasının əvvəlində olan kadrlara fəal şəkildə sərmayə yatırdığını göstərir.

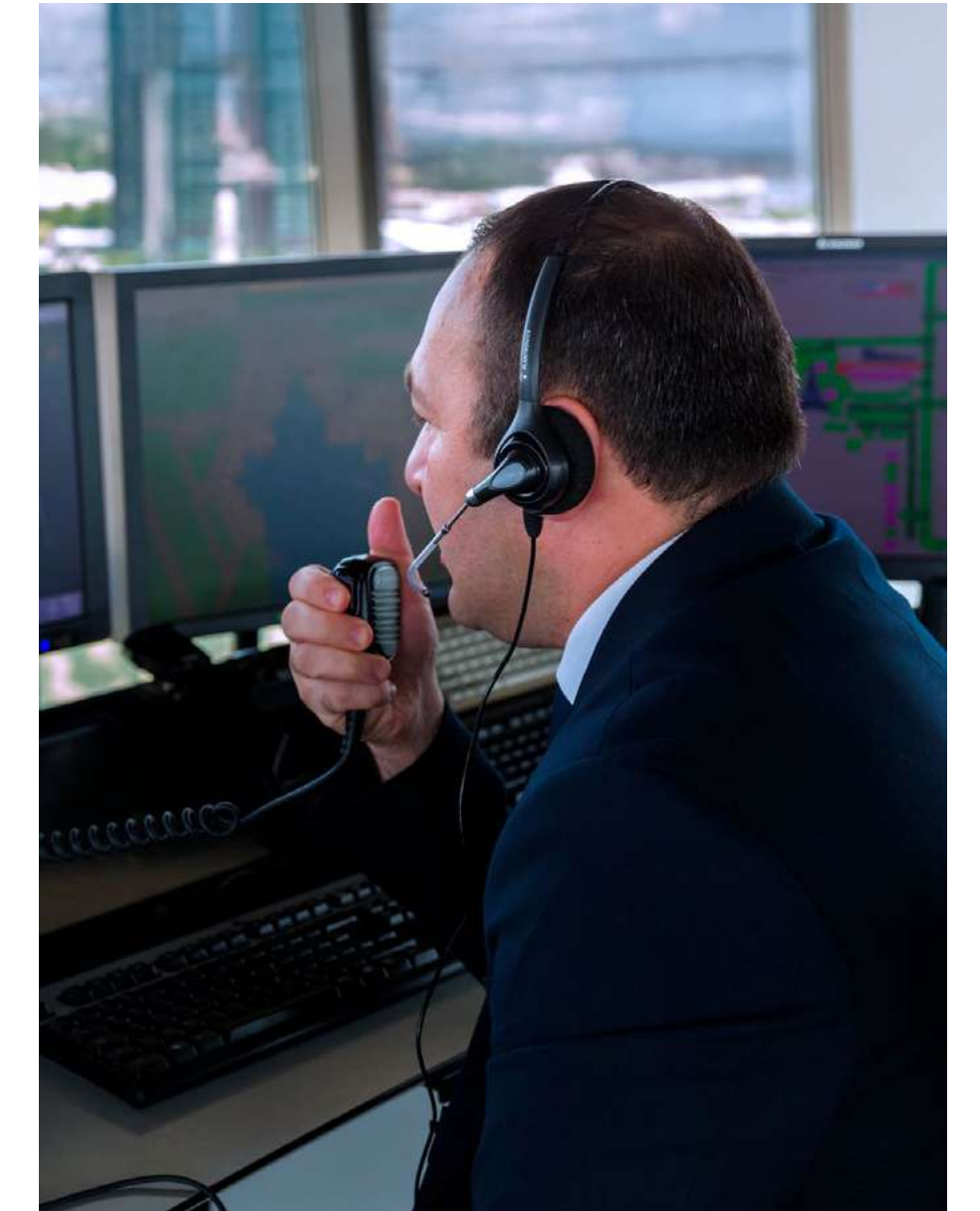
İşçilərin Keçidi və Sabitliyi

2022 və 2023-cü illərdə 50 yaşdan yuxarı əməkdaşlar arasında yüksək işdən ayrılma göstəriciləri təbii olaraq təqaüdə çıxma ilə bağlı olub. Yaşlı kadrların təqaüdə çıxması yeni işçilərin qəbuluna və daxili irəliləyişlərə imkan yaradıb (Cədvəl 4). 2024-cü ilə gəldikdə isə əksər yaş qruplarında ümumi işdən ayrılma göstəriciləri azalıb ki, bu da kadrların saxlanması üzrə daha təkmil yanaşmasının göstəricisidir. Xüsusilə, 30-50 yaş qrupu arasında işdən ayrılma 2022-ci ildəki 2%-dən

2024-cü ildə 1%-ə enib ki, bu da daha sabit və işinə sadıq işçi qüvvəsinin formalaşdığını sübut edir (Şəkil 21)

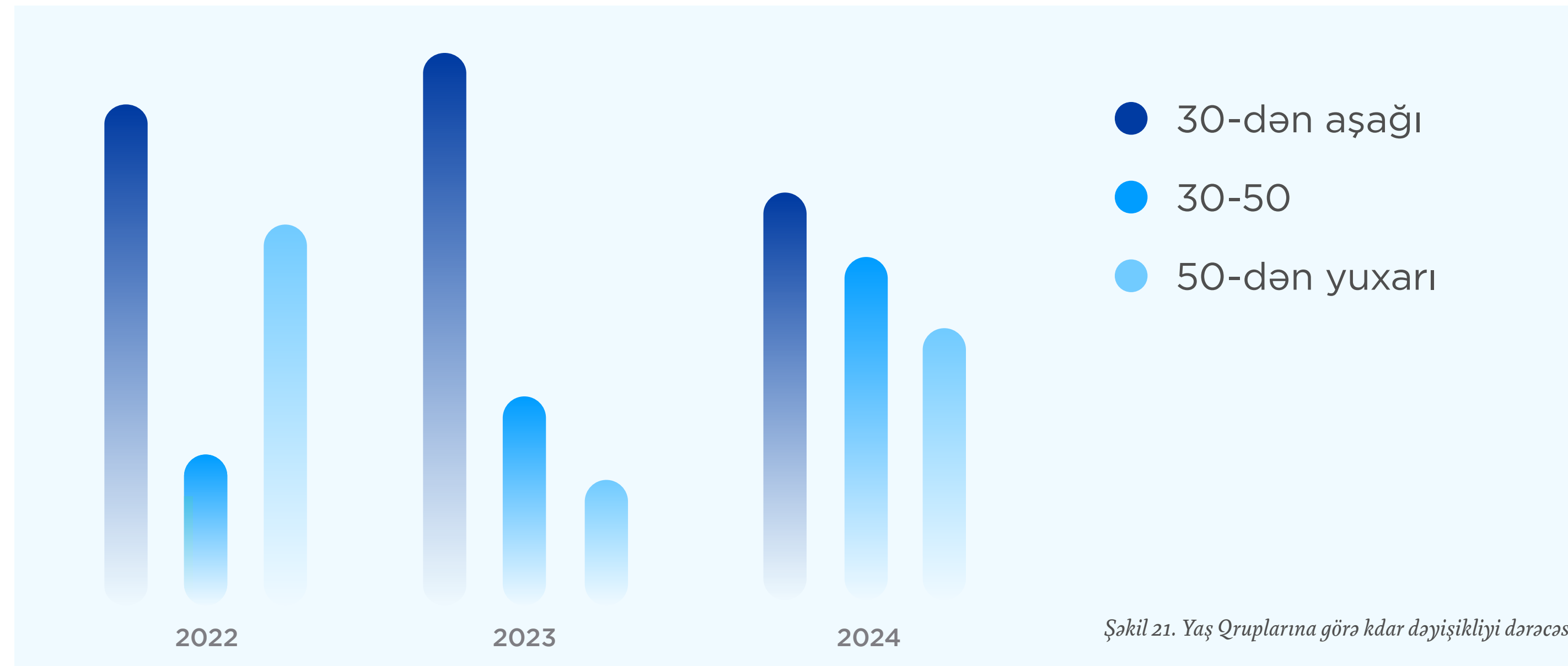
Varisliyin Planlaşdırılması və Biliyin Ötürülməsi

Mərhələli təqaüdə göndərmə və daha gənc kadrların cəlb olunması yolu ilə işçi qüvvəsinin yaşlanmasını proaktiv şəkildə yanaşan AZANS potensial bilik boşluqlarını azaldır və əməliyyatların davamlılığını təmin edir.

Cədvəl 4. İşə qəbul və kədr dəyişikliyi

YAŞ QRUPU	2022 QƏBUL	2022 DƏYİŞİKLİK	2023 QƏBUL	2023 DƏYİŞİKLİK	2024 QƏBUL	2024 DƏYİŞİKLİK
30-DƏN AŞAĞI	18	15	10	18	29	14
30-50	11	7	1	12	6	4
50-DƏN YUXARI	0	42	0	28	0	16

Şəkil 21. Yaş Qruplarına görə kədr dəyişikliyi dərəcəsi

Ümumilikdə, hesabat dövründə AZANS-ın işçi qüvvəsində müşahidə olunan meyillər səmərəli insan resursları idarəçiliyinin nəticəsidir. Təcrübəli mütəxəssislərin peşəkarlığı ilə gənc nəslin enerjisi və innovativ düşüncəsi arasında tarazlıq yaradaraq dayanıqlılığı,

çevikliyi və gələcəyə yönəlmiş idarəetməni əsas prioritetlərimizdən biri kimi müəyyən etmişik. Bu yanaşma təkə mövcud əməliyyat ehtiyaclarını qarşılaşmağa deyil, həm də aviasiya sektorunun gələcək tələblərinə çevik və məqsədyönlü şəkildə uyğunlaşmağa imkan verir.

ƏMƏYİN MÜHAFİZƏSİ VƏ TƏHLÜKƏSİZLİYİ

SİSTEMATİK

Sistem planlı və ardıcıldır.

AZANS-da təhlükəsizlik təcrid olunmuş məqsəd deyil, əməliyyatlarımızın bütün sahələrinə inteqrasiya edilmiş əsas dəyərdir. Risklərin qabaqlayıcı şəkildə müəyyənəndirilməsindən tutmuş güclü təhlükəsizlik mədəniyyətinin formalaşdırılmasına qədər biz təhlükəsizliyin daim inkişaf edən, davamlı və çevik olmasını təmin edirik.

PROQNOZLAŞDIRICI

Sistem təhlükənin proaktiv identifikasiyasına diqqət yetirir.

Aviasiya təhlükəsizliyi üçün məsuliyyətimiz komandamız qarşısında məsuliyyətdən başlayır.

Beynəlxalq ən yaxşı təcrübələrə əsaslanan yanaşmamız strukturlaşdırılmış idarəetmə mexanizmlərini, qabaqcıl proqnoz sistemlərini və aviasiya təhlükəsizliyinin ən yüksək standartlarını qorumaq üçün müvafiq səlahiyyətlərə malik peşəkar heyəti bir araya gətirir.

Əmək təhlükəsizliyinə vahid və strateji yanaşmanın əhəmiyyətini dərk edən AZANS 2023-cü ilin əvvəlində Əməyin Mühafizəsi və Təhlükəsizliyi (ƏMT) funk-

siyasını İnsan Resursları İdarəsindən yeni yaradılmış Sağlamlıq, Əməyin Mühafizəsi, Ətraf Mühitin Mühafizəsi və Keyfiyyətə Nəzarət (SƏTƏMM və KN) İdarəsinə həvalə edib. Bu struktur dəyişikliyi qanunun tələblərinə ənənəvi uyğunluq təfəkküründən ICAO, EASA və CANSO kimi beynəlxalq standartlara cavab verən proaktiv idarəetmə sisteminə keçidi göstərir.

Yeni çərçivəyə əsasən SƏTƏMM və KN İdarəsi bütün iş yerlərində baş verən hadisələr barədə 24 saat ərzində məlumatın verilməsini tələb edən insidentlərin formal araşdırılması proseduru tətbiq edib. Bu proses daxili maraqlı tərəflərin və Dövlət Əmək Müfəttişliyinin cəlb olduğu hərtərəfli araşdırmaya səbəb olur. Araşdırmalar 30 gün ərzində başa çatır və effektiv həlli və idarə üçün çıxarılan dərsləri təmin etmək məqsədilə bütün müşahidələr və düzəldici tədbirlər rəsmi şəkildə sənədləşdirilir və müvafiq qaydada kommunikasiya olunur.

Hava naviqasiya əməliyyatlarının fasiləsiz mahiyyətini nəzərə alaraq, yorğunluq amili həm fərdi fəaliyyətə, həm də əməliyyat təhlükəsizliyi üçün kritik risk kimi çıxış edir. Məhz bu səbəbdən AZANS Yorğunluq Riskinin İdarəedilməsini SƏTƏMM strategiyasının təməl prinsipinə çevirib. ICAO, EASA və CANSO təlimatlarına uyğun olaraq, tərəfimizdən proaktiv Yorğunluq Riskinin İdarə Edilməsi Sistemi (FRMS) qurulub (Şəkil 22, Şəkil 23).

6 NÖVBƏLİ CƏDVƏL

istirahət müddətlərini maksimum dərəcədə artırmaq və həddindən artıq iş saatlarının qarşısının alınması məqsədi daşıyır.

DAVAMLİ TƏHSİL

yorğunluq barədə məqsədli məlumatlandırma sessiyaların keçirilməsi.

FRMS-in Əsas Xüsusiyyətləri

YORĞUNLUĞUN REAL VAXTDA HESABATI

və SƏTƏMM və KN sistemə inteqrasiya olunmuş monitoring alətləri.

ERQONOMİK QIYMƏTLƏNDİRMƏLƏR

fiziki stressi azaltmaq üçün iş mühitinin qiymətləndirilməsi.

İLLİK ƏSASDA BAXIŞ

iş yükünün ədalətli bölüşdürülməsini təmin etmək üçün vəzifə siyahılarına mütəmadi baxış.

Şəkil 22. FRMS Strukturu

Şəkil 23. FRMS-in əsas xüsusiyyətləri

2024-cü ildə AZANS ATCO işçi qüvvəsinin idarə edilməsini mərkəzləşdirmək üçün VIBE növbəlilik sistemini tətbiq edərək planlaşdırma, təlim, növbə cədvəllərinin hazırlanması və yorğunluq risklərinin idarə olunmasını vahid platformada inteqrasiya etmişdir.

Sistem, vəzifə təyinatlarını hava axını proqnozları, ixtisaslar və əməliyyat tələbləri ilə uyğunlaşdırmaqla optimallaşdırır və həmçinin normativ qaydalara uyğunluqda yaranan problemlərin qarşısını almaq üçün məcburi təlim sessiyalarını və lisenziyaların və tibbi sənədlərin monitorinqini əhatə edir (Şəkil 24).

Növbə cədvəlinin avtomatlaşdırılması və ICAO/EASA növbəli iş qaydalarının tətbiqi ilə VIBE ədalətli növbə bölgüsünü təmin edir, gözlənilməz dəyişikliklərə daha sürətli uyğunlaşma imkanı yaradır və inzibati iş yükünü azaldır. Sistemdə nəzərdə tutulan yorğunluq riski modelləri uzun növbələr, gecə növbələri və yığılmış saatlarla bağlı potensial riskləri göstərərək, operatorların rifahını və əməliyyatların təhlükəsizliyini dəstəkləyən proaktiv cədvəl tərtib edilməsinə imkan verir.

Resurslar

Təyyarə axını, ATCO mövcudluğu, tətillər, təlim tələbləri, lisenziyalaşdırma və tibbi sertifikatlaşdırma, yorğunluq məlumatları

01.

Planlaşdırma və Məlumatlar

Məlumatların toplanması və yoxlanılması, təlim və tətillərin inteqrasiyası

02.

Siyahının Yaradılması

Avtomatik növbə planlaması, növbə balansının təmin edilməsi, təlim yerləri

03.

Sertifikasiya və Uyğunluq

Vəzifə qaydalarının yoxlanılması, lisenziya və tibbi sertifikatlaşdırma, yorğunluq modeli, təsdiq

04.

Dərc və Monitorinq

Siyahıların paylaşılması, monitorinq, xəbərdarlıqlar

05.

Düzəlişlər

Növbələrin yenidən bölüşdürülməsi, təlimi yenidən planlaşdırılması, yorğunluq monitorinqi

06.

Nəticələr

Son siyahı
Təsdiqlənmiş tətillər bölgüsü
Təlim cədvəli
Yorğunluq riski hesabatları
Lisenziya və tibbi sertifikatlaşdırmanın statusu
İdarəetmə məlumatları və hesabatları

07.

Şəkil 24. AZANS VIBE növbəli iş cədvəli sisteminin iş prinsipi

Növbəli və yüksək intensivliyə malik mühitfə işləyən Hava Hərəkəti Xidməti işçiləri ildə iki dəfə FRMS-in daha geniş sağlamlıq, əməyin təhlükəsizliyi və ətraf mühitin mühafizəsi (SƏTƏMM) yol xəritəsinə inteqrasiyası üzrə təlim keçirlər.

Bu səylərə əlavə olaraq, rəsmi tətbiq etdiyimiz hesabat sistemini uyğunsuzluq hallarının əhəmiyyətli dərəcədə azalmasına səbəb olub.

İnteqrasiya olunmuş bu strategiyalar işçi qüvvəmizin sağlamlığını və məhsuldarlığını dəstəkləməklə bərabər proaktiv risklərin idarə edilməsinə olan öhdəliyimizi gücləndirir.

Hər bir AZANS əməkdaşı təhlükəsizlik üzrə fərdi məsuliyyət daşıyır və onların konkret vəzifələri vəzifə təlimatlarında aydın şəkildə təsbit olunub. Bu, hesabatlılığı təşviq edir və möhkəm təhlükəsizlik ekosistemi ni dəstəkləyir.

SƏTƏMM əməkdaşları istehsalatla bağlı təhlükələri planlı və növbədənkenar şəkildə müəyyən edir, riskləri müvafiq idarələrə e-poçt vasitəsilə çatdırırlar. Bu problemlər həll olunana qədər SƏTƏMM və KN komandası tərəfindən yaxından izlənilir. Eyni zamanda, yerüstü əməliyyatlar strukturlaşdırılmış risk qiymətləndirmələrinə əsasən fəaliyyət göstərir və riskləri effektiv şəkildə aradan qaldırmaq və ya minimuma endirmək üçün nəzarət iyerarxiyasına əsasən qiymətləndirilir (Şəkil 25).

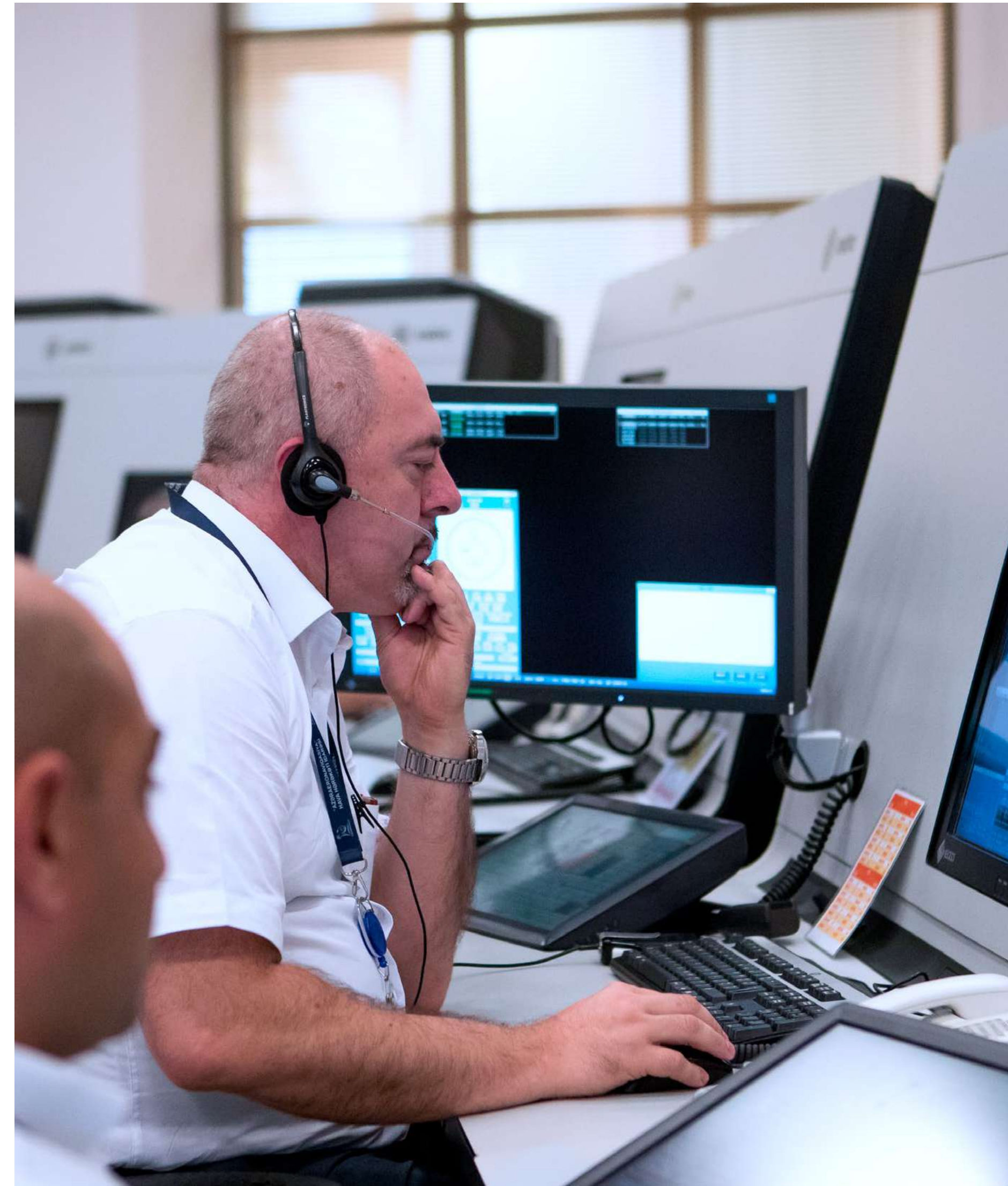
MÜNTƏZƏM DAXILI
TƏHLÜKƏSİZLİK TƏLİMLƏRİ

BÜTÜN İDARƏLƏRDƏ
ƏMƏYİN MÜHAFİZƏSİ
SİYASƏTLƏRİNİN NÜMAYİŞİ

ƏMƏYİN MÜHAFİZƏSİ ÜZRƏ
BÜLLETEN VƏ BRİFİQLƏR

AÇIQ ÜNSİYYƏT
GÖRÜŞLƏRİ

Şəkil 25. AZANS-da risklərin təsirinin azaldılması həlləri

Yenilənmiş Təhlükəsizlik İdarəetmə Sistemimiz (SMS), AZANS Təhlükəsizlik İdarəetmə Təlimatının 2024-cü il nüsxəsində təsbit olunub və müfəssəl təhlükəsizlik idarəçiliyini təmin edir. SMS, strukturlaşdırılmış risk qiymətləndirmələri, hadisələrə dair hesabat prosedurları və real vaxt rejimində fəvqəladə vəziyyətlərə reaksiya (cavab) protokollarını əhatə edir (Şəkil 26).

SMS ÇƏRÇİVƏSİNİN HİSSƏLƏRİ

Təhlükəsizlik Siyasəti və
Məqsədlər

Təhlükəsizlik Riskinin
İdarə Edilməsi

Təhlükəsizlik
Təminatı

Təhlükəsizliyin
Təşviqi

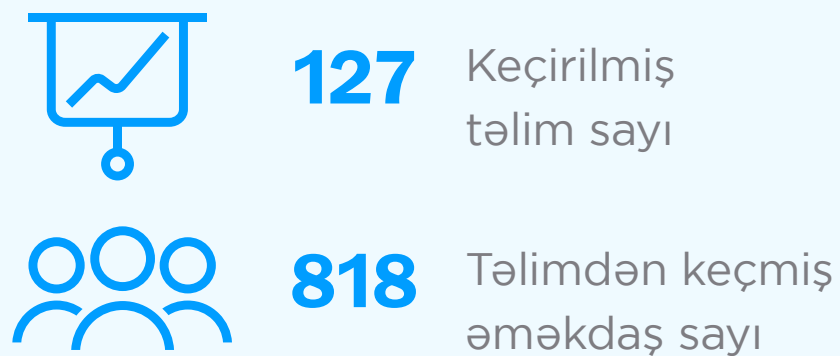
Şəkil 26. SMS çərçivəsi

TƏLİM VƏ POTENSİALIN ARTIRILMASI

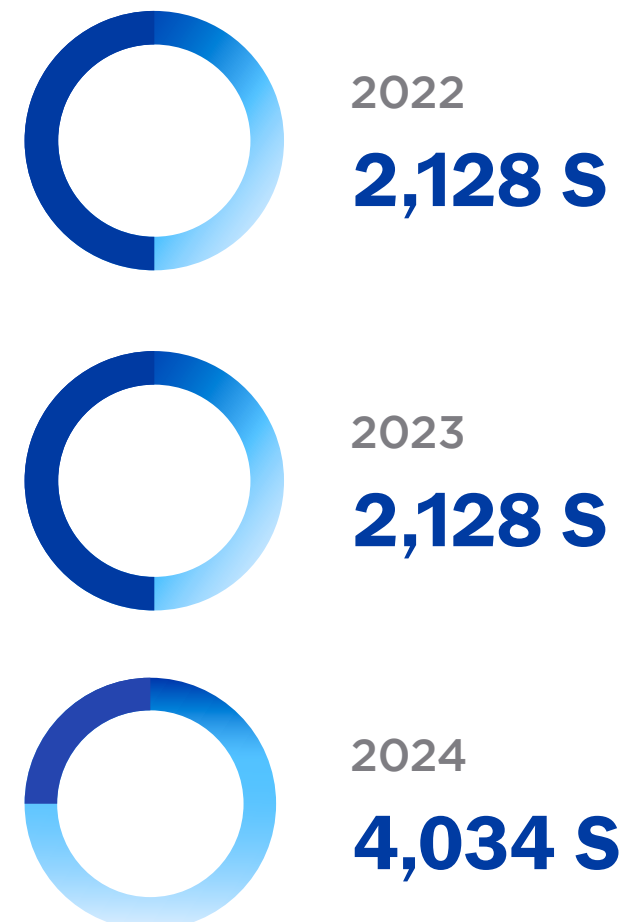
AZANS-ın bütün əməliyyat heyəti beynəlxalq standartlar və milli qaydalar əsasında hazırlanmış lisenziyalı peşəkarlardır. ATM təlim proqramlarının mürəkkəbliyini və global səviyyədə sayının məhdud olmasını nəzərə alaraq, biz Milli Aviasiya Akademiyası və aidiyyatı global institutlarla sıx əməkdaşlıq edirik.

Təlim strategiyamız hər il nəzərdən keçirilir və həm tənzimləyici tərəfindən tələb olunan məcburi proqramları, həm də davamlı inkişaf modullarını özündə əks etdirir. Bu yanaşmaya əsasən hər bir Hava Hərəkəti İdarəçisi, texniki əməkdaş və ATM eksperti sabahın çağırışlarına cavab vermək üçün müvafiq biliklərlə təchiz edilir. İşçilərin potensialının inkişafını prioritet istiqamət seçərək il ərzində 127 məqsədyönlü təlim təşkil etdik. Bu proqramlar müxtəlif mövzuları əhatə edərək, komandamızı yeni çağırışlara cavab vermək və bizi irəli aparmaq üçün əsas bacarıq və biliklərlə təchiz edir. Bu kimi tədbirlər bizim davamlı öyrənməyə və peşəkar inkişafa sadıqlığımızı təsdiq edir (Şəkil 28). 2024-cü ildə təlim saatları əvvəlki iki illə müqayisədə təqribən iki dəfə artıb ki, bu da təlim fəaliyyətinin

və ya potensialının əhəmiyyətli dərəcədə artdığını göstərir (Şəkil 28).

Şəkil 27. 2024-cü ildə təlim təşəbbüslərinin əsas göstəriciləri

Şəkil 28. İllər üzrə təlim saatlarının artımı

Bu səylərin əsasında təyyarəyə yeni qəbul olunan, xidmətə qayıdan və ya ixtisaslaşdırılmış əməliyyatlarla məşğul olan bütün personal üçün təhlükəsiz və tələblərə uyğun iş mühitini saxlamaq üçün tələb olunan bilik və bacarıqlarla tam təchiz olunmasını təmin etməyə yönələn hərtərəfli təlim proqramlarının işlənilməsi və həyata keçirilməsi durub. İlk gündən etibarən İdarənin təhlükəsizlik gözləntiləri və protokollarının ardıcıl şəkildə başa düşülməsini təmin etmək məqsədilə AZANS-a qoşulduqdan sonra bütün yeni işçilər və podratçılar üçün ümumi uçuş təhlükəsizliyi üzrə icbari SƏTƏMM və NK giriş sessiyaları keçirilir. Yüksək səviyyədə məlumatlılıq və hazırlıq səviyyəsini qoruyub saxlamaq üçün uzun fasilələrdən sonra qayıdan ATC heyəti əsas təhlükəsizlik təcrübələri, siyasət və ya prosedurlardakı yeniliklərə dair biliklər paylaşan xüsusi təkmilləşdirmə kurslarına cəlb olunurlar. Bundan əlavə, AZANS yüksək riskli fəaliyyətləri və əməliyyat ssenarilərini əhatə edən bir sıra ixtisaslaşdırılmış təlim modullarını təqdim edib. Bu modullar hündürlükdə işləmək, qapalı məkana daxil olmaq üçün təhlükəsiz təcrübələr, qazıntı və xəndəklərin qazılması təhlükəsizliyi və Fərdi Mühafizə Vasitələrinin (PPE) düzgün seçilməsi və istifadəsi kimi mühüm mövzuları əhatə edir. Davamlı təhsil və risklərin proaktiv azaldılmasına üstünlük verməklə, təhlükəsizliyin təkcə

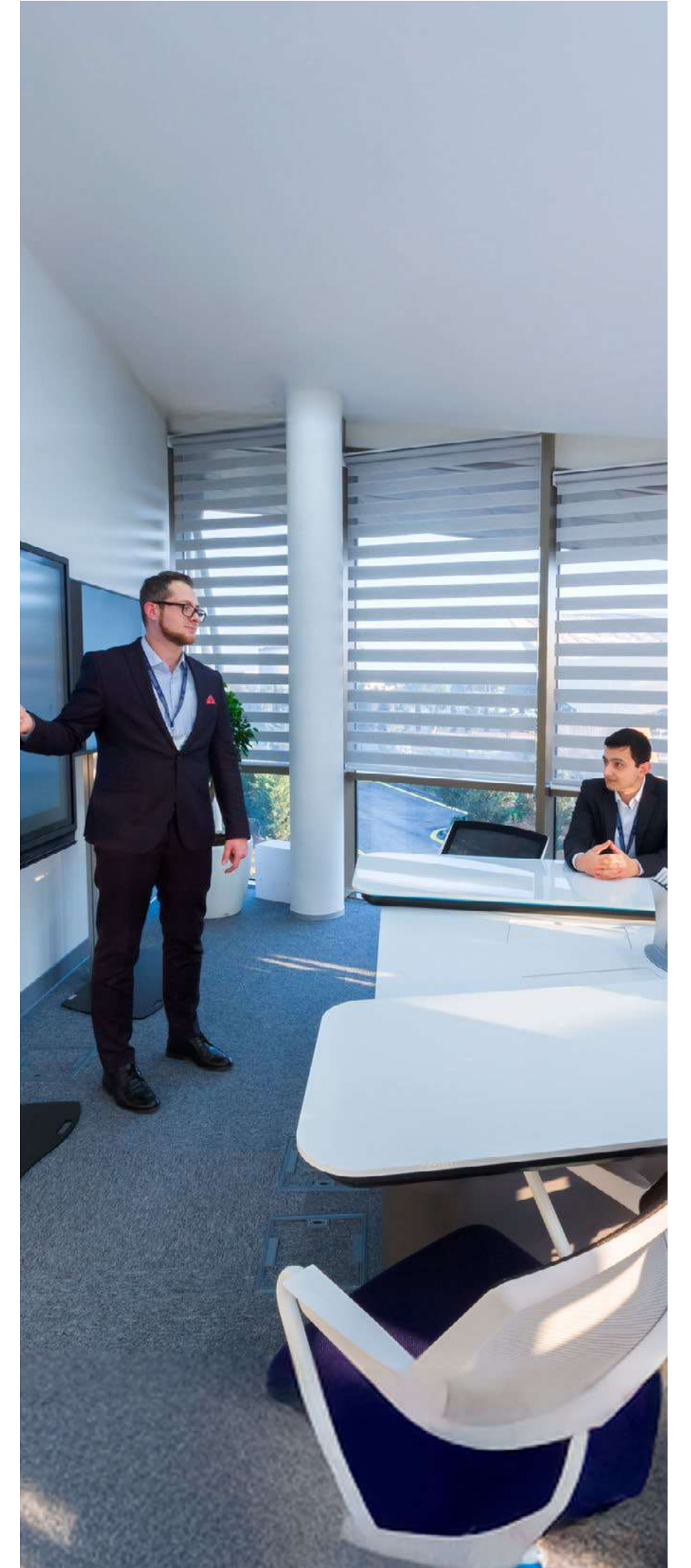
normativ tələb deyil, həm də mədəniyyətimizə inteqrasiya edilmiş ümumi dəyər olduğu bir iş yeri yaratmaq hədəf kimi təyin olunub.

Bu möhkəm təməl üzərindən AZANS, ATM təhlükəsizliyi, sağlamlıq və əməyin mühafizəsinə davamlı sadıqlığını nümayiş etdirmək məqsədilə bir sıra yeni və məqsədyönlü təlim təşəbbüsləri başlayıb. Bu proqramlar yaranan əməliyyat problemlərini həll etmək, tələbləri dəyişən olan sənayenin ən yaxşı təcrübələrini mənimsəmək və ən son normativ qaydalara cavab vermək üçün düşünülmüş şəkildə hazırlanıb (Şəkil 29).

2024-CÜ İLDƏ ƏLAVƏ ƏMƏYİN MÜHAFİZƏSİ VƏ TƏHLÜKƏSİZLİK TƏLİMLƏRİ

- 01.** SMS üzrə qabaqcıl təlim
- 02.** HHI Dəyişikliklərinin İdarə Edilməsi və Risk Monitoringi
- 03.** Nəzarətçilər və nəzarət operatorları üçün Aviasiya Təhlükəsizliyi proqramları
- 04.** Mülki-Hərbi Koordinasiya təkmilləşdirilməsi

Şəkil 29. 2024-cü ildə təlim təşəbbüsləri

Aviasiya və aeronaviqasiya sektorlarının dinamik mahiyyətini əks etdirmək məqsədilə təlim proqramlarımızı proaktiv şəkildə yeniləməklə biz təhlükəsizlik amilinin əməliyyatların və qərar qəbulunun hər bir mərhələsinə dərinlən inteqrasiya edən mədəniyyəti gücləndirməyə davam edirik.

Bütün bu təşəbbüslər hər vəzifəyə uyğun risklər nəzərə alınaraq hazırlanıb ki, bu da təhlükəsizlik tədbirlərinin konkret, tətbiq oluna bilən və effektiv olmasını təmin edir.

Nəticə olaraq, AZANS-ın gələcək yol xəritəsi məsuliyyət, dayanıqlılıq və davamlı inkişaf prinsipləri ilə idarə olunur. Sözügedən dəyərlər həm əməliyyatlarımızda özünü birüzə verir, həm də işçilərimizin düşüncə tərzini formalaşdırır. 2050-ci il üçün dayanıqlı aviasiya gələcəyinə doğru irəliləyərkən, əhəmiyyətli təkamülün işçi qüvvəsinin gücləndirilməsindən və sosial məsuliyyəti təşkilatımızın hər səviyyəsinə inteqrasiya etməyimizdən asılı olduğunu dərk edirik.

Bu baxışın mərkəzində çevik və inklüziv işçi qüvvəsinin formalaşdırılması dayanır; bu, müxtəlif baxışları əks etdirən, gender bərabərliyini təşviq edən və nəsillərarası əməkdaşlığı dəstəkləyən komandadır. Sağlamlıq, təhlükəsizlik və təlim-tədrisə yatırdığımız sərmayələr dəyişməz olaraq qalır. Komandalarımızın ən yüksək standartlarda fəaliyyət göstərə bilməsi

üçün onları müfəssəl əmək təhlükəsizliyi sistemlərindən xüsusi inkişaf proqramlarına qədər bilik, alətlər və uyğunlaşma bacarıqları ilə təmin edirik. AZANS-da təhlükəsizlik sadəcə bir protokol deyil; o, gündəlik fəaliyyətimizə inteqrasiya olunmuş ortaq bir dəyərdir.

Daha ağıllı və əlaqəli hava məkanına doğru irəlilədikcə, insan mərkəzli siyasətlərə, inklüziv inkişafa və əməliyyat mükəmməlliyinə bağlılığımızı bir daha təsdiqləyir, sosial təsirimizin texnoloji irəliləyişimiz qədər davamlı olmasını təmin edirik.

Bütün bu təşəbbüslər hər vəzifəyə uyğun risklər nəzərə alınaraq hazırlanıb ki, bu da təhlükəsizlik tədbirlərinin konkret, tətbiq oluna bilən və effektiv olmasını təmin edir.

İCMALARLA ƏLAQƏLƏR

AZANS məsuliyyətli korporativ vətəndaş kimi fəaliyyət göstərməyə və ətraf mühitə, təhsilə və cəmiyyətin geniş sahələrinə fayda gətirən təşəbbüslər vasitəsilə dayanıqlı inkişafa töhfə verməyə sadıqdır. Bizim Korporativ Sosial Məsuliyyət (KSM) yanaşmamız əməkdaşlıq, bilik paylaşımı və ekoloji məsuliyyət dəyərlərini əks etdirir, və yalnız aviasiya əməliyyatlarını deyil, həm də milli və global dayanıqlılıq hədəflərini fəal şəkildə dəstəkləməyi əhatə edir.

Öhdəliyimizin bir hissəsi olan təhsil və mədəniyyətlərarası mübadilə vasitəsilə AZANS bir müddət əvvəl UNEC ilə əməkdaşlıq çərçivəsində İsveçrə universitetlərinin tələbə nümayəndə heyətini qəbul edib.

Öhdəliyimizin bir hissəsi olan təhsil və mədəniyyətlərarası mübadilə vasitəsilə AZANS bir müddət əvvəl UNEC ilə əmək-

daşlıq çərçivəsində İsveçrə universitetlərinin tələbə nümayəndə heyətini qəbul edib. Səfər zamanı tələbələr Azərbaycanın aviasiya infrastrukturunu sahəsindəki inkişaf prosesi və təhlükəsiz və səmərəli hava naviqasiyasını təmin edilməsində AZANS-ın rolu ilə tanış olublar. Bu təşəbbüs iştirakçılara geniş məlumatlar təqdim edib və bilik paylaşımı və əməkdaşlıq vasitəsilə gələcək aviasiya liderlərinə dəstək olmaqda AZANS-ın sadıqlığını bir daha nümayiş etdirib.

Cari ildə diqqətçəkən hadisələrdən biri AZANS-ın Neftçalada keçirilən ətraf mühit tədbirində iştirakı olub. Bu tədbir Dünya Hava Naviqasiyası Sammiti və 28-ci CANSO illik Ümumi Yığıncağı çərçivəsində təşkil olunub. AZAL, CANSO və sammit iştirakçılarının nümayəndələri ilə birlikdə, AZANS 5,000 bala nəmə balığı onların təbii yaşayış mühitinə buraxılmasına həsr olunmuş rəsmi mərasimə qatılıb. Bu təşəbbüs Xəzər dənizində nəmə balıqlarının təhlükə altında olan populyasiyasını bərpa etməyə yönəlib və biomüxtəlifliyi qorumağa, bölgənin həssas ekosistemlərini müdafiə etmək öhdəliyini əks etdirib. Tədbir yalnız təşkilatlararası əməkdaşlığı deyil, həm də uzunmüddətli ekoloji davamlılığa qarşı ortaq məsuliyyəti nümayiş etdirib.

Əməkdaşlarımız həmçinin AZAL QSC-nin maarifləndirici və ekoloji KSM fəaliyyətlərində fəal iştirak edərək, aviasiya sektorunda dayanıqlılıq şüurunun təşviqi üzrə ümumi missiyamıza dəstək olub. Bunlara icmalarla rabitənin qurulması, ekoloji

Əməkdaşlarımız həmçinin AZAL QSC-nin maarifləndirici və ekoloji KSM fəaliyyətlərində fəal iştirak edərək, aviasiya sektorunda dayanıqlılıq şüurunun təşviqi üzrə ümumi missiyamıza dəstək olub.

maarifləndirmə kampaniyaları və havanın keyfiyyətinə, iqlimə davamlılığa və dayanıqlılığa yönəlmiş birgə könüllülük fəaliyyətləri daxildir. Bu və digər birgə KSM söyləri ilə AZANS sosial və ekoloji cəhətdən məsuliyyətli, insanlara, planetə və tərəqqiyə bərabər ölçüdə dəyər verən təşkilat kimi rolunu təsdiqləməkdə davam edir.

DAYANIQLI HAVA MƏKANININ İDARƏ EDİLMƏSİNƏ APARAN YOL

DAYANIQLI HAVA MƏKANININ İDARƏ EDİLMƏSİNƏ APARAN YOL

Qlobal səviyyədə iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə səylərini artdığı bir dövrdə aviasiya sektoru ətraf mühitin dayanıqlılığına əhəmiyyətli töhfələr vermək üçün unikal mövqeyə malikdir. Hava naviqasiya xidmətləri təminatçıları bu keçiddə vacib rol oynayır və ekoloji izimizi azaltmaq üçün mühüm imkanlar təqdim edirlər.

AZANS bir şirkət olaraq, aviasiya sənayesinin daha dayanıqlı əməliyyatlara keçidində dəstək vermək məsuliyyətini dərk edir. Ətraf mühitin mühafizəsi sahəsində olan öhdəliyimiz həm beynəlxalq çərçivələr, həm də milli iqlim öhdəlikləri ilə sıx uyğunlaşdırılıb. Azərbaycanın Milli Müəyyənləşdirilmiş Təhfəsi (NDC) 1990-cı ilə müqayisədə 2050-ci ilə qədər istixana qazı (İXQ) emissiyalarının 40%-ə qədər azaldılmasını hədəfləyir ki, bu da ölkənin aşağı emissiyalı inkişaf öhdəliyini gücləndirdiyinin sübutudur.

Bu milli məqsədə uyğun olaraq, emissiyaların azaldılması AZANS üçün əsas ətraf mühit prioriteti olaraq qalır. Biz karbon izimizi optimallaşdırılmış uçuş əməliyyatları, daha təmiz və səmərəli yer infrastrukturunu və ağıllı, enerjiyə qənaət

edən texnologiyaların inteqrasiyası vasitəsilə minimuma endirmək üçün fəal şəkildə çalışırıq.

Bu səyləri dəstəkləmək məqsədilə AZANS ətraf mühitin mühafizəsinə dair öhdəliklərini həm əməliyyat, həm də strateji planlaşdırma proseslərinə inteqrasiya edib. Fəaliyyətlərimiz resurs səmərəliliyinin artırılması, emissiyaların azaldılması və normativ tələblərə tam uyğunluq kimi əsas öhdəlikləri müəyyən edən rəsmi Ətraf Mühit Siyasəti ilə idarə olunur (Şəkil 30). Bu siyasət infrastrukturun modernləşdirilməsindən və yeni texnologiyaların tətbiqindən tutmuş hava məkanının idarə edilməsinə qədər bütün əməliyyat istiqamətlərində dayanıqlılığın inteqrasiyasını təmin edən əsas prinsip rolunu oynayır.

Bu öhdəliklərin gücləndirilməsinin bir hissəsi olaraq, biz həmçinin Elmi Əsaslı Hədəflər təşəbbüsünü (SBTi) nəzərə alaraq iqlim üzrə fəaliyyətlərimizin beynəlxalq səviyyədə tanınan yol xəritələrinə uyğun olmasını təmin etmək məqsədilə onun tətbiq sahəsini genişləndirməyi planlaşdırırıq.

Enerji Effektivliyi və Optimallaşdırma

Biz HVAC qurğularını təkmilləşdirmək, hərəkətlə aktivləşdirilmiş işıqlandırma quraşdırmaq və CNS infrastrukturunu modernləşdirməklə bütün AZANS obyektləri və sistemlərində enerji performansını artırırıq. Rəqəmsal platformalar və EV inteqrasiyası enerji istifadəsini daha da azaldır. Hədəflərimizə 2030-cu ilə qədər ümumi enerji istehlakının 10% azaldılması və elektrik enerjisinin 30%-nin bərpa olunan mənbələrdən alınması daxildir.

Emissiyaların azaldılması

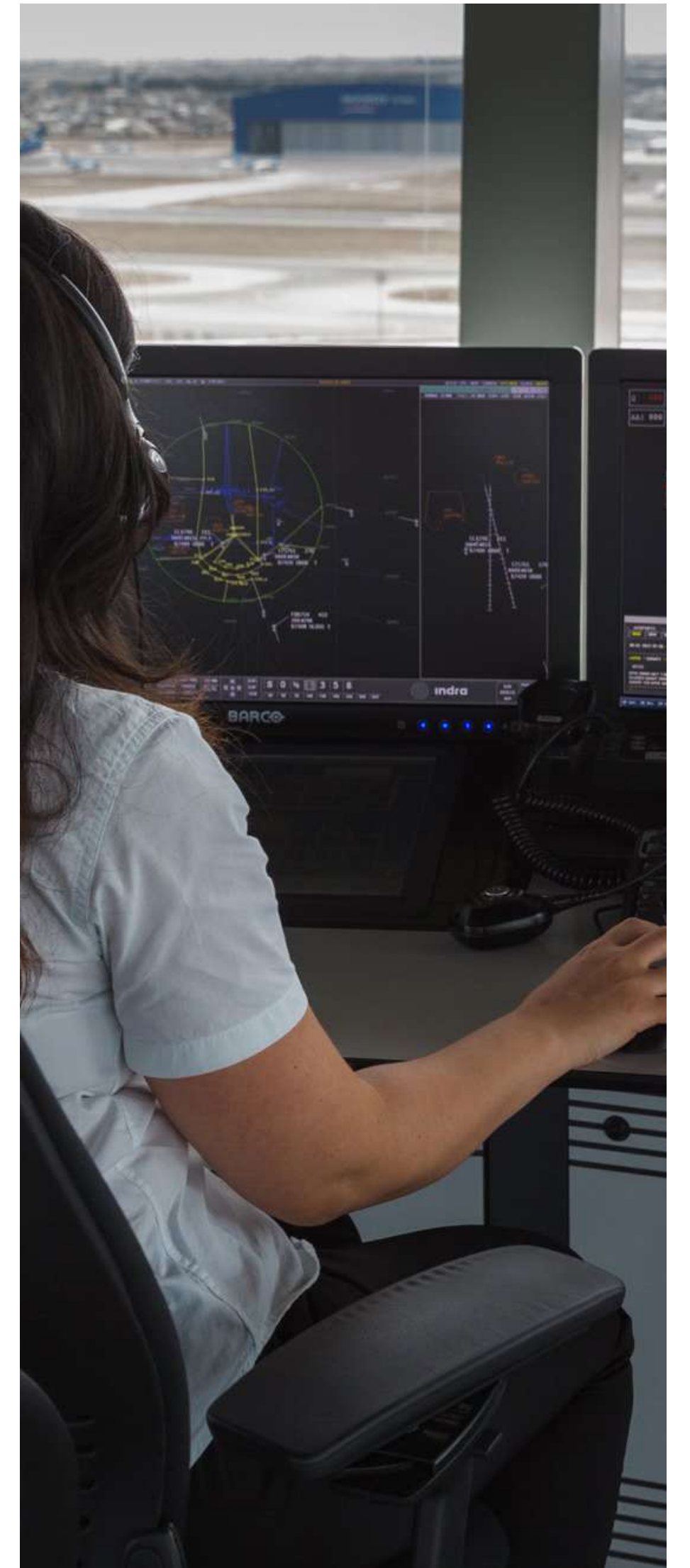
İstixana qazı emissiyalarının azaldılması AZANS-ın dayanıqlıq strategiyasının əsasını təşkil edir. Biz hava məkanının dizaynını optimallaşdırır, daha səmərəli qalxma və enmə profillərini təmin edir və uçuş səmərəliliyini artırmaq üçün CPDLC və D-ATIS kimi rəqəmsal alətləri tətbiq edirik. Bu tədbirlər 2028-ci ilə qədər hava məkanı istifadəçilərindən yanacaq istifadəsini və CO₂ emissiyalarını 10% azaltmaq hədəfimizi dəstəkləyir.

Proseslərin Təkmilləşdirilməsi və Tullantıların Azaldılması

Biz tullantıların strukturlaşdırılmış çeşidlənməsini həyata keçirir və təhlükəli və təkrar emal edilə bilən materialları məsuliyyətlə idarə etmək üçün sertifikatlı təkrar emal tərəfdaşları ilə əməkdaşlıq edirik. Birdəfəlik istifadə olunan əşyaların aradan qaldırılması, təkrar istifadənin təşviqi və daxili proseslərin rəqəmsallaşdırılması səyləri tullantıların emələ gəlməsini minimuma endirməyə və əməliyyatlar çərçivəsində maddi səmərəliliyini artırmağa kömək edir.

Standartlara sadiqlik

AZANS ən yaxşı beynəlxalq təcrübələrə uyğunlaşma üzərində işləyir və ISO 14001:2015 sertifikatı almağı planlaşdırır. Fəaliyyətimiz həmçinin ICAO, IATA və EASA ekoloji qaydalarına uyğunluğu dəstəkləyir. CANSO GreenATM proqramında iştirak ekoloji hesabatlılığa və davamlı təkmilləşdirməyə diqqətimizi daha da gücləndirir.

Şəkil 30. AZANS-da Ətraf Mühitin idarə olunmasının Strateji Prioritetləri

Bu təməl üzərində qurulan Ətraf Mühitin İdarəolunması Planı (ƏMİP) istixana qazı emissiyalarının azaldılması, enerji istehlakının optimallaşdırılması və aeronaviqasiya xidmətlərində davamlı innovasiyaların təşviqi üzrə strateji məqsədləri və icra oluna bilən vəzifələri müəyyən edir. ƏMİP uzunmüddətli ekoloji dayanıqlılığa nail olmaq üçün müasir texnologiyaların, qabaqcıl təcrübələrin və milli və beynəlxalq maraqlı tərəflərlə əməkdaşlığın vəhdətinə əsaslanan proaktiv yanaşmanı əks etdirir.

Ətraf mühitlə əlaqədar yanaşmamız hava məkanının idarə edilməsi, CNS/ATM infrastrukturunu, yanacaq və enerji istehlakı, hava məkanı istifadəçilərinin emissiyaları və əməliyyat tullantıları ilə bağlı risklərin müəyyən edilməsini və azaldılmasını dəstəkləyən müvafiq Ətraf Mühitə Təsirin Qiymətləndirilməsi (ƏMTQ) sənədi ilə daha da güclü zəmin əldə edir. Bu qiymətləndirmələrdən hasil olunan məlumatlar sistemlərimizin, qurğularımızın və əməliyyat prosedurlarımızın davamlı təkmilləşdirilməsi istiqamətində birbaşa məlumat təqdim edir.

Daha Təmiz Səmaya Doğru Birgə Hərəkət

Ekoloji çərçivəmizi gücləndirməkdə mühüm addım 2024-cü ildə aeronaviqasiya xidməti təminatçılarının ekoloji fəaliyyətinin qiymətləndirilməsində qlobal səviyyədə tanınan CANSO Green ATM proqramının akkreditasiya sistemində üzvlük qərarı olub. Green ATM çərçivəsi ANSP əməliyyatlarının müxtəlif aspektlərini, o cümlədən uçuş prosedurlarını, hava məkanının quruluşunu, infrastrukturun səmərəliliyini, emissiyaların monitorinqini və ətraf mühitin idarə olunması təcrübələrini qiymətləndirir. Proqramın mərhələli qiymətləndirmə sistemi ANSP-lərə təkmilləşdirmə imkanlarını müəyyən etməyə və qlobal tərəfdaşlarla müqayisədə fəaliyyətini ölçməyə imkan verir. AZANS Green ATM proqramında iştirakına dair qərarını Bakıda keçirilən CANSO Qlobal ATM Sammiti və 28-ci İllik Ümumi Yığıncağı çərçivəsində açıqlayıb.

COP29-dan əvvəl keçirilən bu tədbir dayanıqlı aviasiyanın inkişafında aeronaviqasiyanın roluna qlobal diqqəti cəlb etdi. AZANS-ın iştirakı əməkdaşlıq, şəffaflıq və ən yaxşı beynəlxalq təcrübələr vasitəsilə ətraf mühitin mühafizəsi ilə bağlı fəaliyyətimizi təkmilləşdirmək öhdəliyimizi nümayiş etdirib. Proqramda irəli addım atmaq məqsədilə biz əməliyyatlarımızı ən yaxşı beynəlxalq

təcrübə və normativ çərçivələrə uyğunlaşdırmaq üçün çalışırıq. Bu tədbirlərə Avropa Birliyinin Aviasiya Təhlükəsizliyi Agentliyinin (EASA) ətraf mühit qaydalarına uyğunluğuna nail olmaq və 2028-ci ilə qədər CANSO Green ATM Akkreditasiyasının 3-cü Səviyyəsinə çatmaq daxildir. Bu məqsədlər daxili auditlər, məqsədyönlü fəaliyyət planları və mərhələli icra strategiyası ilə dəstəklənir. Birlikdə sözügedən fəaliyyətlər İdarənin dayanıqlılığını və qlobal standartlara uyğunlaşdırılmasını təmin etməklə yanaşı, dayanıqlılığı əsas funksiyalarına inteqrasiya etmək qabiliyyətini sübut edir. Bundan əlavə, AZANS, ANSP-lərin əməliyyat göstəricilərini qiymətləndirməyə və hava məkanı istifadəçilərinin emissiyalarını azaltmağa kömək etmək üçün NATS (Böyük Britaniya) tərəfindən hazırlanmış qeyri-kommersiya platforması olan Green Aviation Insight (GAIN) layihəsinin təsisçi üzvüdür. NATS, CAAM (Malayziya) və skeyes (Belçika) ilə birlikdə ilk həmtəsisçilərdən biri kimi AZANS hava məkanı məlumatlarına töhfə verir və platformanın dizaynını və ilkin inkişafını dəstəkləyir. Bu təşəbbüsdə iştirakımız əldə etdiyimiz göstəriciləri ölçmək, nəticələri bölüşmək və sənaye miqyasında tərəqqiyə töhfə vermək üçün davam edən söylərimizi əks etdirir.

İXQ EMİSSİYALARIN İDARƏ EDİLMƏSİ

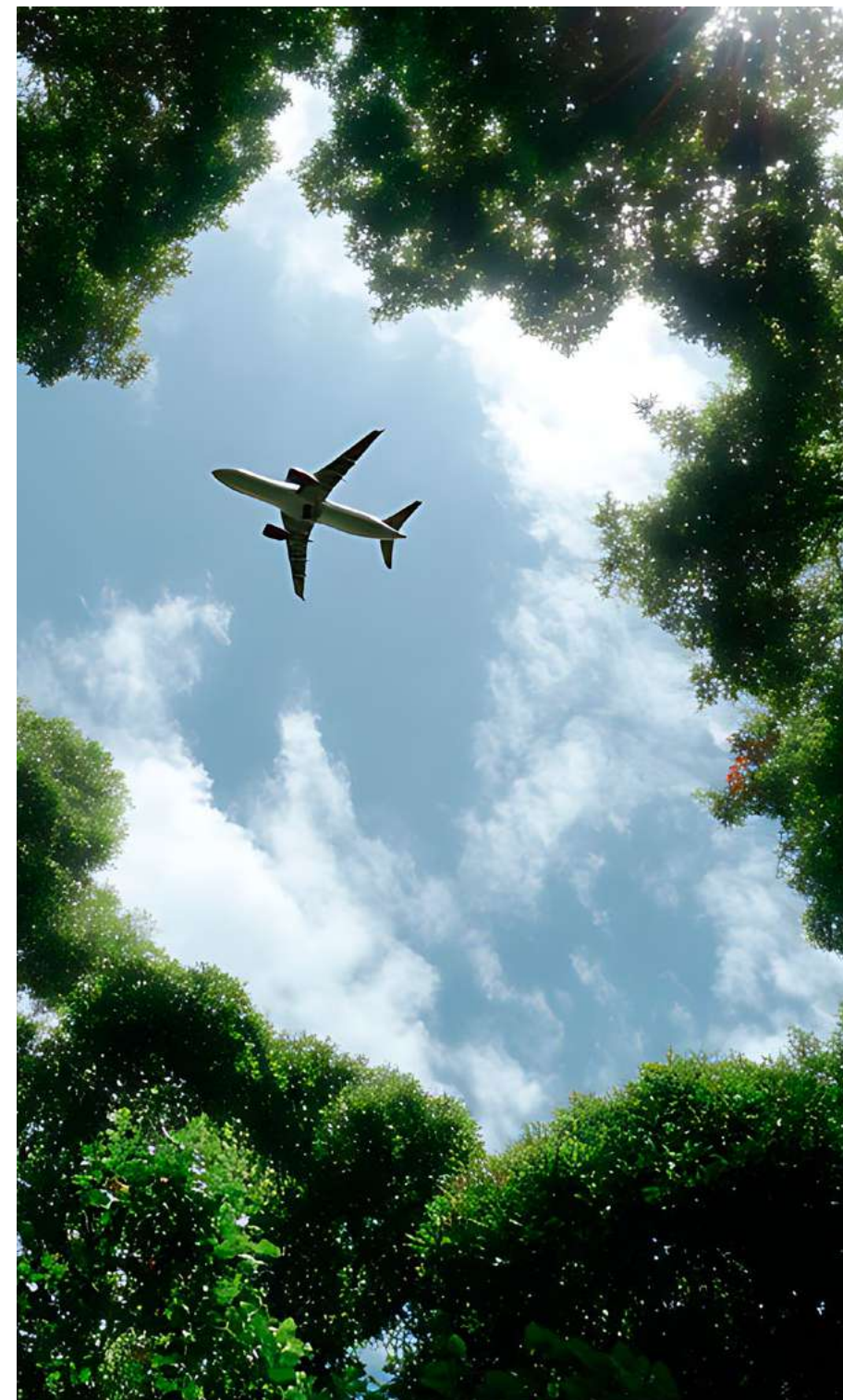
AZANS-da bizim əsas məqsədlərimizdən biri aviasiya sektorunda ekoloji göstəriciləri yaxşılaşdırmaqdır. İstixana qazı emissiyalarının azaldılması təkə tənzimləyici qarşısında öhdəlik deyil, həm də uzunmüddətli dayanıqlılıq baxışımızın əsas komponentidir.

Bu öhdəliyi dəstəkləmək üçün AZANS öz söylərini aydın şəkildə müəyyən edilmiş emissiyaların azaldılması hədəfləri ilə uzlaşdırır.

Əsas məqsəd 2028-ci ilə qədər hava məkanının səmərəliliyinin təkmilləşdirilməsi və hava hərəkətinin idarə edilməsi prosedurlarının optimallaşdırılması yolu ilə hava məkanı istifadəçiləri tərəfindən yanacaq sərfiyyatının və CO₂ emissiyalarının 10% azaldılmasına nail olmaqdır.

Paralel olaraq, işçilərin səyahəti ilə bağlı emissiyaları minimuma endirmək üçün tədbirlər görürük. Buraya 2027-ci ilə qədər daxili işgüzar səyahət emissiyalarının 10% azaldılması və bunun üçün virtual görüşlər və məsafədən qoşulma imkanı yaradan təlimlər təşkil olunur. Bundan əlavə, AZANS işçilər arasında

xalis sıfır və ictimai nəqliyyatdan istifadəni təşviq edərək, 2030-cu ilə qədər iş yerindən gediş-gəliş zamanı emissiyaların 5% azaldılması istiqamətində söylər göstərir.

TƏSİRİ MİNİMUMA ENDİRMƏK ÜÇÜN EMİSSİYALARIN MONİTORİNQİ

AZANS ən yaxşı beynəlxalq təcrübəyə uyğun olaraq ətraf mühitə dair məlumatların monitorinqini aparır və hesabat verir. Hazırda bu hesabat yalnız Bakıdakı əməliyyat obyektlərini əhatə edir. Növbəti dövrlərdə bölgələrdəki əməliyyatları əhatə edəcək standartlaşdırılmış metodologiyanın işlənilib hazırlanması üzrə işlər aparılır.

Yanaşmamız ekoloji fəaliyyətdə şəffaflığı, ardıcılığı və müqayisəliliyi təmin edən İstixana Qazları Protokolu, ICAO-nun ətraf mühitə dair hesabat qaydaları və CANSO Green ATM çərçivəsi kimi tanınmış standartlara əsaslanır. Bu çərçivədə biz bilavasitə əməliyyat fəaliyyətləri nəticəsində Əhatə Dairəsi 1 emissiyaları və alınmış elektrik enerjisindən Əhatə Dairəsi 2 emissiyaları daxil olmaqla, xüsusi olaraq İXQ emissiyalarının monitorinqini aparır.

AZANS ən yaxşı beynəlxalq təcrübəyə uyğun olaraq ətraf mühitə dair məlumatların monitorinqini aparır.

2024-cü ildə AZANS karbon izinin azaldılmasında nəzərəcarpacaq irəliləyiş əldə edib, ümumi emissiyaların həcmi 2023-cü illə müqayisədə 2,6% azalıb. Ən əhəmiyyətli nəticə 47,2% azalma göstərən Əhatə Dairəsi 1 emissiyalarında müşahidə olunub.

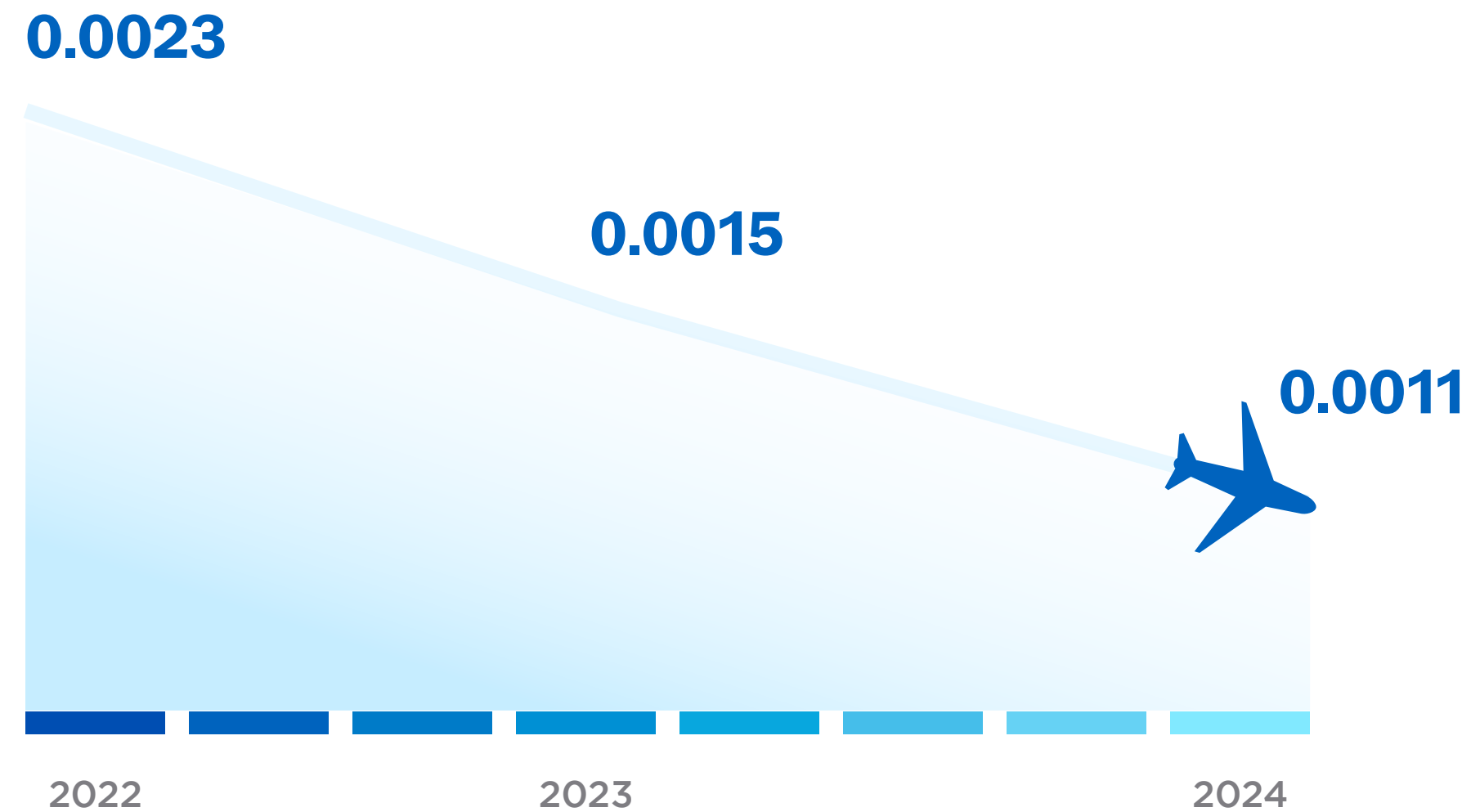
Bu göstərici əsasən benzin istehlakının əhəmiyyətli dərəcədə azalması ilə əlaqədar olub, bu da İdarənin daha dayanıqlı və enerjiyə qənaət edən yerüstü nəqliyyat vasitələri parkına davamlı keçidini əks etdirir. Əsasən qazanxana və ehtiyat güc sistemləri üçün nəzərdə tutulan dizel istehlakının davamlı azalması birbaşa emissiyaların həcmi də azalması ilə nəticələnib (Cədvəl 5).

Alınmış elektrik enerjisi ilə bağlı Əhatə Dairəsi 2 emissiyalarının artması AZANS-ın əməliyyat sahəsinin genişlənməsini, o cümlədən texniki və inzibati obyektlər üzrə artan hava nəqliyyatının həcmi və müvafiq enerji tələbatını əks etdirir. Artan tendensiya enerjiyə qənaət edən infrastruktura davamlı investisiyaların və gələcək planlarda aşağı karbonlu enerji mənbələrinin inteqrasiyasının əhəmiyyətini nümayiş etdirir (Cədvəl 5).

Əməliyyat artımına nisbətə emissiyaların intensivliyi emissiyaların azaldılması söylərimizin effektivliyini qiymətləndirmək üçün digər əsas göstərici rolunu

		2022	2023	2024
ƏHATƏ DAİRƏSİ 1	BENZİN	141	95	49
	DİZEL	2.97	1.23	1.20
ƏHATƏ DAİRƏSİ 2	ELEKTRİK ENERJİSİ	247	254	291
	ÜMUMİ EMISSİYALAR	391	350	341

Cədvəl 5. Emissiyalar üzrə göstəricilər (tCO₂e)¹

Şəkil 31. Ümumi Emissiya İntensivliyi (tCO₂e/uçuşlar)

¹ Əhatə Dairəsi 2 emissiyaları İstixana Qazları Protokoluna uyğun olaraq məkana əsaslanan metoddan istifadə etməklə hesablanıb.

oynayır. Ümumi emissiyaları illik idarə olunan uçuş saatlarının sayı ilə müqayisə etdikdə, biz ekoloji göstəricilərin xidmətin genişləndirilməsi kontekstində qiymətləndirilməsini təmin edirik. Son illərdə uçuş sayının əhəmiyyətli dərəcədə artmasına baxmayaraq, emissiyaların intensivliyi 2024-cü ildə hər uçuş üçün 0,0011 tCO₂e-ə çataraq, əvvəlki illə müqayisədə 27% azalıb. Bu tendensiya AZANS-ın ətraf mühitə təsirini azaltmaqla yanaşı xidmətlərin miqyasını genişləndirmək qabiliyyətini nümayiş etdirir ki, bu da əməliyyat dayanıqlılığının və hava məkanının səmərəliliyinin

2024-cü ildə AZANS karbon izinin azaldılmasında nəzərəcarpacaq irəliləyiş əldə edib, ümumi emissiyaların həcmi 2023-cü illə müqayisədə 2,6% azalıb.

əsas göstəricisidir (Şəkil 31). Bu nəticələr qabaqcıl əməliyyat texnologiyalarının tətbiqi əsasında fəaliyyətlərin məlumatlara əsaslanan idarə edilməsini və emissiyaların proaktiv azaldılması vasitəsilə ekoloji cəhətdən məsuliyyətli aeronaviqasiyanın inkişafında rolumuzu təsdiq edir.

AŞAĞI EMİSSİYALI HAVA MƏKANI

AZANS-da emissiyaların azaldılmasına yanaşmamız daxili əməliyyatlarla məhdudlaşmır. Biz Azərbaycanın hava məkanında idarə olunan hər bir uçuşun ətraf mühitə təsirini minimuma endirmək istiqamətində davamlı çalışırıq. Bu məqsədə GAIN (Green Aviation Insights) platformasının tətbiqi sayəsində tam şəkildə nail olmaq mümkün olacaq.

Bu platformanın hər bir uçuşun real vaxt rejimində monitorinqini və qiymətləndirilməsini təmin etməsi gözlənilir. Qabaqcıl aeronaviqasiya texnologiyalarından istifadə etməklə və hava məkanımızın dizaynını və strukturunu optimallaşdırmaqla biz təyyarələrin uçuşdan enişə kimi bütün mərhələlərində daha səmərəli və daha az yanacaq sərfiyyatı ilə idarə olunmasına imkan veririk.

Əsas təşəbbüslərə marşrut dəqiqliyini artıran və optimal enmə profillərini və terminalda standart hərəkətə imkan verən RNAV və RNP daxil olmaqla, Performans Əsaslı Naviqasiyanın (PBN) tətbiqi daxildir. Hərbi aviasiya ilə Birbaşa Marşrut (BM) koordinasiya vasitəsilə marşrutun optimallaşdırılması təşəb-

büsləri daha qısa, yanacağa daha çox qənaət edən yolların seçilməsinə imkan verir. Davamlı Qalxma və Enmə Əməliyyatları (CCO/CDO) daha nizamlı uçuş profillərini təmin edir, yanacaq sərfiyyatını, səs-küy çirklənməsini və karbon dioksid (CO₂) emissiyalarını azaldır.

Terminal zonalarında AZANS Terminal Manevr Sahələrini (TMS) davamlı olaraq yenidən təşkil və Davamlı Enmə Yanaşmalarını (CDA) tətbiq etməklə, təyyarələrin yerdə qalma müddətlərini, yanacaq sərfiyyatını və hava limanları ətrafında səs-küy çirklənməsinin səviyyələrini azaltmağa kömək etməklə səmərəliliyi artırır. Bu qabaqcıl texnologiyalar və strateji təkmilləşdirmələr vasitəsilə AZANS milli və beynəlxalq iqlim məqsədlərini dəstəkləyərək hava hərəkətinin səmərəliliyini artırmaqda davam edir (Şəkil 32).

CO₂ Emissiyaların Monitorinqi

AZANS həm uçuş zamanı (ENR), həm də eniş/uçuş (LTO) mərhələləri üçün CO₂ emissiyalarına nəzarət edir. 2018-ci ildən etibarən Əsas Performans Göstəriciləri (ƏFG) ətraf mühit strategiyalarının daha yaxşı qiymətləndirilməsinə imkan verən Bakı Uçuş Məlumatı Bölgəsində (FIR) emissiyaları izləmək üçün istifadə olunur.

Terminalda Effektiv Manevr Sahəsinin (TMA) Quruluşu

Hər il 40,000-dən çox təyyarəyə xidmət göstərən AZANS, TMA quruluşunu daim təkmilləşdirir. RNAV yanaşmalarında, hava məkanı dizaynında və davamlı eniş yanaşmalarında (CDA) təkmilləşdirmələr gözləmə müddətlərini minimuma endirməyə, yanacaq sərfiyyatını və hava limanları ətrafında CO₂ emissiyalarını azaltmağa kömək edir.

Göstəricilərə əsaslanan naviqasiya (PBN) sistemləri

Ərazi Naviqasiyası (RNAV) və Tələb olunan Naviqasiya Göstəriciləri (RNP) daxil olmaqla PBN sistemləri marşrut dəqiqliyini və uçuş səmərəliliyini artırır. RNAV 5, Optimal Profil Enişi (OPD) qabiliyyəti ilə çevik marşrut əməliyyatlarını dəstəkləyir, RNP 1 isə Alətlərlə Standart Gediş (SID) və Terminallara Standart Yaxınlaşma Marşrutlarını (STAR) istifadə edərək yanaşma dəqiqliyini artırır və emissiyaları, yanacaq sərfiyyatını və səs-küy çirklənməsi səviyyələrini azaldır.

Marşrutun optimallaşdırılması

Birbaşa Marşrut (DCT) prosedurlarını tətbiq etməklə Azərbaycanın hava məkanı strukturunun təkmilləşdirilməsi. Hərbi aviasiya ilə real vaxt rejimində koordinasiya vasitəsilə hava nəqliyyatı dispetçerləri yanacaq sərfiyyatını və karbon dioksid (CO₂) emissiyalarını azaldaraq, daha qısa və səmərəli uçuş marşrutları təmin edir.

Azaldılmış Şaquli Kənarlaşma Minimumu (RVSM)

2018-ci ildə həyata keçirilib, RVSM təyyarələrə daha yaxın, 2000 əvəzinə 1000 fut şaquli intervallarda uçuşa imkan verir. Bu, hava məkanının potensialını artırır və daha çox sayda təyyarənin yanacaq üçün optimal hündürlüklərdə uçuşuna imkan verir, habelə CO₂, kükürd oksidləri (SOx) və su buxarı (H₂O) emissiyalarını azaldır.

Davamlı Qalxma və Eniş Əməliyyatları (CCO / CDO) və Səs-küy Çirklənməsinin Azaldılması

Maneəsiz və optimal şaquli uçuş profillərini saxlamaq üçün milli hava məkanında CCO&CDO-nun tətbiqi. Bu prosedurlar səmərəsiz sabitləşdirmə manverlərinin sayını, habelə yanacaq sərfiyyatını və CO₂ emissiyalarını azaldır. Bundan əlavə, kəskin hündürlük dəyişikliyinə getmədən CCO&CDO, xüsusən də havaya qalxma və eniş zamanı əhali yaşayan və ya səs-küyə həssas ərazilərin yaxınlığında təyyarənin səs-küyünə məruz qalmasını minimuma endirməyə kömək edir.

Şəkil 32. AZANS-da Ətraf Mühitin Səmərəliliyinin artırılması üçün Hava Hərəkətinin İdarə Edilməsi üzrə Əsas Təşəbbüslər

ENERJİ GÖSTƏRİCİLƏRİNİN OPTİMALLAŞDIRILMASI

Enerji göstəricilərin optimallaşdırılması AZANS-ın dayanıqlılıq səyahətinin mühüm tərkib hissəsidir və İXQ emissiyalarının azaldılması kimi əsas ekoloji məqsədinə nail olmaqda mühüm rol oynayır.

Azərbaycanın aeronaviqasiya infrastrukturunun idarə edilməsinə cavabdeh olduğumuz üçün biz həm də iki istiqaməti əhatə edən məsuliyyətimizi etiraf edirik: hava hərəkəti əməliyyatlarının təhlükəsizliyini və səmərəliliyini təmin etmək, eyni zamanda bu əməliyyatların enerji intensivliyini minimuma endirmək. Bu, infrastrukturun, yerüstü əməliyyatların və hava məkanının idarə edilməsinin bütün səviyələrində enerji istehlakı baxımından şüurlu təcrübələrin tətbiqi ilə əldə edilir. Bu məqsədi dəstəkləmək üçün AZANS modernləşdirmə və texnologiyanın tətbiqi vasitəsilə əməliyyat səmərəliliyinin artırılmasına yönəlmiş bir sıra strateji əməkdaşlıqlar həyata keçirib. NATS (Böyük Britaniya) ilə tərəfdaşlıq əsasında biz əməliyyat prosedurlarını, texniki xidmət təcrübələrini və normativlərə uyğunluğumuzu nəzərdən keçirmək və təkmilləşdirmək üçün hərtərəfli təşəbbüsə başladırıq. Bununla biz sistemli səmərə-

sizliyi müəyyən etmək və aradan qaldırmaqla aeronaviqasiya mühitində səmərəliliyin artırılması üçün zəmin yaratdıq.

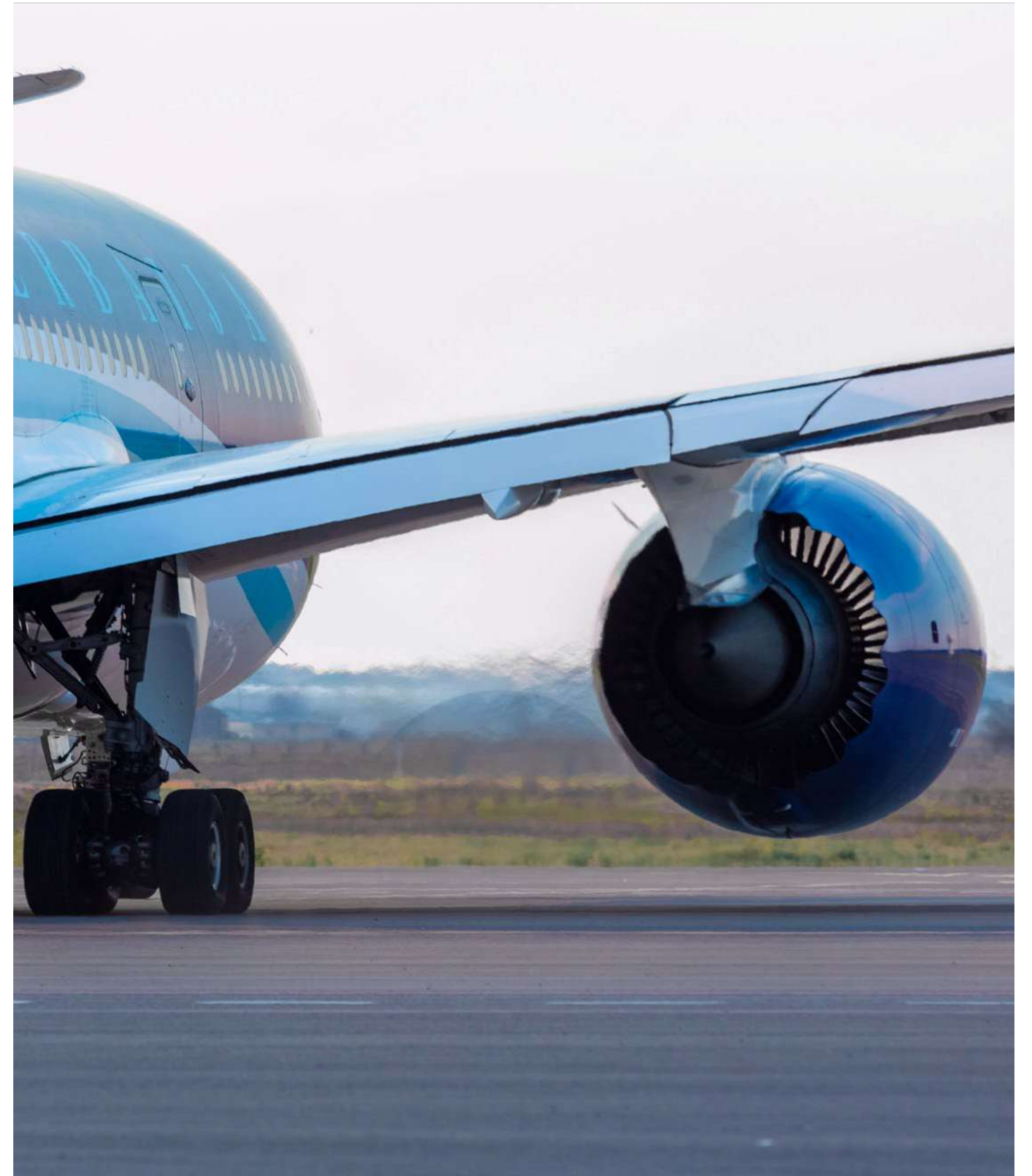
Eyni zamanda, AZANS aeronaviqasiyanın rəqəmsallaşdırılmasını inkişaf etdirmək üçün Soci t  Internationale de T l communications A ronautiques (SITA) ilə yaxından əməkdaşlıq edib. Rəqəmsal

SITA

Avtomatik Terminal Məlumat Xidməti (D-ATIS), Təyyarələr üçün Rəqəmsal Meteoroloji Yayım (D-VOLMET), Uçuşlara İcazə (DCL) və Nəzarətçi-Pilot Məlumat Rabitəsi (CPDLC) də daxil olmaqla, havadan-yerə məlumat ötürülməsi texnologiyalarının tətbiqi ənənəvi səs rabitəsi v  kağız əsaslı sistemlərdən asılılığı əhəmiyyətli dərəcədə azaldı. Pilotlar v  dispetçerlər arasında əməliyyat məlumatlarının daha dəqiq və vaxtında mübadiləsinə imkan verməklə, bu texnologiyalar daha səmərəli uçuş trayektoriyalarının seçimini dəstəkləyir, yerdə və hava məkanında gecikmələri azaldır və nəticədə uçuş

 məliyyatları zamanı yanacaq və enerji istehlakının azaldılmasına kömək edir. Hava yollarının əməliyyatları daxilində rəqəmsal platformaların tətbiqi sahəsində də əlavə yeniliklər əldə olunub. Amadeus Alt a Sərnişin Xidmətləri Sistemi (SXS) v  Amadeus Gəlir İdarəetmə alətləri kimi texnologiyalar məlumatların koordinasiyasını v  əməliyyatların planlaşdırılmasını təkmilləşdirməklə, rezervasiyaların idarəedilməsini, uçuş cədvəlini v  uçuşa nəzarəti asanlaşdırır. Bu sistemlər təyyarələrin hərəkətini optimallaşdırmağı v  dayanma vaxtını azaltmağı kömək edir, nəticədə uçuş əməliyyatlarının enerji istehlakını v  əməliyyat səmərəsizliyi ilə əlaqəli emissiyaları azaldır.

 məliyyatların v  rəqəmsal həllərin təkmilləşdirilməsinə əlavə olaraq, nəzarət q ll l ri, inzibati ofisl r, texniki binalar və yardımçı qurğular da daxil olmaqla, bütün yerüstü infrastrukturumuzun enerji səmərəliliyinin artırılması əsas prioritetlərdən biridir. Bu s yl r  əməkdaşların sıx olmadığı sahələrdə enerji istehlakını azaltmaq   n ənənəvi işıqlandırmanın LED sistemləri və hərəkət sensorları ilə əvəz edilməsi, h m nin istilik, ventilyasiya v  kondisioner (HVAC) sistemlərinin etibarlı istismarı təmin etməklə yanaşı, enerjiyə qənaət edən m sasir, avtomatlaşdırılmış modellərə keçid daxildir.

Bu təşəbbüslər AZANS-ın milli dayanıqlılıq öhdəliklərinə, xüsusən də ümumi enerji istehlakını iki il ərzində 5% və 2030-cu ilə qədər 10% azaltmaq məqsədinə birbaşa töhfə verir. Bu keçidin dəstəklənməsi İdarənin yerüstü nəqliyyat parkının tədricən elektrikləşdirilməsidir ki, bu da mədən yanacaqlardan asılılığı azaldır və gündəlik əməliyyatlarla bağlı emissiyaları səviyyəsini aşağı salır.

Əsas strateji məqsəd həm də bərpa olunan enerjinin AZANS-ın əməliyyatlarına inteqrasiyasına yönəlib. AZANS 2030-cu ilə qədər bütün obyektlər üzrə 30% bərpa olunan enerji istehsalına nail olmağı hədəfləyir. Bu məqsədə çatmaq üçün AZAL QSC-nin strukturlaşdırılmış keçid planı Azərenerji ilə əməkdaşlığı, enerjiyə qənaət edən ATM və CNS infrastrukturunun təkmilləşdirilməsini və yaşıl satınalma siyasətinin qəbulunu nəzərdə tutur. Dayanıqlı enerji mənbələrinə keçidi dəstəkləmək üçün mövcud enerji təchizatı müqavilələri də nəzərdən keçirilir və yenilənir.

Bu tədbirlərin məntiqi davamı olaraq biz 2030-cu ilə qədər onun CNS infrastrukturunun 10%-nin səmərəliliyini artırmağı öhdəməzə götürürük. Bu, infrastrukturun gələcəkdə geniş enerji və ətraf mühit məqsədlərinə uyğunlaşdırılmasını təmin etmək üçün modernləşdirmə, rəqəmləş-

dirmə və enerji qənaət edən texnologiyaların tətbiqi ilə əldə olunacaq.

Son illərdə həyata keçirilən təşəbbüslərin effektivliyini qiymətləndirmək məqsədilə AZANS əsas istehlak mənbələrindən daxil olan elektrik enerjisi, benzin və dizel yanacağı üzrə ümumi enerji istehlakını müntəzəm şəkildə izləyir və hesabat dövründə onların davamlı monitorinqi təmin edir.

Bu dəyişikliklər benzinlə işləyən avtomobillərin uğurla dəyişdirilməsini və daha müasir, enerjiyə qənaət edən təcrübələrin tətbiqini əks etdirir.

AZANS ümumi enerji istehlakında daha 9% azalma əldə edib və bu göstərici 2023-cü ildəki 3,555.31 QC-dən 2024-cü ildə 3,228.79 QC-dək enib. Bu nəticə benzin və dizel yanacağının daha az istehlak olunmasına aparan mədən yanacaqlarının istifadəsinin azalması hesabına mümkün olub. Bu dəyişikliklər benzinlə işləyən nəqliyyat vasitələrinin əvəz olunması və daha müasir, enerji səmərəli

	2022	2023	2024
BENZİN	2,008	1,347	704
DİZEL	40.10	16.65	16.15
ELEKTRİK ENERJİSİ	2,136	2,192	2,509
CƏMI	4,183	3,555	3,229

Cədvəl 6. Enerji istehlakı (QC)

təcrübələrin tətbiqinin nəticəsidir. Hərçənd ki, keçid prosesi elektrik enerjisi istehlakında gözlənilən artıma gətirib çıxarıb, əldə olunan nəticələr mədən yanacaqlardan asılılığı əhəmiyyətli dərəcədə azaldan AZANS-ın ekoloji göstəricilərinin yaxşılaşmasına səbəb olub.

Ümumi nəticə bütün əməliyyat sahələrində daha yüksək səmərəlilik və minimal emissiyalar ilə xarakterizə olunan ekoloji fəaliyyətin yaxşılaşmasıdır. Bu dəyişiklik ümumi enerji istehlakı və uçuş sayının artması ilə yanaşı, illik müqayisədə 38% azalan enerji intensivliyinin yaxşılaşmasında öz əksini tapıb (Cədvəl 6, Şəkil 33).

0.0247

2022

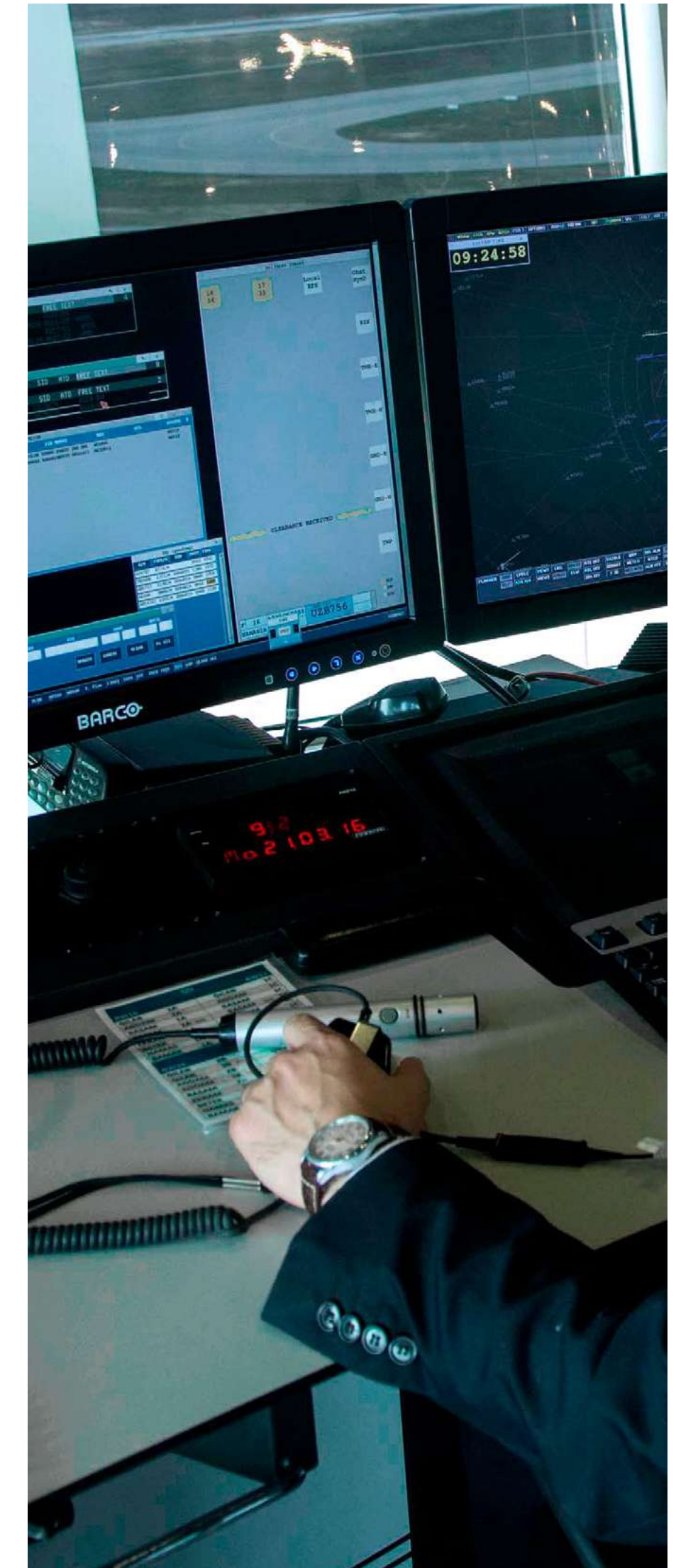
0.0168

2023

0.0104

2024

Şəkil 33. Ümumi enerji intensivliyi (QC/idarə olunan uçuşlar)

SU EHTİYATLARININ SƏMƏRƏLİ İSTİFADƏSİ

Su mənbələri əməliyyatlar üçün mühüm bir resursdur və onun məsuliyyətli idarə olunması infrastrukturun dayanıqlılığı istiqamətində daha geniş öhdəliyimiz üçün vacibdir. Ətraf mühit strategiyamızın bir hissəsi olaraq, biz su tullantılarının azaldılmasına, istehlakın səmərəliliyinin artırılmasına və sudan istifadənin resursların uzunmüddətli qorunması məqsədlərinə uyğun olmasını təmin etməyə üstünlük veririk.

TSudan səmərəli istifadə təkcə ətraf mühitə təsirimizi azaltmır, həm də obyektlərimizin istismara davamlılığına töhfə verir.

Bu təşəbbüsləri dəstəkləmək üçün AZANS öz infrastrukturunda suyun qənaətlə istifadəsi ilə bağlı bir sıra tədbirlər həyata keçirib. Bu sıraya bütün obyektlərdə aşağı axına malik kranların, tualetlərin və duşların quraşdırılması daxildir ki, bu da gündəlik suya tələbatı əhəmiyyətli dərəcədə azaldır. Bundan əlavə, tələbata və hava şəraitinə əsasən sudan istifadəni optimallaşdırmaq, lazımsız istehlakı minimuma endirmək üçün abadlaşdırılmış ərazilərdə avtomat-

laşdırılmış suvarma sistemləri quraşdırılıb. Sızmaların aşkarlanması protokollarını planlı təftiş prosesinə inteqrasiyası ilə istismar təcrübələrini də inkişaf etdirmişik. Bu tədbirlər sızmaların tez bir zamanda aşkar edilməsini və aradan qaldırılmasını mümkün edir, qarşısı alınmayan itkilərə yol vermir və su təminatı sistemlərimizin davamlı səmərəliliyini təmin edir.

Beynəlxalq su təsnifat standartlarına uyğun olaraq, AZANS-ın əməliyyatları çərçivəsində istehlak edilən bütün su tələbatı bələdiyyə və ya yeraltı su təchizatından alınan Mavi Su kimi təsnif edilir. İstifadə sxemlərinə əsasən bu suyun təxminən 70-75%-i əsasən sanitariya və məişət məqsədləri üçün Boz Su kimi axıdılır, qalan 25-30%-i isə suvarma və obyektlərin təmizlənməsi kimi təkrar istifadə olunmayan fəaliyyətlərə yönəldilir. Bu, demək olar ki, ümumi axın həcmi istehlak səviyyələrini əks etdirir və səmərəli istifadənin və məsuliyyətli axın idarəetməsinin vacibliyini bir daha təsdiqləyir.

Ümumilikdə, bu təşəbbüslər daha dayanıqlı əməliyyatlara dəstək olur və infrast-

rukturun optimallaşdırılması üzrə uzunmüddətli strategiyamıza cavab verir.

Son illərdə əməliyyatların və infrastrukturdan istifadədə baş verən dəyişikliklər AZANS-ın su istehlakı və su axıdılması həcmələri də təsir edib. 2024-cü ildə ümumi su sərfiyyatı 7,280 m³-ə, su axıdılması isə 7,000 m³-ə qədər azalıb ki, bu da 2023-cü il səviyyəsindən müvafiq olaraq 18% və 19% daha aşağıdır. Bu nəticə 2023-cü ildəki pik göstəricidən əhəmiyyətli dərəcədə azalmanı göstərir və daha səmərəli və dayanıqlı su istifadə nümunələrinə qayıdışı əks etdirir (Cədvəl 7).

AZANS tərəfindən əldə olunan bu nəticələr obyektlərdə həyata keçirilən məqsədyönlü səmərəlilik təşəbbüslərinin, o cümlədən sızmaların aşkarlanması üzrə qabaqcıl sistemlərin tətbiqi, aşağı axınlı qurğuların quraşdırılması və su sərfiyyatının monitorinqi təcrübələrinin təkmilləşdirilməsinin effektivliyini nümayiş etdirir. Bütövlükdə bu səylər AZANS-ın suyun məsuliyyətli idarə edilməsinə və təbii ehtiyatlardan dayanıqlı istifadəyə davamlı sadiqliyini nümayiş etdirir.

ÜMUMİ SU SƏRFİYYATI, M³

2022	6,854
2023	8,906
2024	7,280

ÜMUMİ SU AXIDILMASI, M³

2022	6,554
2023	8,606
2024	7,000

Cədvəl 7. Su ehtiyatların idarə edilməsi

TULLANTILARIN MƏSULİYYƏTLİ İDARƏ OLUNMASI

Tullantıların məsuliyyətli idarə olunması bütün obyektlərdə əməliyyat mükəmməlliyinə, normativ tələblərə uyğunluğa və ətraf mühitin mühafizəsinə dair öhdəliyimizin digər vacib elementidir (Şəkil 34).

Ətraf mühitə təsirin minimuma endirilməsi və resursların səmərəliliyinin artırılmasına daha geniş yanaşmamızın bir hissəsi kimi biz həm yerli qaydalara, həm də beynəlxalq standartlara uyğun olaraq tullantıların həyat dövrünün bütün mərhələlərini (istehsaldan son utilizasiyaya qədər) tənzimləyən strukturlaşdırılmış tullantıların idarə olunması sistemini işləyib hazırlamışıq.

Bu sistemin əsasını tullantıların qarşısının alınması və düzgün çeşidləmə prinsipləri təşkil edir. AZANS tullantıların təhlükəli, təkrar emal edilə bilən və ümumi kateqoriyalara bölünməsinə təmin edərək, öz obyektlərində tullantıların məcburi çeşidlənməsi strategiyasını həyata keçirir. Bu yanaşma aydın şəkildə işarələnmiş zibil qutuları, təlimat lövhələri və məsuliyyətli utilizasiya təcrübələrini təşviq edən daxili məlumatlandırma kampaniyalarla dəstəklənir. İşçi heyətin iştirakı və məlumatlan-

dırılması bu prosesinin uğurlu icrasında mühüm rol oynayır. Çeşidləmənin dayanıqlı və mütəmadi olaraq təkmilləşdirilməsini təmin etmək üçün işçi heyət tullantıların idarə olunması barədə müvafiq təlimatlar alır. Bu proqramlar yalnız gündəlik əməliyyatları təkmilləşdirmir, həm də İdarədə ətraf mühitə qarşı ciddi məsuliyyət mədəniyyətini təşviq edir.

Tullantıların yaranma səbəblərini daha da azaltmaq məqsədilə AZANS birdəfəlik istifadə üçün nəzərdə tutulan əşyaların istifadədən çıxarılmasını və dayanıqlı, təkrar istifadə edilə bilən materiallara üstünlük verilməsini təşviq edir. Satınalma yanaşmamız da bunun sübutudur: təchizatçılardan ekoloji tələblərə uyğun qablaşdırmadan istifadə edilməsi və məhsulun ömür dövrü üzrə müvafiq standartlara cavab verməsi tələb olunur. Daxili fəaliyyətimizdə isə əməliyyatlar üçün nəzərdə tutulan materiallarının mümkün olduqca təkrar istifadəsini təşviq edir, gündəlik fəaliyyətimizə dair dövrü iqtisadiyyat prinsiplərini tətbiq edərək materialları mümkün qədər uzun müddət istifadə edir, təbii resurslardan asılılığı azaldır və tullantı həcmələrini minimal səviyyəyə çatdırırıq.

TULLANTILARIN QARŞISININ ALINMASI

Tullantıların əmələ gəlməsini azaltmaq üçün səmərəli əməliyyat planlaşdırmasının həyata keçirilməsi

Birdəfəlik məhsulların dayanıqlı, təkrar istifadə edilə bilən alternativlərlə əvəz edilməsi

Dayanıqlıq meyarlarının satınalma və təchizatçı seçiminə inteqrasiyası

TƏHLÜKƏLİ TULLANTILARIN İDARƏ EDİLMƏSİ

Təhlükəli materialların (məsələn, batareyalar, elektron tullantılar) idarə edilməsi, saxlanması və atılması üzrə ciddi protokollar

Təhlükəsiz saxlama yerlərindən və uyğun nəqliyyat üsullarından istifadə

Təhlükəsiz və məsuliyyətli emal üçün lisenziyalı təkrar emalçılarla əməkdaşlıq

TULLANTILARIN ÇEŞİDLƏNMƏSİ

Tullantıların təhlükəli, təkrar istifadə edilə bilən və ümumi tullantılar kateqoriyaları üzrə mütləq çeşidlənməsi

Bütün yerlərdə aydın şəkildə işarələnmiş qabların və işarələrin yerləşdirilməsi

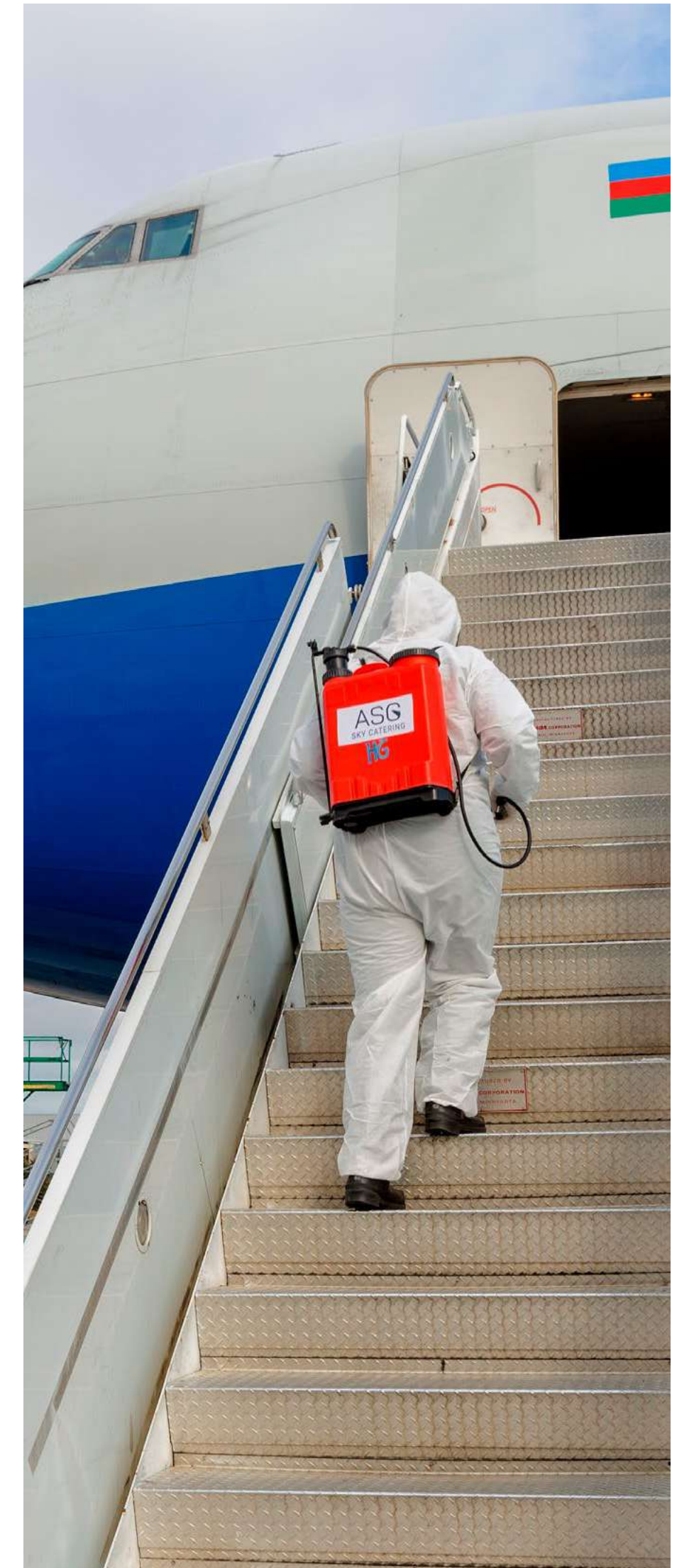
İşçilərin prosesdə davamlı iştirakını təmin etmək üçün məlumat kampaniyaları və təlimlərin keçirilməsi

MONİTORİNG VƏ KOMPLAYENS

Çeşidləmə effektivliyini və tullantıların azaldılması təməllərini qiymətləndirmək üçün vaxtaşırı auditlər

Həcmi, utilizasiya marşrutlarını və təkrar emal dərəcələrini izləmək üçün məlumat toplama sistemləri

ICAO, IATA və milli ətraf mühit qaydalarına tam uyğunluq

Şəkil 34. AZANS-da Tullantıların idarəetmə sistemi

Bu təşəbbüslər müntəzəm monitoring və audit mexanizmləri ilə dəstəklənir. AZANS tullantıların çeşidlənməsi prosesinin səmərəliliyini qiymətləndirmək üçün dövrü auditlər həyata keçirir, tullantıların idarə olunması sistemləri isə həcmərin və utilizasiya marşrutlarının izlənilməsi vasitəsilə təkmilləşdirmə tələb edən sahələri müəyyənləşdirir. Toplanan məlumatlara əsaslanaraq biz tullantıların azaldılması üzrə konkret hədəflər müəyyən edirik, əldə olunan nəticələri qiymətləndiririk və şəffaflıqla hesabatlılığı gücləndirmək məqsədilə bu nəticələr barədə müvafiq

tənzimləyici orqanlara və maraqlı tərəflərə məlumat təqdim edirik.

Batareyalar, kimyəvi maddələr və elektron komponentlər də daxil olmaqla, təhlükəli tullantıların idarə olunmasına xüsusi diqqət yetirilir. Bu materiallar ciddi təhlükəsizlik protokollarına uyğun olaraq saxlanılır, daşınır və utilizasiya olunur. AZANS həmçinin sertifikatlaşdırılmış təkrar emal təminatçıları ilə tərəfdaşlıq sayəsində müvafiq materialların məsuliyyətli təkrar emalına və tullantı poliqonuna göndərilən həcmələri azaltmağa nail olur (Şəkil 35).

POLİQONA
GÖNDƏRİLƏN
TƏHLÜKƏLİ
TULLANTILAR

0.19 ton

TƏKRAR
EMAL EDİLƏN
KAĞIZ

0.3 ton

TƏKRAR EMAL
EDİLƏN NEFT
TULLANTILARI

0.12 ton

POLİQONA
GÖNDƏRİLƏN
DİGƏR TƏHLÜKƏLİ
TULLANTILAR

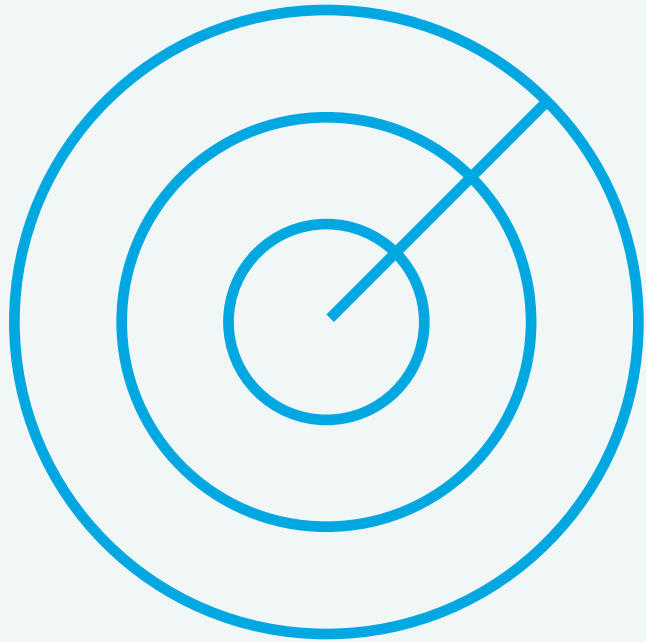
706 m²

TƏKRAR EMAL
EDİLƏN
BATAREYALAR

0.05 ton

Şəkil 35. AZANS-da 2024-cü ildə tullantılar üzrə göstəricilər

GƏLƏCƏYƏ BAXIŞ

GƏLƏCƏYƏ BAXIŞ

Bizim gələcəyə baxışımız dayanıqlı aeronaviqasiyanın tək cə texnoloji inkişaf deyil, həm də ətraf mühitin mühafizəsinə diqqətli yanaşma, sosial ədalət və məsuliyyətli idarəetmənin məqsədyönlü inteqrasiyasından ibarət olduğuna dair dərin inam əsasında formalaşır. Aviasiya sektoru iqlim dəyişiklikləri, rəqəmsallaşma və maraqlı tərəflərin gözləntilərinin aktual tələblərinə uyğunlaşdığı dövrdə, biz həm milli prioritetləri, həm də global tərəqqiyə dəstək verən istiqamətlərdə inkişaf etməyə sadıqlığımızı ifadə edirik.

Qarşıdakı illərdə biz dayanıqlı aviasiya yolunda təşəbbüskar rolumuzu daha da gücləndirməyə qərarlıyıq. Ətraf mühitə məsuliyyətlə yanaşmaq planlaşdırma və əməliyyatların bütün səviyyələrinə inteqrasiya ediləcək əsas prinsip olaraq qalacaq. Emissiyaları təcrid olunmuş məsələ kimi deyil, əksinə, dekarbonizasiya tədbirlərinin əməliyyat səmərəliliyinin artırılması, infrastrukturun modernləşdirilməsi və süni intellekt kimi yeni nəsillə rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi ilə birgə həyata keçirildiyi geniş miqyaslı proses kimi görürük.

Milli iqlim öhdəliklərinə və global dayanıqlılıq məqsədlərinə uyğun olaraq, biz hava məkanı əməliyyatlarından emissiyaların azaldılmasına və obyektlərimizdə bərpa olunan enerjiyə keçid prosesinin davam etdirilməsinə yönəlmiş addımlar atmağa davam edəcəyik.

Aparıcı aeronaviqasiya və texnologiya tərəfdaşları ilə beynəlxalq əməkdaşlıq çərçivəsində biz daha səmərəli və ekoloji baxımdan məsuliyyətli hava məkanına töhfə verən, daha təmiz həllər və ağıllı sistemlərin tətbiqini sürətləndirməyi qarşıya məqsəd qoymuşuq.

Eyni zamanda, sosial məsuliyyətə bağlılığımız şirkət daxilində inkişaf tempimizi müəyyən edən əsas amillərdən biri olacaq. Biz inanırıq ki, təhlükəsiz, inklüziv və gələcəyə hazırlıqlı işçi qüvvəsi uzunmüddətli uğurun təməlini təşkil edir. Bu istiqamətdə tətbiq etdiyimiz yanaşma təlim imkanlarının genişləndirilməsini, işçilərin peşəkar inkişafına sərmayə qoyuluşunu və bütün idarələrdə təhlükəsizlik və rifahın gücləndirilməsini əhatə edir.

Biz eyni zamanda idarəetmə və texniki vəzifələrdə qadınların təmsilçiliyini artırmaq üçün çalışır və IATA-nın "25by2025" təşəbbüsünü fəal şəkildə dəstəkləyirik. Bu sözlər vasitəsilə biz ədalət, əməkdaşlıq və birgə tərəqqi prin-

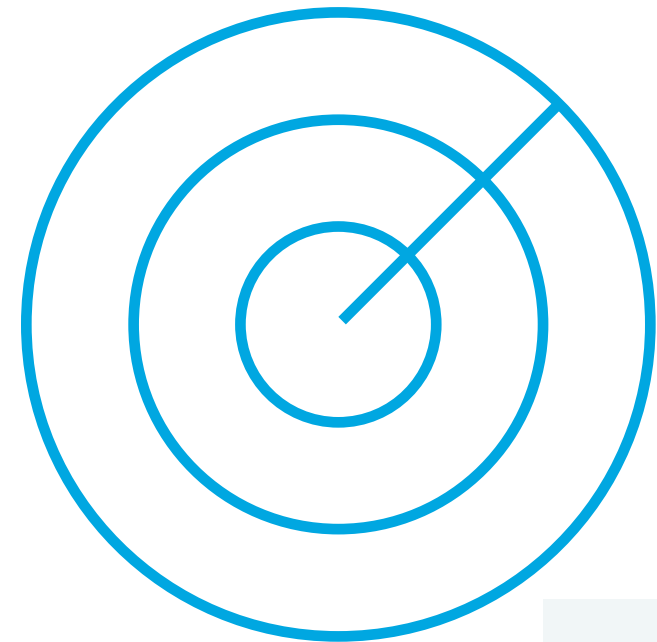
siplərinə əsaslanan iş mühitini inkişaf etdirməyi qarşıya məqsəd qoymuşuq.

Global tərəfdaşlarımız və sənayedəki həmkarlarımızla əməkdaşlıq əlaqələrimizi genişləndirdikcə, biz tələblərə uyğun, məlumat əsaslı və məsuliyyətli daxili sistemlərin əhəmiyyətini daha aydın dərk edirik. Qarşıdakı illərdə AZANS fəaliyyətlərin monitorinqi, məlumat sistemlərinin təkmilləşdirilməsi və planların etibarlı göstəricilərlə dəstəklənməsi vasitəsilə daxili idarəetməsini daha da gücləndirəcəkdir. Davamlı öyrənmə və çevik idarəetmə üçün əsas alət kimi biz şəffaflıq və ölçülə bilənlik prinsiplərinin strateji proseslərimizdə əksini tapmasına xüsusi diqqət yetiririk.

Əməliyyat innovasiyalarını dayanıqlılıq və inklüzivliklə birləşdirərək, biz daha ağıllı, davamlı və gələcək çağırışlara uyğun aeronaviqasiya sisteminin təməlini formalaşdırırıq. Bu baxışla irəliləyərək, biz Azərbaycanın aviasiya sektorunun təhlükəsiz və məsuliyyətli inkişafını təmin etməyi, sənişinlərə, maraqlı tərəflərə, icmalara və paylaştığımız iqlimə dəyər qatmağı hədəfləyirik.

ESG ÜZRƏ STATİSTİKA VƏ İSTİNADLAR

EMİSSİYALARIN HESABLAMA METHODOLOGİYASI

Əməliyyatlarımızın səbəb olduğu İXQ emissiyalarının hesablanması metodologiyamız İqlim Dəyişmələri üzrə Hökumətlərarası Panel (IPCC) və IATA tərəfindən təqdim olunan xüsusi təlimatlarla yanaşı, İXQ Protokolunun qlobal səviyyədə tanınmış standartlarına uyğundur.

Bu yanaşma metodologiyamıza həm dəqiqliyi, həm də beynəlxalq müqayisə imkanlarını təmin edir. Bu hesabatda adı keçən emissiyalar həm birbaşa Əhatə Dairəsi 1, həm də dolaylı Əhatə Dairəsi 2 emissiyalarını əhatə edən metrik ton karbon dioksid ekvivalentində (tCO₂e) ifadə edilir. Hesablama sistemimiz ümumi emissiyaların fəaliyyət məlumatlarını müvafiq emissiya əmsalına vurmaqla müəyyən edilməsi prinsipinə əsaslanır. Əhatə Dairəsi 1 emissiyalarına benzin və dizellə işləyən şirkətin nəqliyyat vasitələrinin emissiyaları daxildir. Hesablamalarda istifadə olunan emissiya meyarları beynəlxalq səviyyədə tanınmış standartlara və ən yaxşı təcrübələrə uyğun olaraq IPCC və İXQ Protokolundan əldə edilib.

Şəbəkədən alınan elektrik enerjisinin istehlakı səbəbindən yaranan istixana qazı

EMİSSİYA FAKTORU	ÇƏKİSİ	VAHİD
DİZEL	2.7	1 litrə CO ₂ e kq
BENZİN	2.3	1 litrə CO ₂ e kq

Cədvəl 8. İXQ emissiyalarının hesablanması üçün istifadə olunan emissiya amilləri

EMİSSİYA MEYARI	ÇƏKİSİ	VAHİD
ELEKTRİK ENERJİSİ	0.417	1 kVs-a CO ₂ e

Cədvəl 9. İXQ emissiyalarının hesablanması üçün istifadə olunan emissiya meyarları

Emissiyaların hesablanması ümumi metodologiyası qeyd olunan yanaşmaya əsaslanır.

$$\text{EMİSSİYA} = \text{FƏALİYYƏT MƏLUMATLARI} \times \text{EMİSSİYA FAKTORU}$$

ƏHATƏ DAİRƏSİ 1

ŞİRKƏTİN NƏQLİYYAT VASİTƏLƏRİ

$$\text{Yanacaq Həcmi (litr)} \times \frac{\text{Emissiya Faktoru}}{1000} \times \frac{\text{kq CO}_2\text{e}}{\text{litre}}$$

EMİSSİYALAR, TCO₂E

Şəkil 36. Əhatə Dairəsi 1 üzrə emissiyaların hesablama metodologiyası

ƏHATƏ DAİRƏSİ 2

ELEKTRİK İSTEHLAKI

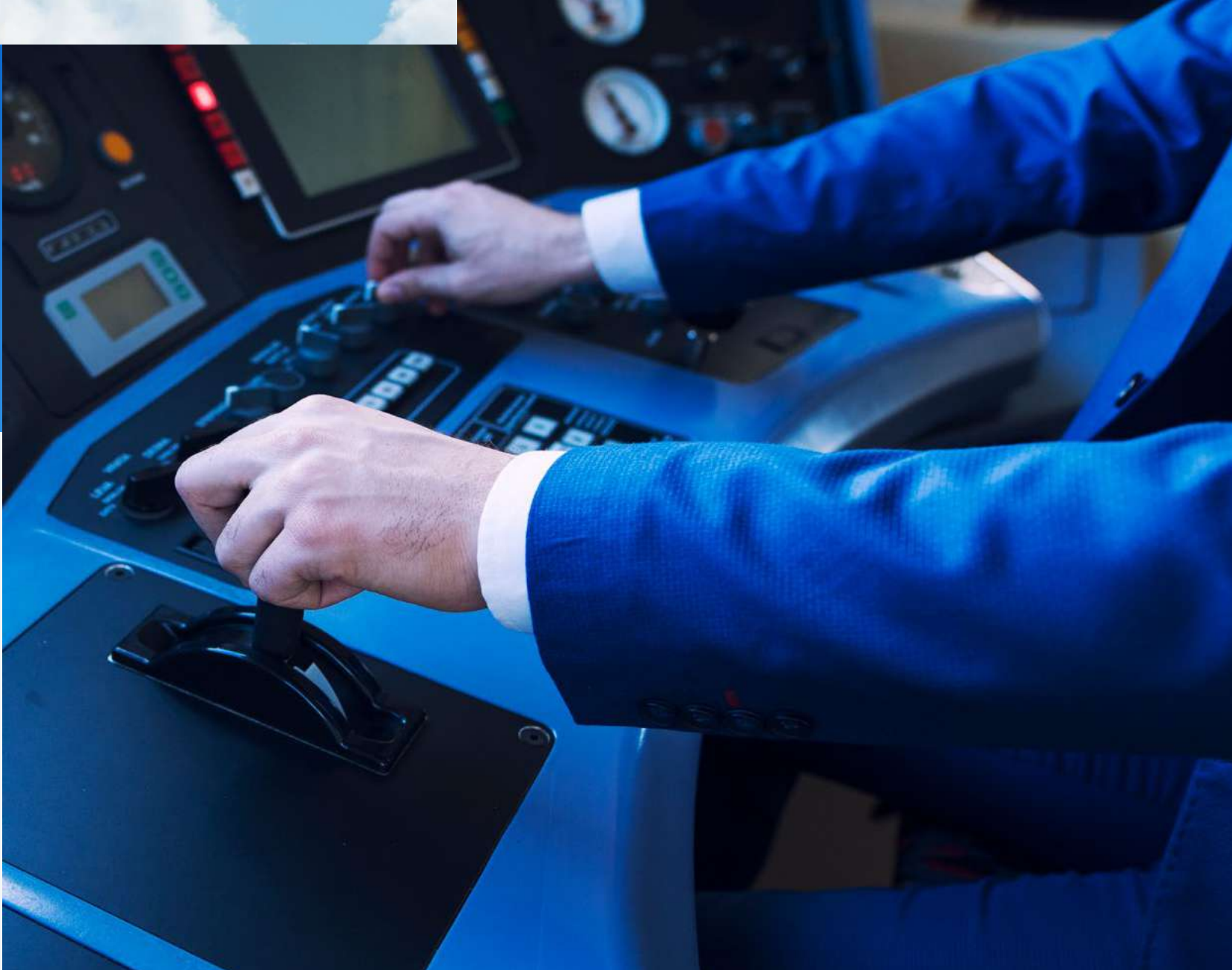
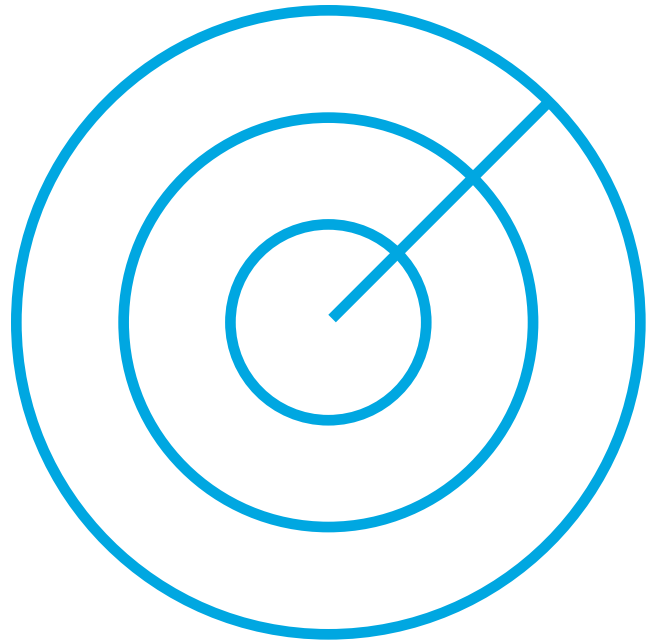
$$\text{Elektrik enerjisi istifadəsi (kVt/saat)} \times \frac{\text{Şəbəkənin Emissiya Faktoru}}{1 \text{ ton CO}_2\text{e}} = \text{EMİSSİYALAR, TCO}_2\text{E}$$

Şəkil 37. Əhatə Dairəsi 2 üzrə emissiyaların hesablama metodologiyası

emissiyalarını nəzərə alan Əhatə Dairəsi 2 emissiyaları İXQ Protokoluna uyğun olaraq məkana məxsus metoddan istifadə etməklə hesablanıb. Bu üsul istehlakın baş verdiyi regionda elektrik şəbəkəsinin orta emissiya intensivliyini nəzərə alır və yerli enerji istehsalı mənbələrinə əsaslanaraq ətraf mühitə təsir haqqında aydın təsəvvür yaradır. Hesablamalarda tətbiq edilən emissiya əmsalı Beynəlxalq Bərpa Olunan Enerji Agentliyi (IRENA) tərəfindən dərc olunan Azərbaycanın milli enerji profilinə əsasən istifadə olunub.

Biz davamlı olaraq emissiyaların hesablanması metodologiyamızı inkişaf etdirmək və təkmilləşdirmək, onu beynəlxalq səviyyədə tanınmış standartlara əsaslandırmaq və onu ANSP-nin əməliyyat kontekstinə inteqrasiya etmək üzərində işləyirik. Bu davamlı səylərə dəqiq təşkilati və əməliyyat sərhədlərinin yaradılması, ən etibarlı və fəaliyyəti əks etdirən emissiya meyarlarının seçilməsi və Əhatə Dairəsi 3 emissiyalarının hesablanması metodologiyasının inkişaf etdirilməsi daxildir.

GRI CƏDVƏLİ

10

GRI CƏDVƏLİ

	Açıqlama	Status	İstinad/Şərh
	Ümumi açıqlamalar		
GRI 2: Ümumi açıqlamalar 2022	2-1 Təşkilati təfərrüatlar	Açıqlanıb	AZANS-a Qısa Baxış
	2-2 Təşkilatın dayanıqlılıq hesabatlarına daxil olan müəssisələr	Açıqlanıb	Hesabatın icmalı
	2-3 Hesabat dövrü, tezliyi və əlaqə nöqtəsi	Açıqlanıb	Maraqlı tərəflərlə qarşılıqlı əlaqə
	2-4 Məlumatın yenidən təqdim edilməsi	Açıqlanıb	Məlumatın fərqli tərifli mövcud deyil
	2-5 Kənar təminat	Açıqlanıb	Hesabat dövründə xarici təsdiqləmə aparılmayıb
	2-6 Fəaliyyətlər, dəyər zənciri və digər işgüzar əlaqələr	Açıqlanıb	AZANS-a Qısa Baxış
	2-7 Əməkdaşlar	Açıqlanıb	Sosial Təhfələr üzrə Naviqasiya

GRI 2: Ümumi açıqlamalar 2022	2-8 Əməkdaş olmayan digər işçilər üzrə məlumatlar	Qismən açıqlanıb	Sosial Təhfələr üzrə Naviqasiya
	2-9 İdarəetmə strukturu və tərkibi	Açıqlanıb	Dürüslüklə Naviqasiya
	2-10 Ali idarəetmə orqanının üzvlərinin namizədliyinin irəli sürülməsi və seçilməsi	Açıqlanıb	Dürüslüklə Naviqasiya
	2-11 Ali idarəetmə orqanının sədri	Açıqlanıb	Dürüslüklə Naviqasiya
	2-12 Təsirlərin idarə edilməsnə nəzarətdə ali idarəetmə orqanının rolu	Açıqlanıb	Dürüslüklə Naviqasiya
	2-13 Təsirlərin idarə edilməsi üçün məsuliyyətin verilməsi	Açıqlanıb	Dürüslüklə Naviqasiya
	2-14 Dayanıqlı inkişaf hesabatında ali idarəetmə orqanının rolu	Açıqlanıb	Dürüslüklə Naviqasiya
	2-15 Maraqlar toqquşması	Açıqlanıb	Dürüslüklə Naviqasiya
	2-16 Ciddi məsələlər haqqında ali idarəetmə orqanının məlumatlandırılması	Açıqlanıb	Sosial Təhfələr üzrə Naviqasiya
	2-17 Ali idarəetmə orqanının kollektiv bilikləri	Qismən açıqlanıb	Dürüslüklə Naviqasiya

GRI 2: Ümumi açıqlamalar 2022	2-18 Ali idarəetmə orqanının fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi	Açıqlanıb	
	2-19 Mükafatlandırma siyasəti	Açıqlanmayıb	İnkluzivlik mədəniyyəti və istedadların inkişafı
	2-20 Mükafatlandırma prosesinin müəyyən edilməsi	Açıqlanmayıb	
	2-21 İllik ümumi mükafatlandırma əmsalı	Qismən açıqlanıb	Fəaliyyət göstəriciləri Məlumat yalnız 2024-cü il üçün mövcuddur
	2-22 Dayanıqlı inkişaf strategiyası haqqında bəyanat	Açıqlanıb	Şirkət prezidentinin müraciəti
	2-23 Siyasət üzrə öhdəliklər	Açıqlanıb	Dürüslüklə Naviqasiya Sosial Təhfələr üzrə Naviqasiya
	2-24 Siyasət üzrə öhdəliklərin tətbiqi	Açıqlanıb	Hesabatın müxtəlif hissələrində
	2-25 Mənfi təsirlərin aradan qaldırılması prosesləri	Açıqlanıb	Sosial Təhfələr üzrə Naviqasiya
	2-26 Məsləhət alma və problemləri bildirmə mexanizmləri	Açıqlanıb	Sosial Təhfələr üzrə Naviqasiya
	2-27 Qanunlara və normativ aktlara uyğunluq	Açıqlanıb	Hesabatın müxtəlif hissələrində

GRI 2: Ümumi açıqlamalar 2022	2-28 Assosiasiyalarda üzvlük	Açıqlanıb	Hesabatın müxtəlif hissələrində
	2-29 Maraqlı tərəflərlə qarşılıqlı əlaqə yanaşması	Açıqlanıb	Hesabatın icmalı
	2-30 Kollektiv əmək müqavilələri	Açıqlanmayıb	
Əsas mövzular			
GRI 3: Əsas mövzular 2021	3-1 Əsas mövzuların müəyyən edilməsi prosesi	Açıqlanıb	Dürüslüklə Naviqasiya
	3-2 Əsas mövzularının siyahısı	Açıqlanıb	Dürüslüklə Naviqasiya
	3-3. Əsas mövzuların idarə edilməsi	Açıqlanıb	Dürüslüklə Naviqasiya
İqtisadi göstəricilər			
GRI 201: İqtisadi göstəricilər 2016	201-1 Əldə edilən və paylanılan birbaşa iqtisadi dəyər	Açıqlanıb	Fəaliyyət göstəriciləri
	201-2 İqlim dəyişikliyi ilə əlaqəli maliyyə təsirləri və digər risklər və imkanlar	Açıqlanmayıb	
	201-3 Müəyyən edilmiş pensiya planı öhdəlikləri və digər pensiya planları	Açıqlanıb	Bu, Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsi ilə tənzimlənir
	201-4 Hökumətdən alınan maliyyə yardımı	Açıqlanıb	Hesabat dövründə AZANS Hökumətdən heç bir maliyyə yardımı almayıb

Bazar mövqeyi			
GRI 202: Bazar mövqeyi 2016	202-1 Yerli minimal əmək haqqı ilə genderlər üzrə standart əmək haqqının nisbəti	Açıqlanıb	Fəaliyyət göstəriciləri
	202-2 İşə götürülən yerli rəhbər əməkdaşların nisbəti	Açıqlanıb	Fəaliyyət göstəriciləri
Dolay iqtisadi təsirlər			
GRI 203: Dolay iqtisadi təsirlər 2016	203-1 Dəstəklənən infrastruktur investisiyaları və xidmətləri	Qismən açıqlanıb	Əməliyyat kompası Dürüslüklə Naviqasiya
	203-2 Əhəmiyyətli dolay iqtisadi təsirlər	Qismən açıqlanıb	Hesabatın müxtəlif hissələrində
Satınalma təcrübələri			
GRI 204: Satınalma təcrübələri 2016	204-1 Yerli təchizatçılar üzrə xərclərin nisbəti	Açıqlanmayıb	
Korrupsiyaya qarşı mübarizə			
GRI 205: Korrupsiyaya qarşı mübarizə 2016	205-1 Korrupsiya ilə əlaqəli risklərə görə qiymətləndirilən əməliyyatlar	Açıqlanıb	Dürüslüklə Naviqasiya
	205-2 Korrupsiyaya qarşı mübarizə siyasəti və prosedurları haqqında məlumatlandırma və təlim	Açıqlanıb	Dürüslüklə Naviqasiya Sosial Təhfələr üzrə Naviqasiya Fəaliyyət göstəriciləri

GRI 205: Korrupsiyaya qarşı mübarizə 2016	205-3 Təsdiqlənmiş korrupsiya halları və görülən tədbirlər	Açıqlanmayıb	Hesabat dövründə məlumatlar izlənilməyib
Rəqabətə zidd davranış			
GRI 206: Rəqabətə zidd davranış 2016	206-1 Rəqabətə zidd davranış, antiinhisar və inhisarçılıq iddiaları ilə bağlı görülən hüquqi tədbirlər	Açıqlanmayıb	
Vergi			
GRI 207: Vergi 2019	207-1 Vergiyə yanaşma	Qismən açıqlanıb	Maliyyə göstəricilərimiz
	207-2 Vergi idarəçiliyi, nəzarəti və risklərin idarə edilməsi	Qismən açıqlanıb	Maliyyə göstəricilərimiz
	207-3 Maraqlı tərəflərlə qarşılıqlı əlaqə və vergi ilə bağlı problemlərin həlli	Qismən açıqlanıb	Maliyyə göstəricilərimiz
	207-4 Hər ölkə üzrə hesabat	Şamil olunmur	
Materiallar			
GRI 301: Materiallar 2016	301-1 Çəkisi və ya həcmi üzrə istifadə olunan materiallar	Açıqlanmayıb	
	301-2 İstifadə olunan təkrar emal edilən resurslar	Açıqlanmayıb	
	301-3 Bərpa olunmuş məhsullar və onların qablaşdırma materialları	Açıqlanmayıb	

Enerji istehlakı			
GRI 302: Enerji istehlakı 2016	302-1 Təşkilat daxilində enerji istehlakı	Açıqlanıb	Enerji Göstəricilərinin Optimallaşdırılması Fəaliyyət göstəriciləri
	302-2 Təşkilat xaricində enerji istehlakı	Açıqlanmayıb	
	302-3 Enerji intensivliyi	Açıqlanıb	Enerji Göstəricilərinin Optimallaşdırılması Fəaliyyət göstəriciləri
	302-4 Enerji istehlakının azaldılması	Açıqlanıb	Enerji Göstəricilərinin Optimallaşdırılması Fəaliyyət göstəriciləri
	302-5 Məhsul və xidmətlərin enerji tələbatının azaldılması	Açıqlanıb	Enerji Göstəricilərinin Optimallaşdırılması
Su və çirkab sular			
GRI 303: Su və çirkab sular 2018	303-1 Sudan ortaq qaynaq kimi birgə istifadə	Açıqlanıb	Suyun effektiv istifadəsi
	303-2 Suyun axıdılması ilə əlaqəli təsirlərin idarə edilməsi	Qismən açıqlanıb	Suyun effektiv istifadəsi
	303-3 Su götürmə	Açıqlanıb	Suyun effektiv istifadəsi Fəaliyyət göstəriciləri

GRI 303: Su və çirkab sular 2018	303-4 Suyun axıdılması	Açıqlanıb	Suyun effektiv istifadəsi Fəaliyyət göstəriciləri
	303-5 Su istehlakı	Açıqlanıb	Suyun effektiv istifadəsi Fəaliyyət göstəriciləri
Biomüxtəliflik			
GRI 304: Biomüxtəliflik 2016	304-1 Mühafizə olunan ərazilərdə və ya onların yaxınlığında və kənarında yüksək bioloji müxtəlifliyə malik olan ərazilərdə şəxsi, icarəyə götürülmüş və ya idarə olunan işçi obyektlər	Açıqlanmayıb	
	304-2 Fəaliyyətlərin, məhsulların və xidmətlərin biomüxtəlifliyə əhəmiyyətli təsirləri	Açıqlanmayıb	
	304-3 Qorunan və ya bərpa edilmiş məskunlaşma sahələri	Açıqlanmayıb	
	304-4 IUCN Qırmızı Kitabına daxil edilmiş və əməliyyatların təsirinə məruz qalan ərazilərdə məskunlaşma sahələri olan milli qoruna siyahısına daxil edilmiş növlər	Açıqlanmayıb	
Emissiyalar			
GRI 305: Emissiyalar 2016	305-1 Birbaşa (Əhatə Dairəsi 1) İXQ emissiyaları	Açıqlanıb	İXQ Emissiyalarının İdarə Edilməsi Fəaliyyət göstəriciləri

GRI 305: Emissiyalar 2016	305-2 Enerji üzrə dolayı (Əhatə Dairəsi 2) İXQ emissiyalar	Açıqlanıb	İXQ Emissiyalarının İdarə Edilməsi Fəaliyyət göstəriciləri
	305-3 Digər dolayı (Əhatə Dairəsi 3) İXQ emissiyaları	Açıqlanıb	İXQ Emissiyalarının İdarə Edilməsi Fəaliyyət göstəriciləri
	305-4 İXQ emissiyalarının intensivliyi	Açıqlanıb	İXQ Emissiyalarının İdarə Edilməsi Fəaliyyət göstəriciləri
	305-5 İXQ emissiyalarının azaldılması	Açıqlanıb	İXQ Emissiyalarının İdarə Edilməsi
	305-6 Ozon qatını məhv edən maddələrin emissiyaları (ODS)	Açıqlanmayıb	
	305-7 Azot oksidləri (NO _x), kükürd oksidləri (SO _x) və digər əhəmiyyətli atmosfer emissiyaları	Açıqlanmayıb	
	Tullantılar		
GRI 306: Tullantılar 2020	306-1 Tullantıların yaranması və tullantılarla bağlı əhəmiyyətli təsirlər	Açıqlanıb	Tullantıların Məsuliyyətli Emalı
	306-2 Tullantılarla əlaqəli əhəmiyyətli təsirlərin aradan qaldırılması	Açıqlanıb	Tullantıların Məsuliyyətli Emalı

GRI 306: Tullantılar 2020	306-3 Yaranan tullantılar	Açıqlanıb	Tullantıların Məsuliyyətli Emalı
	306-4 Utilizasiyadan kənarlaşdırılan tullantılar	Qismən açıqlanıb	Tullantıların Məsuliyyətli Emalı Fəaliyyət göstəriciləri
	306-5 Utilizasiyaya yönəldilən tullantılar	Qismən açıqlanıb	Tullantıların Məsuliyyətli Emalı Fəaliyyət göstəriciləri
Təchizatçının ekoloji qiymətləndirilməsi			
GRI 308: Təchizatçının Ekoloji Qiymətləndirilməsi 2016	308-1 Ətraf mühitə təsir meyarlarından istifadə etməklə seçilən yeni təchizatçılar	Açıqlanıb	Hazırda təchizatçının ekoloji meyarlara uyğun olaraq yoxlanılması üçün istifadə olunan xüsusi qiymətləndirmələr mövcud deyil
	308-2 Təchizat zəncirində ətraf mühitə mənfi təsirlər və görülən tədbirlər	Açıqlanmayıb	
Məşğulluq			
GRI 401: Məşğulluq 2016	401-1 Yeni işə götürülən işçilər və kadr dəyişikliyi	Açıqlanıb	Sosial Təhfələr üzrə Naviqasiya Fəaliyyət göstəriciləri
	401-2 Tam ştatlı əməkdaşlara təqdim edilən, lakin müvəqqəti və ya yarımştat əməkdaşlara şamil edilməyən sosial təminatlar	Açıqlanıb	Sosial Təhfələr üzrə Naviqasiya
	401-3 Analiq/atalıq məzuniyyəti	Açıqlanıb	Fəaliyyət göstəriciləri

İşçi/rəhbərlik münasibətləri			
GRI 402: İşçi/rəhbərlik münasibətləri 2016	402-1 Fəaliyyətdəki dəyişikliklər barədə minimum bildiriş müddəti	Açıqlanıb	Fəaliyyət göstəriciləri
Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi			
GRI 403: Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi 2018	403-1 Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi idarəetmə sistemi	Açıqlanıb	Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi
	403-2 Təhlükənin müəyyənləşdirilməsi, risklərin qiymətləndirilməsi və insidentin araşdırılması	Açıqlanıb	Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi
	403-3 Əməyin mühafizəsi xidmətləri	Açıqlanıb	Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi
	403-4 Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi ilə bağlı işçilərin iştirakı, məsləhət və məlumatlandırma	Açıqlanıb	Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi
	403-5 İşçilərin sağlamlıq və əməyin mühafizəsi üzrə təlimatlandırılması	Açıqlanıb	Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi
	403-6 İşçilərin sağlamlığının təşviqi	Açıqlanıb	Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi
	403-7 İşgüzar əlaqələrlə birbaşa əlaqəli peşə sağlamlığına və təhlükəsizliyinə təsirlərin qarşısının alınması və azaldılması	Açıqlanıb	Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi

GRI 403: Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi 2018	403-8 Peşə sağlamlığı və əməyin mühafizəsi idarəetmə sistemi ilə əhatə olunan işçilər	Açıqlanıb	Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi
	403-9 İstehsalat xəsarətləri	Açıqlanıb	Fəaliyyət göstəriciləri
	403-10 İstehsalat xəstəlikləri	Açıqlanmayıb	
Təlim və təhsil			
GRI 404: Təlim və təhsil 2016	404-1 İl ərzində bir işçiyə keçirilən orta təlim saati	Qismən açıqlanıb	Təhsil və Potensialın İnkişafı Fəaliyyət göstəriciləri Təqdim olunan məlumat yalnız 2024-cü ili əhatə edir
	404-2 İşçilərin bacarıqlarının artırılması və keçidə yardım proqramları	Açıqlanıb	Təhsil və Potensialın İnkişafı
	404-3 Mütəmadi olaraq işin səmərəliliyi və karyera yüksəlişi ilə bağlı qiymət alan işçilərin faizi	Açıqlanmayıb	
Müxtəliflik və bərabər imkanlar			
GRI 405: Müxtəliflik və Bərabər İmkanlar 2016	405-1 İdarəetmə orqanlarının və işçilərin müxtəlifliyi	Açıqlanıb	İnkluzivlik mədəniyyəti və istedadların inkişafı Fəaliyyət göstəriciləri
	405-2 Qadınlarla kişilər arasında əsas əmək haqqı nisbəti	Açıqlanıb	Fəaliyyət göstəriciləri

Ayrı-seçkiliklə mübarizə			
GRI 406: Ayrı-seçkiliklə mübarizə 2016	406-1 Ayrı-seçkilik halları və görülən düzəldici tədbirlər	Açıqlanıb	Fəaliyyət göstəriciləri Hesabat dövründə ayrı-seçkilik halları qeydə alınmayıb
Birləşmə və kollektiv müqavilə bağlama azadlığı			
GRI 407: Birləşmə və kollektiv müqavilə bağlama azadlığı 2016	407-1 Birləşmə və kollektiv müqavilə bağlama azadlığını poza biləcək fəaliyyətlər və təchizatçılar	Açıqlanıb	Hesabat dövründə belə əməliyyatlar müəyyən edilməyib
Uşaq əməyindən istifadə			
GRI 408: Uşaq əməyindən istifadə 2016	408-1 Uşaq əməyindən istifadə riski yüksək olan fəaliyyətlər və təchizatçılar	Açıqlanıb	AZAL QSC-nin çətiri altında fəaliyyət göstərən AZANS uşaq əməyinə qəti şəkildə qarşıdır və onun qarşısının alınması üçün həm qanunvericiliyin, həm də daxili qaydaların tələblərinə əməl edir
Məcburi və icbari əmək			
GRI 409: Məcburi və ya icbari əmək 2016	409-1 Məcburi və ya icbari əməkdən istifadə riski yüksək olan fəaliyyətlər və təchizatçılar	Açıqlanıb	Hesabat dövründə belə əməliyyatlar müəyyən edilməyib

Təhlükəsizlik təcrübələri			
GRI 410: Təhlükəsizlik təcrübələri 2016	410-1 İnsan haqqları siyasəti və ya prosedurları üzrə təlim keçmiş təhlükəsizlik işçiləri	Açıqlanıb	
Yerli xalqların hüquqları			
GRI 411: Yerli Xalqların Hüquqları 2016	411-1 Yerli xalqların hüquqlarının pozulması halları	Açıqlanıb	Hesabat dövründə belə hadisələr baş verməyib
Yerli icmalar			
GRI 413: Yerli icmalar 2016	413-1 Yerli icmalarla qarşılıqlı əlaqə, təsirin qiymətləndirilməsi və inkişaf proqramları	Açıqlanıb	Hesabatın icmalı BMT-nin DIM-ləri ilə uyğunluq
	413-2 Yerli icmalara əhəmiyyətli faktiki və potensial mənfi təsir göstərən fəaliyyətlər	Açıqlanmayıb	
Təchizatçıların sosial qiymətləndirilməsi			
GRI 414: Təchizatçıların Sosial Qiymətləndirilməsi 2016	414-1 Sosial meyarlardan istifadə edərək seçilmiş yeni təchizatçılar	Açıqlanıb	Hal-hazırda təchizatçıların sosial meyarlara uyğun olaraq yoxlanılması üçün istifadə olunan xüsusi qiymətləndirmələr mövcud deyil
	414-2 Təchizat zəncirindəki mənfi sosial təsirlər və görülən tədbirlər	Açıqlanmayıb	

Dövlət siyasəti			
GRI 415: Dövlət siyasəti 2016	415-1 Siyasi ianələr	Açıqlanmayıb	
Müştəri sağlamlığı və təhlükəsizliyi			
GRI 416: Müştəri Sağlamlığı və təhlükəsizliyi 2016	416-1 Məhsul və xidmət kateqoriyalarının sağlamlığa və təhlükəsizliyə təsirlərinin qiymətləndirilməsi	Qismən açıqlanıb	Hesabatın müxtəlif hissələrində
	416-2 Məhsul və xidmətlərin sağlamlıq və təhlükəsizliyə təsirləri ilə bağlı uyğunsuzluq halları	Açıqlanıb	Uyğunsuzluq halları yoxdur
Marketing və etikətləmə			
GRI 417: Marketing və etikətləmə 2016	417-1 Məhsul və xidmət haqqında məlumatlar və onların etikətlənməsi üzrə tələblər	Şamil olunmur	
	417-2 Məhsul və xidmət məlumatları və onların etikətlənməsi ilə bağlı uyğunsuzluq halları	Şamil olunmur	
	417-3 Marketing kommunikasiyaları ilə bağlı uyğunsuzluq halları	Şamil olunmur	
Müştəri məlumatlarının məxfiliyi			
GRI 418: Müştəri məlumatlarının məxfiliyi 2016	418-1 Müştəri məlumatlarının məxfiliyinin pozulması və müştəri məlumatlarının itirilməsi ilə bağlı əsaslı şikayətlər	Açıqlanıb	Hesabat dövründə heç bir hal baş verməyib

FƏALİYYƏT GÖSTƏRİCİLƏRİ²

SOSIAL

ƏMT	2022	2023	2024
İş saatların sayı	N/A	2,601,326	1,946,427
Ölüm halların sayı	N/A	0	0
Ölüm göstəricisi	N/A	0	0
Qeydə alınan xəsarətlərin sayı	N/A	0	0
Xəsarət alma tezliyi (200,000 saat ərzində)	N/A	N/A	0
Əmək qabiliyyətinin itirilməsinə səbəb olan xəsarət sayı (LTI)	N/A	0	0
LTI Tezlik dərəcəsi (LTIFR) (200,000 saat ərzində)	N/A	N/A	0
Yaralanma/qəza səbəbindən itirilmiş günlərin sayı	N/A	0	0
LTI şiddət dərəcəsi (200,000 saat ərzində)	N/A	N/A	0
İstehsalat xəstəliyi nəticəsində ölənlərin sayı	N/A	0	0
İstehsalat xəstəliyi hallarının sayı	N/A	0	0
İstehsalat xəstəliyi hallarının sayı	N/A	0	0

² 'yoxdur' məlumatların müvafiq sətirlər üzrə izlənilmədiyini bildirir.

ƏMT Təlimi	2022	2023	2024
Keçirilən ƏMT təlimlərinin sayı	N/A	4	10
ƏMT üzrə təlim keçmiş işçilərin sayı	N/A	40	100
ƏMT üzrə təlim almış işçilərin faizi	N/A	14.00%	35.00%
ƏMT təlim saati	N/A	16	40

ƏMT ilə əlaqədar xərclər	2022	2023	2024
Əmək şəraitinin yaxşılaşdırılmasına ümumi xərclər, manatla	N/A	5,000	30,000
Fərdi mühafizə vasitələrinə ümumi xərclər, manatla	N/A	100,000	60,000

Genderə görə işçi heyətin bölgüsü	2022		2023		2024	
	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın
Gender və kateqoriya üzrə işçilərin ümumi sayı ³	589	166	585	173	602	169
İcraçı	57	3	55	3	53	3
Mütəxəssis	516	136	514	143	531	146
Sair	16	27	16	27	18	20
Məşğulluq növü üzrə işçilərin ümumi sayı	589	166	585	173	602	169
Daimi işçilərin ümumi sayı	505	145	524	149	537	147
Müvəqqəti işçilərin ümumi sayı	84	21	61	24	65	22
Əmək müqaviləsi üzrə işçilərin ümumi sayı	589	166	585	173	602	169
Tam ştat işçilərin ümumi sayı	586	165	582	172	599	168
Yarım ştat işçilərin ümumi sayı	3	1	3	1	3	1

³ Hesablanmış cəmi rəqəmə daxili mobillik daxil deyil, bu da göstərilən cəmlə uyğunsuzluqlara səbəb olur.

İşçilərin yaş bölgüsü	2022			2023			2024		
	<30	30-50	50<	<30	30-50	50<	<30	30-50	50<
Yaşa və kateqoriyalara görə işçilərin ümumi sayı	56	419	280	66	416	276	101	412	258
İcraçı	2	25	33	2	25	31	2	25	29
Mütəxəssis	53	380	219	63	377	217	97	372	208
Sair	1	14	28	1	14	28	2	15	21

Minimal xəbərdarlıq müddəti	2022	2023	2024
İşçilərə və onların nümayəndələrinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir edə biləcək əhəmiyyətli əməliyyat dəyişikliklərinin həyata keçirilməsindən əvvəl adətən minimum həftəlik bildirişlər	4	4	4

Analıq/atalıq məzuniyyəti	2022		2023		2024	
	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın
Genderə görə analıq/atalıq məzuniyyəti almaq hüququ olan işçilərin ümumi sayı	0	166	0	173	0	169
Genderə görə analıq/atalıq məzuniyyətinə çıxmış işçilərin ümumi sayı	0	4	0	2	0	9
Hesabat dövründə analıq/atalıq məzuniyyəti başa çatdıqdan sonra işə qayıdan işçilərin ümumi sayı	0	1	0	4	0	7
Genderə görə analıq/atalıq məzuniyyəti bitdikdən sonra işə qayıdan işçilərin ümumi sayı	0	1	0	4	0	7
Genderə görə analıq/atalıq məzuniyyəti bitdikdən sonra işə qayıdan və işə qayıtdıqdan 12 ay sonra hələ də işləyən əməkdaşların ümumi sayı	0	1	0	4	0	7
Genderə görə analıq/atalıq məzuniyyəti çıxmış işçilərin işə qayıtma nisbəti	N/A	100	N/A	100	N/A	100
Genderə görə analıq/atalıq məzuniyyətini çıxmış, qalan işçilərin nisbəti	N/A	100	N/A	100	N/A	100

Yeni işə qəbul edilən əməkdaşlar və kadr dəyişikliyi, genderə görə bölgü	2022		2023		2024	
	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın
İşə qəbul edilən yeni işçilərin ümumi sayı	27	2	2	9	28	7
kadr dəyişikliyinə ümumi sayı	37	27	35	23	17	17
kadr dəyişikliyinə əmsali	0.06	0.16	0.06	0.13	0.03	0.10

Yaşa görə yeni işçi qəbulu və kadr dəyişikliyi	2022			2023			2024		
	<30	30-50	50<	<30	30-50	50<	<30	30-50	50<
İşə qəbul edilən yeni işçilərin ümumi sayı	18	11	0	10	1	0	29	6	0
Kadr dəyişikliyinə ümumi sayı	15	7	42	18	12	28	14	4	16
Kadr dəyişikliyinə əmsali	27%	2%	15%	27%	3%	10%	14%	1%	6%

İstedadların inkişafı	2022	2023	2024
Təlim saatlarının ümumi sayı	2,128	2,128	4,034
İşçilərə verilən təlim saatlarının orta sayı	N/A	N/A	4,9

İşçilərin müxtəlifliyi	2022	2023	2024
Əlilliyi olan işçilərin sayı	6	6	6

Əmək haqqı nisbəti, genderlərə görə	2022		2023		2024	
	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın
Genderlər üzrə yerli minimum əmək haqqı ilə müqayisədə standart giriş səviyyəsində əmək haqqı nisbəti	1.7	1.7	1.5	1.5	1.9	1.9
Qadınların əsas əmək haqqının kişilərin ə/h-na nisbəti	100%		100%		100%	

İllik ümumi kompensasiya nisbəti ³	2022	2023	2024
Təşkilatın ən yüksək maaş alan şəxsi üçün illik ümumi kompensasiyanın bütün işçilər üçün orta illik ümumi kompensasiyaya nisbəti (ən yüksək maaş alan şəxs istisna olmaqla)	N/A	N/A	4.72
Təşkilatın ən yüksək maaş alan fərdləri üçün illik ümumi kompensasiyanın faiz artımının bütün işçilər üçün (ən çox maaş alan şəxs istisna olmaqla) illik ümumi kompensasiya-dakı median faiz artımına nisbəti	N/A	N/A	2.51

³ Əvvəlki illərin məlumatları sistem dəyişikliyi və təşkilati restrukturizasiya səbəbindən əlçatan deyil.

ƏMƏLİYYAT

Əməliyyat göstəriciləri	2022	2023	2024
İdarə olunan uçuş saatlarının ümumi sayı	95,720	134,013	176,578
Hava naviqasiyasına nəzarət sistemlərinin ümumi sayı	12	15	16
Radar stansiyalarının ümumi sayı	11	11	11
Hava hərəkəti mərkəzlərinin ümumi sayı	9	9	9
TMS-nin ümumi sayı (aerodromun manevr sahəsi)	4	4	4
Hava məkanını əhatə etmə səmərəliliyi	1.0	1.4	1.9
Kateqoriya üzrə idarə olunan uçuşların ümumi sayı	169,181	236,668	309,655
I. Uçuş – eniş, daxili uçuşlar	6,240	6,560	7,710
II. Uçuş – eniş, beynəlxalq uçuşlar	48,066	61,572	77,751
III. Sair	114,875	168,536	224,194
Xidmət edilən təyyarələrin ümumi sayı	169,181	236,668	309,655
I. Xidmət edilən Kommersiya Hava Yollarının ümumi sayı	132,092	195,706	256,854
II. Xidmət edilən Kargo Hava Yollarının ümumi sayı	35,268	39,211	50,749
III. Sair	1,821	1,751	2,052
Hava hərəkətinə nəzarətin səmərəliliyi	100%	100%	100%
On-time koordinasiya əmsali (%)	100%	100%	100%
Hava nəqliyyatında sıxlıq dərəcəsi	30%	42%	42%
Hadisə əmsali	0	0	0
İdarə olunan Uçuş üzrə Gəlir	474	519	540
İdarə olunan Uçuş üzrə Xərc	290	218	183
Uçuş sıxlığı əmsali	20	27	35

KORPORATİV İDARƏETMƏ

İqtisadi göstəricilər	2022	2023	2024
Kapital qoyuluşu	N/A	41,083	1,003
Ümumi aktivlər	N/A	216,342	251,275
Ümumi kapitalizasiya	N/A	318,975	353,769
Ümumi gəlirlər	N/A	122,761	167,269
Pərakəndə kredit portfelinin məbləği	N/A	-	-
Paylanmış iqtisadi dəyər	0	51,990	56,803
Əməliyyat xərcləri	N/A	51,623	56,581
İşçilərin əmək haqqı və imtiyazları	N/A	24,770	27,574
O cümlədən dövlət büdcəsinə ödənişlər	0	N/A	N/A
Gəlir vergisi	N/A	N/A	N/A
Əmlak vergisi	N/A	N/A	N/A
Gəlir mənbəyində tutulan vergi	N/A	N/A	N/A
Torpaq vergisi	N/A	N/A	N/A
DSMF ödənişləri	N/A	N/A	N/A
Hesablanmış faiz	N/A	361	222
İşçi heyətinə investisiyalar, o cümlədən	0	N/A	0

Xeyriyyə təşkilatlarına, QHT-lərə və tədqiqat institutlarına töhfələr (İdarənin kommertiya tədqiqatı və inkişafı ilə əlaqəsi olmayan)	N/A	N/A	N/A
İşçi heyəti infrastrukturu, məsələn, istirahət obyektlərini dəstəkləmək üçün vəsait	N/A	N/A	N/A
İncəsənət və təhsil tədbirləri də daxil olmaqla sosial proqramların birbaşa xərcləri	N/A	N/A	N/A
Digər xərclər	N/A	5.60	
Forexdən (qazanc)/zərər	N/A	716	(3,546)
İnvestisiya Fəaliyyətlərindən Gəlir	N/A	(595)	(3,249)
Digər qeyri-əməliyyat (gəliri)/zərəri	N/A	N/A	N/A
Saxlanılan iqtisadi dəyər	N/A	70,650	117,252

Təchizatçılar	2022	2023	2024
Təchizatçıların ümumi sayı	N/A	108	44
Yerli təchizatçıların ümumi sayı	N/A	N/A	23
Xarici təchizatçıların ümumi sayı	N/A	N/A	21
Yerli təchizatçıların nisbəti, %	N/A	N/A	52
Xarici təchizatçıların nisbəti, %	N/A	N/A	48

⁵ Hazırda təqdim olunan ekoloji məlumatlar yalnız Bakı şəhəri ərazisində fəaliyyət göstərən obyektlərin fəaliyyətini əks etdirir. Gələcək hesabatlarda regional əməliyyatları da əhatə edəcək məqsədlə AZANS tərəfindən standartlaşdırılmış metodologiya hazırlayır.

EKOLOGİYA⁵

Emissiya göstəriciləri, tCO ₂ e	2022	2023	2024
Ümumi emissiyalar	404	363	357
Əhatə Dairəsi 1	144.09	95.99	50.67
i. Benzin	141	95	49
ii. Dizel	2.97	1.23	1.20
Əhatə Dairəsi 2	260	267	306
i. Elektrik enerjisi	260	267	306

Emissiyaların ümumi intensivliyi	2022	2023	2024
Ümumi enerji intensivliyi (tCO ₂ e / idarə olunan uçuş)	0.0024	0.0015	0.0012

Enerji istehlakı (QC)	2022	2023	2024
Cəmi	4,183	3,555	3,229
Benzin	2,008	1,347	704
Dizel	40	17	16
Elektrik enerjisi	2,136	2,192	2,509

Ümumi enerji intensivliyi	2022	2023	2024
Ümumi enerji intensivliyi (QC/ idarə olunan uçuş)	0.0247	0.0168	0.0104

Su ehtiyatlarının idarə edilməsi	2022	2023	2024
Ümumi su sərfiyyatı (m ³)	6,854	8,906	7,280
Ümumi su axıdılması, (m ³)	6,554	8,606	7,000

Tullantıların idarə olunması ⁶	2022	2023	2024
Təhlükəli olmayan tullantılar			
Təkrar emal edilən kağız (ton)	N/A	N/A	0.3
Poliqona yönəldilən digər tullantılar (m ³)	216	304	706
Təhlükəli Tullantılar			
Poliqona yönəldilən (ton)	N/A	N/A	0.19
Təkrar emal edilən neft tullantıları (m ³)	N/A	N/A	0.12
Təkrar emal edilən batareyalar (ton)	N/A	N/A	0.05

⁶ Məlumatların izlənməsi 2024-cü ildə başlayıb.

ƏLAQƏ MƏLUMATI

Biz tərəfdaşlarımızdan daxil olan rəy və tövsiyələri yüksək qiymətləndiririk, çünki onların təklif və müşahidələri həm bu hesabatın, həm də ümumi fəaliyyətimizin təkmilləşdirilməsi üçün xüsusilə önəmlidir.

Fərhan Quliyev

“Azərbaycan Hava Yolları” QSC-nin prezidentinin müşaviri

“Azəraeronaviqasiya” Hava Hərəkəti İdarəsinin direktoru

Mobil: +99455 777-20-30

E-poçt: farhan.guliyev@azans.az

Ünvan: Heydər Əliyev Beynəlxalq Hava Limanı, AZ1044, Bakı, Azərbaycan

